

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till revidering av bestämmelserna om alkoholbrott

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att bestämmelserna om alkoholbrott revideras. Propositionen utgör ett led i totalreformen av strafflagen. Det föreslås att till strafflagen fogas ett nytt kapitel om alkoholbrott. I kapitlet finns bestämmelser om alkoholbrott, definitioner och juridiska personers ansvar.

I dag finns bestämmelser om alkoholbrott i 1968 års alkohollag. Lagens 9 kap., som gäller straff och andra påföljder, förblev i kraft när 1994 års alkohollag stiftades. Enligt den princip som följts vid totalreformen av strafflagen föreslås det att de straffbestämmelser om alkoholbrott som innehåller hot om fängelse överförs till strafflagen. Samtidigt föreslås det att de gällande bestämmelserna i 1968 års alkohollag upphävs.

För alkoholbrott bestraffas enligt förslaget den som i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som har utfärdats med stöd av den tillverkar, för in till landet, säljer, förmedlar eller annars överlåter alkoholdrycker eller sprit eller försöker göra detta. Det föreslås också vara straffbart att inneha eller transportera alkoholdrycker eller sprit i strid med alkohollagen. Alkoholbrotten är straffbara när de begås uppsåtligen. Alkoholförseelserna är straffbara när de begås uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, beroende på gärningssättet.

Det föreslås att alkoholbrotten delas in i tre svårhetsgrader enligt den princip som följts vid totalreformen av strafflagen. Påföljden för alkoholbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst två år och påföljden för grovt alkoholbrott fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Den föreslagna straffskalan för lindrigt alkoholbrott är böter. Bestämmelser om alkoholförseelse, som bestraffas med böter, finns i alkohollagen.

Enligt strafflagen ska det under brottsbenämningen brott vid marknadsföring av al-

koholdrycker vara straffbart att göra reklam för starka alkoholdrycker i strid med alkohollagen och att rikta reklam till minderåriga för svaga alkoholdrycker. Det ska också vara straffbart att skildra minderåriga vid marknadsföring av svaga alkoholdrycker.

Det föreslås att straffansvar för juridiska personer ska tillämpas vid alkoholbrott, grovt alkoholbrott och brott vid marknadsföring av alkoholdrycker.

Det föreslås att tillämpningsområdet för ordningsbot utvidgas till att gälla en del mindre alkoholförseelser.

För att hitta och avlägsna alkoholdrycker som olagligt innehas ska polisen få möjlighet att undersöka föremål som en person under 18 år för med sig. Polisen får frånta en person som inte har fyllt 18 år alkoholdrycker som denne olagligt innehar och frånta en person som fyllt 18 men inte 20 år starka alkoholdrycker och förstöra dessa drycker, om deras värde är ringa.

Tvångsmedelslagen ändras enligt förslaget så att det blir möjligt att kroppsvisitera en person som misstänks för lindrigt alkoholbrott.

Det föreslås att bestämmelserna om förverkandepåföljder i strafflagen ska tillämpas på de förverkandepåföljder som bestäms med anledning av alkoholbrott.

Bestämmelsen om olaga besittningstagande med infört gods ändras så att den kommer att gälla också besittningstagande med sådana accispliktiga produkter som blivit föremål för skattebedrägeri efter införseln.

Dessutom föreslås det i propositionen att lagen om förekommande av alkoholdryckars insmuggling från öppen sjö upphävs.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING	4
2 NULÅGE	5
2.1 Lagstiftning och praxis.....	5
1994 års alkohollag	5
1968 års alkohollag	5
9 kap. Straff och andra påföljder för överträdelse av denna lag	5
10 kap. Särskilda stadganden	9
Brottsstatistik.....	9
Lagen om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö.....	10
2.2 Bedömning av nuläget	10
3 LAGSTIFTNINGEN I SVERIGE OCH NORGE	12
4 PROPOSITIONENS MÅL OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	14
4.1 Alkoholbrott	14
4.2 Reklam för alkoholdrycker	19
4.3 Att bjuda minderåriga på alkoholdrycker.....	21
4.4 Upphävandet av 1968 års alkohollag	22
4.5 Upphävande av lagen om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö.....	26
4.6 Om alkoholbrottens förhållande till en del andra brott	26
5 PROPOSITIONENS VERKNINGAR.....	29
6 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	30
7 ANDRA OMSTÄNDIGHETER SOM INVERKAT PÅ PROPOSITIONENS INNEHÅLL	31
DETALJMOTIVERING	32
1 LAGFÖRSLAG	32
1.1 Strafflagen.....	32
2 a kap. Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot.....	32
10 kap. Om förverkandepåföljder.....	32
30 kap. Om näringsbrott	32
43 kap. Om brott emot föreskrift beträffande sedligheten	33
46 kap. Om regleringsbrott och smuggling.....	34
50 a kap. Om alkoholbrott.....	34
1.2 Alkohollagen.....	40
8 kap. Styrning, tillsyn och påföljder.....	40
1.3 Tvångsmedelslagen	48
5 kap. Husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning.....	48
2 IKRAFTTRÄDANDE	48
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	49
LAGFÖRSLAG	54
1. Lag om ändring av strafflagen.....	54
2. Lag om ändring av alkohollagen	57
3. Lag om ändring av 5 kap. 10 § i tvångsmedelslagen.....	60
BILAGA	61

PARALLELTEXTER	61
1. Lag om ändring av strafflagen.....	61
2. Lag om ändring av alkohollagen	67
3. Lag om ändring av 5 kap. 10 § i tvångsmedelslagen.....	73

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Förslaget till revidering av bestämmelserna om alkoholbrott hänför sig till totalreformen av strafflagen (39/1889). När alkohollagen (1143/1994) reviderades bestämdes det att straffbestämmelserna om alkohol skulle revideras vid en senare tidpunkt, i samband med totalreformen av strafflagen. Den då gällande alkohollagen (459/1968, nedan 1968 års alkohollag) upphävdes, med undantag av lagens 9 kap., som innehåller bestämmelser om alkoholbrott, samt 104 och 105 §.

Syftet med denna proposition är att fortsätta reformen av strafflagens särskilda del genom att i strafflagen samla de straffbestämmelser som gäller verksamhet som bedrivs i strid med alkohollagstiftningen och i vilka straffet föreslås vara fängelse. I strafflagen föreslås ett nytt 50 a kap. om alkoholbrott. Samtidigt revideras de straffbestämmelser som gäller alkohol i enlighet med de principer som följts vid totalreformen av strafflagen.

Bestämmelserna om alkoholbrott är kriminaliseringar som ger alkohollagstiftningen effekt. Sedan gammalt har avsikten med dem varit att skydda dels statens ekonomiska intresse, dels folkhälsan. I omständigheterna kring regleringen av alkoholdrycker och sprit har det dock inträffat stora förändringar från och med 1995 och särskilt på 2000-talet.

Vid ingången av 2004 slopade Finland de kvantitativa begränsningar som gällde för resande vid införsel av alkoholdrycker från andra EU-stater och vid ingången av maj 2004 började man tillämpa den inre marknadens allmänna principer också på de nya medlemsländerna. I mars 2004 sänktes accisen på alkohol märkbart.

Den totala alkoholförbrukningen har sedermera ökat betydligt. Jämfört med 2003 har ökningen utgjort 14 procent. Totalförbrukningen av alkohol steg med nästan tre procent 2007 jämfört med året innan. Omräknad till 100-procentig alkohol var förbrukningen 10,5 liter per invånare 2007. Största delen utgjordes av alkohol som köpts i Finland (8,7 liter). Att begränsningarna i fråga om resandeimporten från EU-länderna slopades har däremot inte haft större betydelse för den ökade konsumtionen. Resandeimporten av alkoholdrycker har minskat från och med 2006.

Till följd av den sänkta accisen har den svarta alkoholmarknaden och alkoholbrotten minskat sedan 2005, särskilt smugglingen av alkohol. Den allt större alkoholkonsumtionen sätter dock sina spår i annan brottslighet, t.ex. mängden våld som följer av att storkonsumtion och drickande i berusningssyfte har ökat.

Vår alkoholpolitik utgår från det principbeslut om riktlinjerna för alkoholpolitiken som statsrådet godkände den 9 oktober 2003. I principbeslutet uppställdes tre delmål för att förhindra alkoholens skadliga verkningar, dvs. minskning av de risker som alkohol innebär för barns och familjers välbefinnande, minskning av riskbruk av alkoholdrycker och dess skadverkningar och minskning av den totala alkoholförbrukningen. I beslutet påpekas det att det i gällande lagstiftning finns flera bestämmelser som avser att förebygga alkoholskador. Ministerierna ska till denna del inom sina förvaltningsområden effektivisera verkställigheten av alkohollagen, strafflagen, ordningslagen och accislagen. I beslutet anges att bestämmelserna om alkoholbrott ska revideras och att bestämmelser-

na om fängelsestraff ska flyttas till strafflagen.

Social- och hälsovårdsministeriet har haft i uppdrag att utarbeta och verkställa ett brett alkoholprogram 2004—2007. I social- och hälsovårdsberättelsen 2006 som ingick som bilaga till berättelsen om regeringens åtgärder 2005 lämnade regeringen en mellanrapport till riksdagen om hur mål och åtgärder i principprogrammet hade förverkligats.

I programmet för statsminister Matti Vanhanens andra regering betonas också vikten av att man inom alkoholpolitiken effektiviserar det förebyggande alkohol- och drogarbetet och tidigt ingripande. I enlighet med regeringsprogrammet minskas alkoholkonsumtionen och skadeverkningarna bl.a. genom skärpt beskattning av alkohol. Den första acishöjningen genomfördes 1.1.2008. Under budgetbehandlingen i augusti 2007 beslöt regeringen att genomföra också en andra höjning.

Social- och hälsovårdsministeriets nationella utvecklingsprogram 2008—2011 antogs av statsrådet i januari 2008. Programmet strävar efter att totalförbrukningen av alkohol drycker ska gå ned till 2003 års nivå, dvs. från nuvarande 10,5 liter ren alkohol per person till 9,4 liter ren alkohol per person.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

1994 års alkohollag

Syftet med den alkohollag som trädde i kraft den 1 januari 1995 var att anpassa alkohollagstiftningen till avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) så att alkoholsystemets social- och hälsovårdspolitiska mål samtidigt tryggades (RP 119/1994 rd). När vårt alkoholsystem harmoniserades med gemenskapslagstiftningen ansågs det med tanke på de alkoholpolitiska målsättningarna vara viktigt att bibehålla detaljhandelsmonopolet. För den övriga kommersiella verksamheten ansågs det räcka med ett tillståndsförfarande, likväl under förutsättning att det inte ställdes några hinder för importen (RP 247/1998 rd).

Syftet med alkohollagen är enligt lagens 1 § att genom styrning av alkoholkonsumtio-

nen förebygga de samhälleliga, sociala och medicinska skadeverkningarna av alkoholhaltiga ämnen. I lagen finns bestämmelser om tillverkning, import, export, försäljning och annan överlåtelse, användning, innehav och transport av alkohol drycker och sprit samt om reklam för alkohol drycker. I lagen definieras också de centrala alkoholbegreppen, bl.a. alkohol dryck, stark alkohol dryck och sprit. Lagen har ändrats flera gånger sedan den stiftades.

1968 års alkohollag

I 1968 års alkohollag finns bestämmelserna om alkoholbrott i 9 kap., under rubriken Straff och andra påföljder för överträdelse av denna lag.

9 kap. Straff och andra påföljder för överträdelse av denna lag

81 §. I 1 mom. sägs att den som olovligen framställer eller låter framställa alkohol dryck eller sprit eller gör försök därtill, döms för olovlig framställning av alkoholhaltigt ämne till böter eller fängelse i högst två år. Såsom framställning av alkohol dryck eller sprit anses enligt 2 mom. även sådan behandling av annat alkoholhaltigt ämne än alkohol dryck att det omvandlas till alkohol dryck eller sprit.

82 §. Den som gör sig skyldig till olovlig införsel eller utförsel av alkohol dryck eller sprit eller till försök därtill, döms enligt 1 mom. för smuggling av alkoholhaltigt ämne till böter eller fängelse i högst två år. Om mängden alkohol dryck eller sprit är ringa och omständigheterna annars är förmildrande, är straffet enligt 2 mom. böter.

83 §. I paragrafen sägs att befälhavaren för ett fartyg ska dömas för smuggling av alkoholhaltigt ämne, om fartygets last innehåller oförklarligt stora mängder alkohol drycker eller sprit. Enligt paragrafen döms befälhavaren, om han prövas ha underlåtit att fullgöra vad som skäligen anses höra till hans övervakningsskyldighet, för smuggling av alkoholhaltigt ämne så som bestäms i 82 §, om det i proviantförrådet eller lasten på ett fartyg som inkommer från eller är på väg till en utrikesort och anträffas på finskt territorium, någon annanstans än på en plats som är reserverad för passagerares personliga bruk,

finns alkoholdrycker eller sprit i större mängd än för fartygets och dess besättnings samt passagerarnas behov, och om det inte styrks att ämnet, med iakttagande av föreskrifterna i tullagstiftningen, transporteras såsom transitogods eller såsom last på ett fartyg som anlöper finsk hamn eller att fartyget till följd av verkligt nödläge kommit in på finskt territorialvatten och därvid följt vanlig transitotrafikled från lastningsplatsen till destinationsorten utan att onödigtvis göra uppehåll.

84 §. Den som i syfte att bistå vid olovlig införsel av alkoholdryck eller sprit anlitar ett fartyg eller något annat färd- eller kommunikationsmedel för att förmedla förbindelser mellan Finland och ett sådant fartyg eller annat färdmedel på eller utanför finskt territorium, som uppenbart är avsett att användas för dylik olovlig införsel, ska enligt paragrafen bestraffas så som bestäms i 82 §.

85 §. I paragrafen bestäms om olovlig försäljning av alkoholdrycker och sprit. Den som olovligen säljer eller på annat sätt mot ersättning eller gottgörelse överlåter eller mot arvode olovligen förmedlar, salubjuder eller saluhåller alkoholdrycker eller sprit, ska enligt 1 mom. för förmedling av alkoholhaltigt ämne dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller enligt 2 mom., om den som fått ett intyg eller läkemedelsrecept som berättigar att erhålla alkoholdryck eller sprit mot ersättning eller gottgörelse överlåter intyget eller receptet till någon annan.

Till paragrafen fogades ett nytt 3 mom. 1999. I momentet sägs att om en gärning som avses i 1 eller 2 mom., med hänsyn till alkoholdryckernas eller spritens obetydliga mängd eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, ska gärningsmannen för överträdelse innefattande förmedling av alkoholhaltigt ämne dömas till böter. Före lagändringen var det inte möjligt att döma ut straff för försäljning enligt en lindrigare skala. Genom ändringen blev det möjligt att bestämma påföljder i strafforderförfarande.

Samtidigt fogades till paragrafen ett nytt 4 mom., enligt vilket kroppsvisitation och husrannsakan kan företas vid sådana överträdelser som nämns i 3 mom. I momentet sägs att om någon på sannolika skäl misstänks för

ett brott som avses i 3 mom., kan för eftersökande av alkoholdrycker eller sprit eller ett i 2 mom. avsett dokument sådan kroppsvisitation av misstänkt som avses i 5 kap. tvångsmedelslagen (450/1987) förrättas eller i samma kapitel avsedd husrannsakan företas i det fordon som personen använder. Vid kroppsvisitation och husrannsakan ska vad som i tvångsmedelslagen bestäms om företagandet av åtgärderna i fråga iakttas.

Den som utan arvode förmedlar alkoholdrycker eller sprit till en person till vilken enligt 16 § alkohollagen alkoholdrycker inte får säljas, ska enligt 5 mom. dömas till böter för förmedling utan arvode av alkoholhaltigt ämne. Också straffskalan i denna bestämmelse ändrades 1999 så att den motsvarar straffskalan i 3 mom.

För olovlig försäljning av alkoholhaltigt ämne döms enligt 6 mom. även en innehavare av ett serveringstillstånd eller den som är anställd på ett serveringsställe och överlåter för utskänkning erhållen alkoholdryck att bortföras från serveringsstället eller som på serveringsstället eller i anslutning till det serverar annan än lagligen till detta levererad alkoholdryck.

I 7 mom. finns en bestämmelse om åtgärdseftergift. Om någon mot ett vederlag som inte är större än det han själv har erlagt tillfälligt överlåter till någon annan en ringa mängd alkoholdrycker som han har köpt på alkoholbolagets utminuteringsställe eller lagligen infört till landet, har allmänna åklagaren rätt att enligt prövning underlåta att åtala överlåtaren och domstolen rätt att lämna överlåtaren obestraftad.

86 §. I paragrafen bestäms om olaga innehav av alkoholdrycker eller sprit. I 1 mom. sägs att om någon olovligen innehar, transporterar eller försöker transportera alkoholdryck i försäljningssyfte eller annan än lagligt framställd eller till landet införd alkoholdryck eller om en person som har fyllt 18 men inte 20 år innehar, transporterar eller försöker transportera stark alkoholdryck eller en person under 18 år alkoholdryck, ska han för olovligt innehav av alkoholdryck dömas till böter eller till fängelse i högst två år.

Den som olovligen innehar, transporterar eller försöker transportera sprit ska enligt 2 mom. för olovligt innehav av sprit dömas till böter eller till fängelse i högst två år. Om

det vid en gärning som avses i 1 mom. har varit fråga om en ringa mängd lagligt framställd eller till landet införd alkoholdryck, som vederbörande inte har innehaft, transporterat eller försökt transportera i försäljnings-syfte, och om brottet även med beaktande av övriga omständigheter bör anses vara ringa, ska gärningsmannen enligt 3 mom. dömas till böter för överträdelse, innefattande olovligt innehav av alkoholdryck.

87 §. I paragrafen bestäms om yrkesmässiga och vanemässiga alkoholbrott. Den som gör det till yrke eller vana att bedriva eller finansiera sådan brottslig verksamhet som avses i 81—86 § ska enligt bestämmelsen dömas till fängelse i minst sex månader och, med stöd av 2 kap. 3 § 3 mom. strafflagen, högst fyra år.

88 §. I paragrafen bestäms om frikännande av den som köpt ett parti alkohol när denne uppträder som vittne. I paragrafen sägs att den som i ett i 85 eller 87 § avsett fall vid förundersökning som förrättas av en polismyndighet eller allmän åklagare, eller vid förhör inför domstol i egenskap av vittne, som åberopats av åklagaren, omtalat att han mottagit alkoholdryck eller sprit, inte får åtalas för olovligt innehav eller olovlig transport av den mängd ämnen som han uppgett sig ha mottagit av en för brott misstänkt eller i målet åtalad person. Det olovligen innehavda eller transporterade ämnet ska dock även i detta fall genom myndighetens försorg beslagtas och, så som anges i 95 §, förklaras förbrutet.

89 §. I paragrafen bestäms att vad som i strafflagens 5 kap. bestäms om delaktighet inte i de fall som avses i 85 och 87 § ska tillämpas på förhållandet mellan säljare, överlåtare eller förmedlare och mottagare av alkoholdryck eller sprit.

90 §. I paragrafen bestäms om sammanträffande av brott. Den som gör sig skyldig till två eller flera av de brott som nämns i 81—87 § så att vart och ett av brotten gäller samma parti alkoholdrycker eller sprit eller en del därav, döms enligt paragrafen, om inte något av dessa brott redan ingår i ett annat brott, för samtliga brott till ett enda straff inom gränserna för det lagrum som upptar det strängaste straffet.

91 §. I 1 och 3 mom. bestäms om gärningar som hänför sig till sådan utrustning som lämpar sig för framställning av alkohol-

drycker eller sprit, vanligtvis destillationsapparater. I 2 mom. bestäms om de ämnen som behövs för framställningen. Bestämmelserna fick sin nuvarande utformning på 1970-talet, då förpackningar med koncentrat för tillverkning av öl och vin i hemmet (snabbvinsförpackningar) kom ut på marknaden. Som en följd av detta ökade tillverkningen i hemmet av dessa drycker, vilket ansågs vara problematiskt från alkoholpolitisk synvinkel.

I 1 mom. sägs att den som inför, tillverkar, utbjuder eller saluför utrustning eller del av utrustning som lämpar sig för framställning av alkoholdryck eller sprit i sådan avsikt att de ska komma till användning vid olovlig framställning av alkoholdryck eller sprit, eller gör försök härtill, eller som överlåter utrustning eller del av utrustning som lämpar sig för framställning av alkoholdryck eller sprit, trots att han hade skäl att misstänka att den kommer att användas för olovlig framställning av alkoholdryck eller sprit, ska för främjande av olovlig framställning av alkoholhaltigt ämne dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som inför, tillverkar, utbjuder eller saluför andra ämnen, produkter eller tillverkningar än sådana som med stöd av 4 § alkohollagen är tillåtna, i avsikt att de ska användas för olovlig framställning av alkoholdrycker, eller gör försök därtill, ska enligt 2 mom. dömas så som bestäms i 1 mom.

Den som innehar utrustning eller del av utrustning som lämpar sig för framställning av alkoholdryck eller sprit under sådana förhållanden att det finns motiverad anledning att förmoda att den kommer att användas för olovlig framställning, ska enligt 3 mom. dömas till böter för innehav av apparater för framställning av alkoholhaltigt ämne.

91 a §. Även bestämmelserna i denna paragraf hänför sig till marknadsföring av utrustning som lämpar sig för den ovan nämnda framställningen av alkoholdrycker i hemmet som blev vanlig på 1970-talet. Det bestämdes då att den som genom att göra reklam för eller genom att annars för allmänheten förevisa eller skylta med utrustning som lämpar sig för framställning av alkoholdryck eller sprit, eller del av sådan utrustning, uppmanar till, handleder i eller förleder till olovlig framställning av alkoholdryck eller sprit, ska för förledande till framställning av alkoholhaltigt

ämne dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

I 2 mom. sägs att den som i och för olovlig framställning av alkoholdrycker genom att göra reklam för eller genom att annars för allmänheten förevisa eller skylta med andra ämnen, produkter eller preparat än sådana som med stöd av 4 § alkohollagen stadgas vara tillåtna, uppmanar till, ger handledning i eller förleder till olovlig framställning av alkoholdryck, ska dömas så som bestäms i 1 mom.

Den som genom att göra reklam för, sälja eller sprida tryckalster som ger handledning i framställning av alkoholdryck eller sprit, uppmanar till, ger handledning i eller förleder till olovlig framställning av alkoholdryck eller sprit eller som i skrift eller annan framställning som bringats till allmän kännedom eller i en tillverkningsanvisning i sagda syfte lämnar uppgifter angående framställning av alkoholdryck eller sprit, ska med stöd av 3 mom. dömas så som bestäms i 1 mom.

92 §. Om en ägare av ett motorfordon, en dragare, ett fartyg eller något annat transportmedel som använts vid olovlig införsel, utförsel eller transport av alkoholdrycker eller sprit eller vid försök härtill, utan att vara delaktig i brottet har upplåtit transportmedlet att användas av någon annan, trots att han haft skäl att befara att det skulle användas vid förövandet av ett dylikt brott, döms han enligt paragrafen till böter härfor.

93 §. I paragrafen finns en öppen straffbestämmelse enligt vilken den som på något annat sätt än vad som anges ovan i kapitlet bryter mot alkohollagen eller mot bestämmelser, förbud eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den, ska dömas till böter för alkoholförseelse.

94 §. Enligt hänvisningsbestämmelsen i paragrafen ska den ekonomiska nyttan av brott som avses i alkohollagen dömas förbruten så som bestäms i strafflagen.

95 §. I paragrafen bestäms om förverkandepåföljder. Förverkade ska dömas olovligen tillverkad alkoholdryck eller sprit liksom även råvaran därtill jämte kärl samt utrustning som använts vid tillverkningen. Förverkade ska också dömas alkoholdryck eller sprit som olovligen införts till landet, sålts eller annars mot ersättning eller gottgörelse överlåtit eller som olovligen förmedlats, sa-

lubjudits, saluhållits, innehafts eller transporterats, samt kärlen och emballagen för sådan dryck eller sprit.

Om förverkande av redskap och utrustning som avses i lagens 91 och 91 a § samt av tryckalster och skriftliga framställningar som avses i dess 91 a § hänvisas till upphävda 2 kap. 17 § strafflagen och tryckfrihetslagen (1/1919). Även sådan alkoholdryck eller sprit som förtärs i strid med förtäringförbudet i 58 § 1 mom. alkohollagen, jämte kärl, ska dömas förverkad.

I paragrafen bestäms också om förverkande av ett motorfordon eller något annat transportmedel med vilket olovligen transporterats alkoholdryck eller sprit såsom enda eller huvudsakliga last eller med vilket har gjorts försök därtill, eller som under en färd som har företagits med det huvudsakligen har använts för förövande eller främjande av ett sådant brott. Ett transportmedel döms dock inte förverkat, om den transporterade eller för transport avsedda mängden alkoholdrycker eller sprit, trots att den varit den enda eller huvudsakliga lasten, är så ringa att det vore oskäligt att döma transportmedlet förverkat. Vid bedömningen av om olovligen transporterad alkohol eller sprit ska anses vara huvudsaklig last ska enligt paragrafen det inbördes förhållandet mellan värdet av densamma och av den övriga lasten beaktas, varvid till den sistnämnda dock inte ska hänföras sådana penningar, ädla metaller, värdeföremål, värdepapper eller annat därmed jämförbart som forslats i transportmedlet. Om den olovligen forslade mängden dock är så stor att den övriga lasten med skäl kan anses ha till ändamål att skydda transportmedlet från att dömas förverkat, ska den olovligen transporterade alkoholdrycken eller spriten, oberoende av det ovan nämnda förhållandet, anses såsom huvudsaklig last.

Förverkat ska också dömas ett fartyg eller annat färdmedel eller kommunikationsmedel som har använts för ett sådant ändamål som avses i 84 §, dvs. för att förmedla en förbindelse i smugglingssyfte. Om det utreds att ett färdmedel eller egendom som har använts på det sätt som avses i 84 § genom brott har frånhänts ägaren eller den som förfogade över det, eller om det är uppenbart att ägaren inte har haft skäl att befara att egendomen

skulle användas på ovan nämnt sätt, döms egendomen inte förverkad.

Också ett olovligt erhållet intyg eller läkemedelsrecept som berättigar till att få alkoholdrycker eller sprit ska dömas förverkat.

Om gärningsmannen har skingrat eller förstört egendom som avses i 1 mom. eller om sådan har överlåtits till någon mot vederlag som motsvarar dess värde eller om egendomen enligt 3 mom. inte kan dömas förverkad, ska enligt 4 mom. i stället värdet dömas förverkat. Är den mängd alkohol som förtärts i strid med 58 § 1 mom. alkohollagen ringa, behöver dess värde inte dömas förverkat.

96 §. En anhållningsberättigad tjänsteman får enligt paragrafen bevisligen förstöra eller låta förstöra sådana i 95 § 1 mom. 1—4 punkten nämnda alkoholhaltiga ämnen, råvaror, andra ämnen, produkter, preparat, kärl, emballage, utrustningar eller delar av utrustning som kan tas i beslag, om det är sannolikt att sådan egendom kommer att dömas förverkad till staten och om egendomen inte har nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

97 §. Om alkoholdryck eller sprit har beslagt tagits i så stor mängd att dess förvarande bereder myndigheten betydande olägenhet, får dryckerna enligt 1 mom. överlåtas till alkoholbolaget. Bolaget har rätt att, sedan brottmålet i saken har anhängiggjorts, enligt prövning använda det mottagna ämnet för ett sådant ändamål som anges i alkohollagen.

Ska ett ovan nämnt ämne, som använts i enlighet med 1 mom., på grund av domstols utslag återställas till personen i fråga, ska bolaget ersätta det förbrukade ämnet genom att överlåta motsvarande mängd likadant ämne eller, om bolaget inte har eller kan anskaffa sådant, genom att i pengar betala de bevisliga anskaffningskostnaderna för det.

10 kap. Särskilda stadganden

104 §. I paragrafen sägs att de brott som nämns i 82—84 § samt det brott som nämns i 92 §, när det ansluter sig till en gärning som ska bestraffas som smuggling, handläggs inför domstol såsom tullbrott.

105 §. När egendom som med stöd av alkohollagen kan förklaras förverkad har tagits i beslag men gärningsmannen eller ägaren av godset är okänd eller inte har kunnat anträffas, ska domaren enligt paragrafen genom

stämning som anslås på rättens anslagstavla kalla personen i fråga att infinna sig inför rätta en viss dag, som inte får utsättas till tidigare än sju dagar från anslåendet. Frågan om förverkandet av egendomen kan då avgöras trots att den instämde inte är närvarande.

Brottsstatistik

Alkoholbrotten uppdagas framför allt som ett resultat av polisens och tullens övervakning och övriga verksamhet. Antalet statistikförda alkoholbrott samt antalet ordningsstörningar som har sin grund i alkohol och dessa störningars struktur varierar således i hög grad beroende på kontrollens effekt och inriktning.

Ca 99 000 personer tas i förvar varje år på grund av berusning. Antalet är dock mindre än hälften av vad det var på 1980-talet (mer än 200 000 personer).

Till tullens kännedom kom 654 fall av smuggling av alkoholhaltiga ämnen 2006. I 98 % av fallen var smugglingen lindrig. År 2002 fick tullen kännedom om över 2 800 fall av smuggling av alkoholhaltiga ämnen. Smugglingen av alkoholhaltiga ämnen har sålunda minskat betydligt jämfört med början av 2000-talet.

Tullen tog i beslag sammanlagt 6 501 liter alkohol 2006 medan motsvarande mängd uppgick till 85 886 liter 2004. Av detta var endast 7 % starksprit 2006, medan starksprits andel uppgick till 60–80 % ännu i början av 2000-talet. Den kraftiga nedgången i fråga om beslagtagna alkoholdrycker och starksprit inträffade 2005.

Den senaste rättsstatistiken är från 2006 då 2 889 domar meddelades för alkoholbrott (huvudbrott i domen). I 2 743 av fallen avgjordes saken i strafforderförfarande och i 146 av fallen genom rättegång. Det totala antalet alkoholbrott har minskat i jämförelse med förhållandet i början av 2000 då 5 400 domar meddelades 2001. De flesta domarna gällde förseelser som hänförde sig till olaga innehav av olika alkoholdrycker. För överträdelse, innefattande olovligt innehav av alkoholdryck, meddelades 1 826 domar (2 037 domar 2001), för olovligt innehav av alkoholdryck 17 domar (129 domar 2001) och för olovligt innehav av sprit 6 domar (29 domar 2001).

För smuggling av alkoholhaltigt ämne under förmildrande omständigheter meddelades 533 domar (2 037 domar 2001), för smuggling 1 dom (59 domar 2001) och för yrkesmässig smuggling ingen dom (12 domar 2001).

För olovlig framställning meddelades 22 domar (105 domar 2001) och för yrkesmässig olovlig framställning 9 domar (11 domar 2001). För förmedling av alkoholhaltigt ämne meddelades 31 domar (80 domar 2001), för yrkesmässig förmedling 31 domar (35 domar 2001) och för överträdelser innefattande förmedling 139 domar (258 domar 2001). I fråga om domar för överträdelse är det endast domarna för förmedling utan arvode av alkoholhaltigt ämne som har ökat 2006. Då meddelades 209 sådana domar (74 domar 2001).

För innehav av utrustning för olovlig framställning av alkoholhaltigt ämne meddelades 7 domar 2006 (19 domar 2001). För alkoholförseelse meddelades 58 domar (motsvarande siffra 2001 var 94).

I mer än 90 % av fallen blev straffet dagsböter.

Att antalet alkoholbrott gått ner beror mest på att smugglingen av alkoholdrycker har minskat efter 2005 även om man kan se en minskning också i fråga om andra brottsformer. Statistiken visar att sänkningen av accisen på alkohol och slopandet av de kvantitativa begränsningarna för resandeförsel effektivt minskat den svarta alkoholmarknaden och gjort slut särskilt på den traditionella smugglingen av alkoholdrycker och starksprit i större skala.

Lagen om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö

Lagen om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö (135/1932) stiftades 1932. I den regeringsproposition (RP 23/1932 rd) som gäller lagen konstaterades det att det trots att förbudslagen hade upphävts fortfarande behövdes bestämmelser om åtgärder för att förekomma den vitt utbredda och yrkesmässigt bedrivna brottsliga verksamheten i samband med alkoholdrycker. Det ansågs motiverat att stifta en särskild lag, eftersom bestämmelserna var av undan-

tagsnatur och skulle ha rubbat strafflagens allmänna system.

Lagen ska enligt dess 1 § tillämpas i öppen sjö utanför Finlands tullgräns. Den som uppenbarligen befrämjar eller söker befrämja olovlig införsel av alkoholdrycker genom att möjliggöra deras lossning från fartyg för att föras i land eller på något annat sätt, ska enligt lagens 1 § bestraffas såsom bestäms för smuggling av alkoholdrycker. För smuggling bestraffas enligt 2 mom. också den som utanför Finlands territorialvatten uppehåller ett fartyg som i sin last har större mängd alkoholdrycker än vad som är nödvändigt för besättningens behov under sådana förhållanden att den uppenbarliga avsikten är att möjliggöra olovlig införsel av alkoholdrycker.

Bestämmelsen om förverkandepåföljder i lagens 2 § upphävdes i samband med totalreformen av förverkandepåföljderna. I 3 § sägs att riksåklagaren bestämmer om besiktning av ett fartyg och dess last utanför Finlands territorialvatten samt om väckande av åtal för ett brott som avses i 1 §.

2.2 Bedömning av nuläget

Alkoholregleringen i Finland har i synnerhet på 1990-talet genomgått stora förändringar till följd av medlemskapet i EG. När 1994 års alkohollag stiftades upphävdes alkohollagets ensamrätt med undantag av detaljhandeln. Alkohollagstiftningen reglerar den närings- och affärsverksamhet som har samband med alkohol. Enligt 1 § i alkohollagen är alkohollagstiftningens grundläggande syfte att minska alkoholskador. I lagen har två målsättningar förts samman, dvs. att begränsa konsumtionen och att idka näring. En samordning i rättssystemet av dessa två områden kan upplevas som motstridigt och inkonsekvent eftersom alkoholdryckerna dels är lagliga konsumtionsvaror, dels är varor med sådana egenskaper som gör att de avviker från vanliga nyttigheter.

Etylalkohol, som ingår i alkoholdrycker, är ett akut giftigt ämne som påverkar medvetandet och framkallar beroende hos användarna. Hälsoskadorna gäller användaren själv, men närkretsen och helt utomstående personer utsätts för stora sociala olägenheter. Största delen av allvarliga våldsbrott och familjevåld samt behovet av barnskydd är för-

knippat med alkohol. Det är i sista hand samhällets system för service och socialförsäkring som får bära huvudansvaret för de ekonomiska kostnader som följer av alkoholrelaterade skador.

Av dessa skäl har samhället ett starkt intresse att använda alla till buds stående medel för att förebygga och minska de skador som alkohol förorsakar. Därför finns ett kraftigt samband mellan alkohollagstiftningen och vår alkoholpolitik och den skyldighet som åläggs det allmänna i grundlagen, nämligen att främja befolkningens hälsa.

Det viktigaste forskningsresultatet inom alkoholforskningen rör förhållandet mellan totalkonsumtionen av alkoholdrycker och alkoholskador. Även om man på individnivå kan använda alkoholdrycker utan skadeverkningar, har det konstaterats att en ökad alkoholkonsumtion leder till fler hälsoskador och sociala och samhällsliga skadeverkningar på befolkningsnivå. Forskningsresultaten ger vid handen att en hög accis på alkoholdrycker är det effektivaste sättet att påverka totalkonsumtionen och därigenom också antalet skador. Statens ekonomiska intresse är sålunda inte det enda skyddsobjektet för alkohollagstiftningen och de straffbestämmelser som hör samman med den, utan här finns också folkhälsoaspekter som påverkar beskattningslösningarna.

Bestämmelserna om straff som förstärker alkohollagstiftningen utgör en del av det system som syftar till att minska alkoholskadorna, vilket också påpekas i statsrådets principbeslut 2003 om riktlinjerna för alkoholpolitiken. Systemets främsta syfte är att förebygga problem. Att det straffrättsliga systemet kommer i sista hand framhåvs av att det allmännas insatser inom ramen för alkoholprogrammet för 2004—2007 systematiskt inriktades på förebyggande arbete med missbruk.

Det straffrättsliga systemet är i praktiken sekundärt som styrmedel i förhållande till t.ex. de medel som erbjuds genom alkoholbeskattningen, men den föreliggande propositionen fokuserar på det straffrättsliga systemet eftersom det är fråga om ändringar av straffbestämmelserna. Bestämmelserna i strafflagen har sannolikt ingen större betydelse för regleringen av den totala alkoholkonsumtionen. De ekonomiska styrmedlen är

dessutom de viktigaste också när det gäller att påverka konsumtionsstrukturen. Detta kan man utläsa ur statistiken (se avsnittet brottsstatistik) som visar att alkoholbrotten minskat efter det att accisen på alkohol sänktes, utan att straffbestämmelserna ändrades. Den sänkta accisen på alkohol ledde till en krympande svart marknad och den efterföljande ökningen av totalkonsumtionen har främst gällt laglig alkohol som säljs i Finland. Straffbestämmelser och en effektiv övervakning av att bestämmelserna följs är dock av betydelse för riskkonsumtionen av alkohol och för att förebygga att risksituationer uppstår. Det är fortfarande viktigt att med hjälp av straffbestämmelser ta tag i sådana skadliga negativa följder och kriminella subkulturer som följer i spåren av olaglig minutförsäljning av alkoholdrycker och olaglig försäljning och import av sprit.

I Finland är sambandet mellan våldsbrott och alkohol särskilt starkt. Ökningen av antalet våldsbrott har följt den regionala utvecklingen av minutförsäljningen av alkohol. Ökningen i alkoholkonsumtionen avspeglas i antalet våldsbrott. Orsakerna är framför allt att andelen storkonsumenter har ökat och att drickandet i berusningssyfte har blivit vanligare. Oftast är såväl förövaren som offret berusade. Under 2005, som var ett toppår för alkoholkonsumtion, ökade familjevåldet med 12 % och de fall där polisen larmades till privata bostäder med 27 % jämfört med året innan (Alkoholpolitikan ajankohtaiskatsaus 23.4.2007, Social- och hälsovårdsministeriet).

De gällande straffbestämmelserna om alkoholdrycker är från 1968. Många av straffbestämmelserna härstammar dock från lagen om alkoholdrycker (45/1932), som stiftades efter förbudslagen (158/1922). Det behövs således en totalreform av bestämmelserna. De många ändringar som har gjorts i de materiella bestämmelserna i alkohollagen under de gångna åren återspeglar sig också i området för straffbart beteende. Eftersom straffbestämmelserna har fått sitt innehåll ur den materiella lagstiftningen har de kunnat tillämpas utan några större ändringar. Trots det har man under årens lopp tvingats göra ett stort antal mindre ändringar och justeringar i straffbestämmelserna. Den praktiska betydel-

sen av en del föråldrade bestämmelser som fortfarande är i kraft har också varit liten.

Påföljden när det gäller ett flertal av gärningssätten för alkoholbrott är fängelse i högst två år, och för sådana gärningar som begås yrkes- eller vanemässigt bestäms det inte om något särskilt straffmaximum. Med stöd av 2 kap. 3 § 3 mom. strafflagen är maximistraftet då fyra års fängelse. Enligt den princip som följts vid totalreformen av strafflagen bör inga straffbestämmelser med hot om fängelse finnas utanför strafflagen, utan de bör överföras till strafflagen.

De gällande straffbestämmelserna är såväl lagtekniskt som språkligt föråldrade. I strafflagen används inte längre denna typ av mycket detaljerade bestämmelser. Det är skäl att modernisera bestämmelserna om alkoholbrott så att de motsvarar de förändringar som skett i samhället.

3 Lagstiftningen i Sverige och Norge

Sverige. Den gällande svenska alkohollagen (1994:1738) stiftades 1994. Lagen har ändrats ett flertal gånger sedan dess.

Alkoholdrycker delas i lagen in i fyra kategorier: spritdrycker, vin, starköl och öl. Med spritdryck förstås en alkoholdryck som innehåller sprit. En alkoholdryck innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol. Vin innehåller högst 22 volymprocent alkohol, medan öl innehåller högst 3,5 och starköl mer än 3,5 volymprocent alkohol. Endast den som har fyllt 20 år får sälja alkoholdrycker, och varorna i fråga får inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år eller, när det gäller öl, till den som inte har fyllt 18 år.

Om de brott och förseelser som hänför sig till alkohol bestäms i alkohollagens 10 kap.

Straffet för den som olovligen tillverkar sprit eller spritdrycker eller förvärvar, innehar, forslar, döljer eller förvarar ämnen som är avsedda för olovlig tillverkning av sprit eller spritdrycker är böter eller fängelse i högst två år (1 §). Straffet för den som tillverkar eller innehar en destillationsapparat eller apparatdel är böter eller fängelse i högst ett år (1 a §).

För olovlig försäljning av alkoholdrycker döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer alkoholdrycker utan tillstånd eller

serverar spritdrycker, vin eller starköl som har anskaffats på ett olagligt sätt. Straffet är böter eller fängelse i högst två år (2 §). Om brottet har begåtts uppsåtligen och är grovt, är straffet fängelse i lägst sex månader och högst sex år. (3 §). Brottet betraktas som grovt om gärningen har utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller har varit inriktad mot ungdomar. Den sistnämnda kvalificeringsgrunden fogades till lagen 2001.

Straffet för olovlig tillverkning av vin, starköl eller öl är böter eller fängelse i högst sex månader (4 §). Den som innehar alkoholdrycker i syfte att olovligen sälja dem bestraffas med böter eller fängelse i högst två år (5 §).

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar, överlämnar eller bjuder på alkoholdrycker i strid med 9 § alkohollagen döms för olovligt anskaffande av alkoholdrycker. I lagens 9 § sägs att det är förbjudet att anskaffa spritdrycker, vin eller starköl till den som inte har fyllt 20 år eller öl till den som inte har fyllt 18 år. Spritdrycker, vin eller öl får inte heller överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 20 år, och öl får på motsvarande sätt inte överlämnas till den som inte har fyllt 18 år. Det ovan nämnda förbudet gäller inte när någon bjuder på en alkoholdryck för förtäring på stället. Till lagen fogades 2001 ett förbud enligt vilket spritdrycker, vin eller starköl dock inte får bjudas den som inte fyllt 20 år, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt. Detsamma gäller i fråga om öl beträffande den som inte fyllt 18 år. Det föreskrivna straffet för gärningen är böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i högst fyra år.

Det föreskrivna straffet för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller utlämnar alkoholdrycker till någon som inte har uppnått föreskriven ålder, 18 eller 20 år, eller är berusad, eller som vid partihandel inte förvissar sig om att köparen har rätt att återförsälja eller inköpa varan, är böter eller fängelse i högst sex månader (7 §).

Till straff döms inte, om en gärning som avses i 1, 2 och 4—7 § är att anse som ringa (8 §). För försök eller förberedelse till brott som avses i 1, 2 och 6 § döms till ansvar en-

ligt 23 kap. brottsbalken, med undantag av gärningar som endast gäller förvärv eller innehav för personligt bruk.

I alkohollagens 4 kap. föreskrivs om reklam för alkoholdrycker. Reklam- eller andra marknadsföringsåtgärder som är påträngande eller uppsökande eller som uppmanar till bruk av alkohol får inte företas. Särskilt sådan reklam som riktar sig till eller skildrar barn och ungdomar är förbjuden. Den som bedriver rörelse med alkoholdrycker får i sin rörelse lämna sådana drycker som gåva endast i form av varuprov. Alkoholdrycker får inte lämnas som gåva i samband med andra näringar. Reklam i radio och TV är förbjuden. Vid marknadsföring av alkoholdrycker som innehåller mer än 15 volymprocent alkohol till konsumenter får inte användas kommersiella annonser i periodiska skrifter eller andra skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig. Gärningarna utgör inte brott. Brott mot förbuden kan betraktas som sådan verksamhet som strider mot marknadsföringslagen (1995:450), och följden kan vara förbud mot fortsatt reklam, vite eller marknadsföringsavgift.

Bestämmelser om ansvar för olovlig införsel och utförsel av alkoholdrycker finns i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Straffet för smuggling är böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är att anse som grovt, fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

I 11 kap. alkohollagen finns bestämmelser om förverkande. Sprit, alkoholdrycker och mäsik som har varit föremål för brott enligt alkohollagen eller värdet därav samt utbyte av sådant brott ska förklaras förverkade. Det samma gäller vad någon har tagit emot i ersättning (pengar eller föremål) för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt alkohollagen. Om sprit eller alkoholdrycker har tillverkats olagligen ska även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen samt råämnen förklaras förverkade. Förordnande om förverkande ska inte meddelas, om det skulle vara uppenbart oskäligt.

Norge. Bestämmelser om vilka alkoholrelaterade handlingar som är förbjudna finns i alkohollagens 8 kap., som trädde i kraft i juni 1989. Straffbestämmelserna är dock öppna

och gäller samtliga brott mot lagen i fråga. Lagen har delvis reviderats 1995 och 1997.

Som alkoholdryck anses en dryck som innehåller mer än 2,5 volymprocent alkohol. Som sprit (brennevin) anses en dryck som innehåller mer än 22 volymprocent alkohol. Vin och öl definieras utifrån tillverkningsämnen eller tillverkningssättet. Åldersgränsen för att få köpa eller sälja alkohol är 18 år. Motsvarande åldersgräns för sprit är 20 år.

I alkohollagens 8 kap. förbjuds bl.a. olovlig tillverkning av sprit, förvaring och lagring av olovligt tillverkade alkoholdrycker samt köp av olovligt tillverkad sprit. Det är också förbjudet att tillverka, förvara eller distribuera jäsende eller jästa odestillerade vätskor och att inneha, importera eller omsätta apparater som kan användas för tillverkning av sprit, eller delar av sådana. Endast den som har beviljats tillverknings- eller partihandelstillstånd har rätt till införsel och utförsel av alkoholdrycker, med undantag av alkoholdrycker som är avsedda för eget bruk.

Det är förbjudet att använda alkoholdrycker som vinst eller premie och att dela ut sådana drycker i marknadsföringssyfte. Det är också förbjudet att köpa sprit till någon som är yngre än 20 år och andra alkoholdrycker till någon som är yngre än 18 år. Med undantag av slutna privata tillställningar är det förbjudet att utan behörigt tillstånd dricka och servera alkoholdrycker på de offentliga platser som nämns i lagen, även om ingen ersättning tas ut. Alkoholdrycker får inte säljas till eller serveras berusade personer och inte heller säljas till specialpris eller med rabatt. Det är också förbjudet att utan tillstånd servera, sälja och idka partihandel med all slags sprit som innehåller mer än 60 volymprocent alkohol samt att utan tillstånd föra in sådan sprit i landet.

I alkohollagens 9 kap. förbjuds reklam för alkoholdrycker och för andra varor med samma varumärke som en dryck som innehåller mer än 2,5 volymprocent alkohol. Reklam för sådana varor får inte heller ingå i reklam för andra varor eller tjänster. Med reklam avses reklam i t.ex. tryckta skrifter, på film eller i TV eller radio eller i form av ljusreklamer eller skyltar. Utan tillstånd av ministeriet är det också förbjudet att genom böcker, i affärer eller på annat sätt göra reklam för apparater eller delar av apparater som kan

användas för tillverkning av sprit eller isopropanol. Det är förbjudet att locka någon till tillverkning eller omdestillering av dessa drycker eller att ge råd i anslutning till sådan verksamhet. Det är också förbjudet att göra reklam för ämnen, apparater och andra redskap som särskilt lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker.

I 10 kap. bestäms om straffen för brott mot alkohollagen. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet handlar i strid med bestämmelserna i alkohollagen eller som medverkar till överträdelse av bestämmelserna bestraffas med böter eller fängelse i högst sex månader. Om gärningen är särskilt grov är straffet böter eller fängelse i högst två år. Vid avgörandet av om gärningen är grov ska verksamhetens omfattning och andra omständigheter beaktas.

För olaglig införsel eller försäljning av alkoholdrycker, tillverkning eller förvaring och lagring av sprit eller tillverkning, förvaring och distribution av odestillerad vätska kan, när det är fråga om stora mängder, dömas till fängelse i högst sex år.

När gärningen avser tillverkning, omdestillering eller överlåtelse mot ersättning av sprit ska fängelsestraff alltid användas, om det inte finns särskilda förmildrande omständigheter.

En gärning som strider mot alkohollagen utgör en överträdelse, oavsett straffets stränghet. Om det är fråga om någon av de ovan nämnda gärningarna som bestraffas enligt en strängare skala utgör gärningen dock ett brott. Också försök till överträdelse är straffbart.

Om någon på nytt gör sig skyldig till alkoholbrott inom två år efter det att han eller hon dömts för det tidigare alkoholbrottet, tillämpas den skala som gäller den grova gärningsformen, dvs. böter eller fängelse i högst två år.

Om det finns förutsättningar för förverkande enligt strafflagen, kan åklagaren besluta att olovligen tillverkad sprit och jäsande eller jäst odestillerad vätska ska förstöras, liksom även alkoholdrycker i glas eller öppnad flaska. De allmänna bestämmelserna om förverkande i strafflagen ska tillämpas på alkoholbrotten.

4 Propositionens mål och de viktigaste förslagen

4.1 Alkoholbrott

Bestämmelserna om alkoholbrott är kriminaliseringar som ger alkohollagen effekt. Genom dem verkställs policyn i alkohollagstiftningen och gällande alkoholpolitik. I de alkoholpolitiska strategierna betonas förebyggande arbete och att straffrättsliga åtgärder ska komma först i sista hand (se avsnittet Bedömning av nuläget). I propositionen har man förhållit sig restriktivt till materiella ändringar av alkohollagstiftningen. En större reform av alkohollagstiftningen förutsätter en bred beredning som det inte varit möjligt att inleda i detta sammanhang.

Syftet med propositionen är att ändra bestämmelserna om alkoholbrott i enlighet med de principer som följts vid totalreformen av strafflagen. Genom propositionen ändras inte området för straffbart beteende märkbart i fråga om dessa brott. Bestämmelserna om alkoholbrott moderniseras dock i lagtekniskt hänseende, vilket underlättar och effektiviserar den praktiska tillämpningen av dem.

Det föreslås i propositionen att till strafflagen fogas ett nytt 50 a kap. om alkoholbrott. I enlighet med de principer som följts vid totalreformen av strafflagen överförs till det nya kapitlet i strafflagen de alkoholbrottsbestämmelser i 1968 års alkohollag som innehåller hot om fängelsestraff. Samtidigt upphävs den nämnda alkohollagen. Till 1994 års alkohollag fogas en bestämmelse om alkoholförseelse med hot om bötesstraff.

Som alkoholbrott bestraffas ett flertal olika gärningssätt, på samma sätt som när det gäller narkotikabrott enligt strafflagens 50 kap. 1 §. För alkoholbrott bestraffas den som på det sätt som avses i bestämmelsen bryter mot alkohollagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Oftast blir det fråga om att någon bedriver verksamhet för vilken det enligt alkohollagen krävs tillstånd utan att ha något dylikt tillstånd. Straffbestämmelsernas anknytning till alkohollagen betyder också att de begrepp som används i bestämmelserna om alkoholbrott i strafflagen bestäms enligt definitionerna i alkohollagen. I alkohollagens 3 § definieras bl.a. alkoholdryck, stark alkoholdryck och sprit.

Straffbestämmelserna i strafflagen ska få en stor del av sitt materiella innehåll ur alkohollagen och av bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Detta tillvägagångssätt (s.k. förvaltningsaccessorisk metod) är inte något undantag i strafflagen. Metoden har använts i 48 kap. om miljöbrott, i 44 kap. om brott som äventyrar andras hälsa och säkerhet och i bestämmelsen om regleringsbrott. I fråga om narkotikabrott regleras laglig och olaglig verksamhet av förbuden i narkotikalagen och av det tillståndsförfarande som utgör undantag till dessa förbud.

Alkoholbrott, grova alkoholbrott och lindriga alkoholbrott är straffbara endast när de begås uppsåtligt. Alkoholbrotten är jämförbara med regleringsbrott och smuggling enligt strafflagens 46 kap., vilka även de är straffbara när de begås uppsåtligt. I de sistnämnda fallen är det fråga om verksamhet som bedrivs i strid med bestämmelser, tillstånd eller tillståndsvillkor som hänför sig till ekonomisk verksamhet. Det är motiverat att samma grad av tillräknande ska krävas i fråga om alkoholbrott och olaga befattningstagande med infört gods, eftersom dessa brott till sin karaktär är så lika varandra (se avsnitt 4.6, "om alkoholbrottens förhållande till en del andra brott"). Likaså krävs det vid narkotikabrott att brottet har begåtts uppsåtligt. I paragraferna nämns inte särskilt att gärningarna är straffbara endast när de begås uppsåtligt, eftersom detta är en vedertagen regel i fråga om bestämmelserna i strafflagen (RP 66/1988 rd). I strafflagens 3 kap. 5 § 2 mom. bestäms det att en gärning som avses i strafflagen är straffbar endast när den begås uppsåtligt, om inte något annat föreskrivs.

Alkoholförseelser är straffbara dels när de begås uppsåtligt, dels när de begås uppsåtligt eller av grov oaktsamhet, beroende på gärningssättet.

I strafflagen graderas alkoholbrotten i tre steg enligt den modell som använts vid totalreformen av strafflagen, dvs. gärningens grundform samt en lindrig och en grov gärningsform. Enligt det skrivsätt som användes i samband med totalreformen av strafflagen anges ingen kvalificeringsgrund för brottets grundform. I sin skrivning täcker alkoholbrottets brottsrekvisit alltså en stor del sådana handlingar som i praktiken, särskilt på grund av de små mängderna alkoholdrycker eller

sprit, bör bedömas som lindriga alkoholbrott. Detta utgör inget undantag i strafflagen. Även i fråga om flera andra brottstyper blir de till antalet flesta fallen i praktiken bedömda enligt bestämmelserna om den lindriga gärningsformen (t.ex. stöld och snatteri).

Också de föreslagna straffskalorna för alkoholbrott och alkoholförseelse följer den gradering som blivit vedertagen vid reformen av strafflagen och som används i fråga om flera sådana brott som hänför sig till ekonomisk verksamhet (RP 2/1988 rd och 94/1993 rd).

Påföljden för alkoholbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. Straffnivån höjs inte för grundformens del, eftersom det föreskrivna straffet för olaglig tillverkning, smuggling och förmedling av alkohol redan i dag är fängelse i två år. I 50 kap. i strafflagen är det högsta straffet för narkotikabrott likaså fängelse i två år. Gärningar som har ett samband med olagliga narkotiska ämnen kunde på grund av ämnenas större farlighet anses mer klandervärda än gärningar som har ett samband med hantering av olaglig alkohol. På detta sätt kunde man motivera en lösning där grundformen av alkoholbrott får ett lägre maximistraff än grundformen av narkotikabrott. Men å andra sidan har gärningar som kan jämföras med förmedling och spridning av olaglig alkohol, gärningar där man av en eller annan orsak anser att det är fråga om olaglig kommersiell spridning, redan i dagens läge fått maximistraffet fängelse i två år i strafflagen (17 kap. 17 § om spridning av våldsskildring och 17 kap. 18 § om spridning av pornografisk bild).

Straffskalan för skattebedrägeri utgör också en viktig jämförelsepunkt för straffskalan för alkoholbrott. Många gärningar som tidigare straffades som alkoholbrott, särskilt gärningar i samband med införsel i landet, straffas numera enligt bestämmelserna om skattebedrägeri (se även avgränsningarna i avsnitt 4.6). Högsta straffet för grundformen för skattebedrägeri är fängelse i två år. Det föreslagna högsta straffet för alkoholbrott, dvs. fängelse i två år, är sålunda förenligt med maximistraffen för de nämnda jämförbara gärningarna.

Det föreslås att försök till alkoholbrott ska bli straffbara. Enligt den utgångspunkt som omfattades i samband med reformen av lag-

stiftningen om straffrättens allmänna läror (RP 44/2002 rd) ska försök inte längre jämföras med genomfört brott. Också till denna del görs en skillnad med hänsyn till narkotikabrott där försök jämföras med genomfört brott och försök döms enligt samma straffskala som genomförda brott.

Det föreslås att straffet för grovt alkoholbrott ska vara fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Minimistrafvet för yrkesmässig eller vanemässig verksamhet är för närvarande fängelse i sex månader, och det föreskrivs inte om något särskilt straffmaximum. Maximistrafvet, fängelse i fyra år, bestäms då med stöd av strafflagens 2 kap. 3 § 3 mom. Minimistrafvet för den grova gärningsformen sjunker således. Det föreslagna minimistrafvet på fyra månader motsvarar dock de straffskalor som blivit vedertagna vid totalreformen av strafflagen, och det finns ingen anledning att avvika från dem. Den föreslagna straffskalan motsvarar också straffskalan för grovt skattebedrägeri. Men å andra sidan är den betydligt lägre än straffskalan för grovt narkotikabrott (fängelse i minst ett år och högst tio år). I fråga om den grova formen ska grova alkoholbrott sålunda anses klart mindre klandervärda än grova narkotikabrott.

Straffet för lindrigt alkoholbrott föreslås bli böter. Detta motsvarar gällande straffskala för vissa smärre alkoholbrott, eftersom straffet för förmedling av alkoholhaltigt ämne, förmedling utan arvode av alkoholhaltigt ämne, överträdelse, innefattande olovligt innehav av alkoholdryck och smuggling av mindre mängder alkoholdrycker och sprit numera är böter. Också här har man använt lindrigt skattebrott som jämförelseobjekt. Lindrigt skattebrott kan endast straffas med böter. På detta sätt blir dessutom de mindre alkoholrelaterade brotten graderade med hänsyn till narkotikabrotten där straffet också kan vara fängelse på grund av att brotten är mer klandervärda.

Den som är misstänkt för grovt alkoholbrott kan bli föremål för teleövervakning enligt 5 a kap. 3 § i tvångsmedelslagen och för kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller husrannsakan enligt tvångsmedelslagen. Den som är misstänkt för alkoholbrott kan bli föremål för kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller husrannsakan enligt tvångsmedelslagen.

Ett lindrigt alkoholbrott där påföljden är böter fyller däremot inte förutsättningarna för kroppsvisitation enligt 5 kap. 10 §. Enligt den paragrafen förutsätter kroppsvisitation i regel misstanke om ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex månader. I bestämmelsen föreskrivs det dock särskilt om möjlighet för kroppsvisitation vid vissa brott där påföljden är böter, t.ex. snatteri eller lindrig skadegörelse. Klandervärdheten hos lindrigt alkoholbrott kan jämföras med dessa brott.

Lindrigt alkoholbrott omfattar alla de gärningsformer som också ingår i grundformen alkoholbrott. Det största behovet av kroppsvisitation uppkommer när en person som misstänks för lindrigt alkoholbrott misstänks transportera eller inneha mindre mängder olagligt framställda alkoholdrycker eller sprit eller alkoholdrycker eller sprit som olagligen förts in i landet i försäljningssyfte. Med tanke på sådana situationer medges det redan i 85 § 3 mom. i 1968 års alkohollag en möjlighet till kroppsvisitation av den som misstänks för sådan förmedling av alkoholhaltigt ämne som straffas med böter och att göra husrannsakan i ett fordon som tillhör honom eller henne. Med hänsyn till den allmänna ordningen är det ofta viktigt att kontrollera och få fast en enskild försäljare, oberoende av den obetydliga mängden. Genom att undersöka gatuhandeln kommer man dessutom ofta större kedjor som förmedlar alkoholdrycker och sprit på spåren. I propositionen föreslås det därför att det i tvångsmedelslagen ska inskrivas en möjlighet att kroppsvisitera personer som är skäligen misstänkta för lindrigt alkoholbrott. Dessutom föreslås det att bestämmelser om husrannsakan i fordon som används av den som misstänks för lindrigt alkoholbrott ska inskrivas i alkohollagen på samma sätt som för närvarande i samband med att bestämmelserna i 1968 års alkohollag upphävs.

Det föreslås att påföljden för alkoholförseelse enligt alkohollagen ska vara böter liksom i dag.

Det föreslås i propositionen att tillämpningsområdet för ordningsbot utvidgas till att omfatta vissa ringa gärningar som strider mot alkohollagen. Möjligheten att använda ordningsbot vid alkoholförseelser diskuterades redan när ordningsboten togs i bruk 1983. I

regeringens proposition med förslag till lag om ordningsbot och vissa därtill anslutna lagar (RP 19/1981 rd) konstaterades då att ordningsbotssystemet i den mån erfarenheter samlades skulle kunna utsträckas till att gälla även andra ringa förseelser än ringa vägtrafikförseelser, såsom brott mot de kommunala ordningsstadgarna samt mot tull- och alkohollagstiftningen.

Bestämmelser om förbud mot förtäring av alkoholdrycker eller sprit på offentlig plats finns i två olika lagar, alkohollagen och ordningslagen (612/2003). Enligt ordningslagens 4 § 1 mom. är det förbjudet att inta rusmedel på allmänna platser i tätorter och i ett fordon i kollektivtrafik, med de undantag som anges i paragrafens 2 mom. Brott mot förbudet bestraffas som ordningsförseelse med stöd av lagens 16 § 1 mom. 2 punkt. Enligt strafflagens 2 a kap. 9 § 5 mom. kan ordningsbot bestämmas som påföljd för ordningsförseelser. I 13 c § 2 punkten förordningen om ordningsbotsförseelser (610/1999) sägs att en ordningsbot på 20 euro kan föreläggas för intagande av rusmedel i strid med förbudet i ordningslagen.

Enligt definitionen i ordningslagens 2 § avses med allmän plats delvis samma slags platser som de som nämns i alkohollagens 58 § 1 mom. 1—3 punkt (köpcentra, affärslokaler och restauranger). Också polisens möjlighet att enligt 58 § 2 mom. förbjuda förtäring av alkohol på offentlig plats när upprätthållande av den allmänna ordningen förutsätter det är onödigt i sådana fall när förtäringen förbjuds i ordningslagen. Det förbud mot intagning av alkohol som finns i ordningslagen tillämpas dock bara i tätorter. Nämda 58 § 1 och 2 mom. kan således fortfarande bli tillämpliga i sådana fall när ordningslagen inte tillämpas, dvs. utanför tätorter.

Det föreslås i propositionen att ordningsbot ska kunna bestämmas som påföljd även för brott mot det förbud mot att förtära alkoholdrycker som bestäms i 58 § 1 mom. eller mot ett sådant förbud mot att förtära alkoholdrycker som polisen har meddelat med stöd av 58 § 2 mom. Propositionen överensstämmer till dessa delar med ordningslagen. Efter att de föreslagna lagarna har trätt i kraft har man också för avsikt att till förordningen om ordningsbotsförseelser foga en bestämmelse

om att en ordningsbot på 20 euro kan föreläggas för brott mot dessa förbud. Påföljden för brott mot ett förbud mot att förtära alkoholdrycker är således lika sträng oberoende av om straffet bestäms med stöd av alkohol- eller ordningslagen.

Den som är yngre än 18 år får enligt alkohollagen inte inneha alkoholdrycker och den som är yngre än 20 år får inte inneha starka alkoholdrycker. Det föreslås att det liksom i dag också framdeles ska vara straffbart att bryta mot dessa förbud. Eftersom förbuden är absoluta, kan brott mot dem till en viss del anses som en allvarigare gärning än när en vuxen bryter mot förtäringsförbuden enligt alkohollagen. Detta kunde motivera att unga personer också framöver ska kunna föreläggas inkomstrelaterade dagsböter för brott mot de förbud mot att inneha alkoholdrycker om vilka bestäms i alkohollagen. Att bryta mot åldersgränserna för innehav av alkoholdrycker är dock en ringa förseelse jämfört med många andra av de gärningar som bestraffas med dagsböter. Detta talar för sin del för att unga personer föreläggs ordningsbot, som har ett fast belopp, i stället för att de döms till dagsböter. Tidigare fanns dessutom den skillnaden mellan dagsböter och ordningsbot att obetalda dagsböter kunde förvandlas till fängelse vilket däremot inte kunde ske med ordningsbot. Detta och att dagsböterna bestäms enligt den bötfäldas inkomster innebär att dagsböterna var en mycket strängare påföljd än ordningsboten. Numera förvandlas obetalda, högst 20, dagsböter som dömts ut i strafforderförfarandet inte till fängelse. I regeringens proposition 164/2007 rd föreslås det dessutom att förvandlingsförbudet utsträcks till att gälla alla dagsböter som dömts ut i strafforderförfarande, oberoende av böternas storlek. Detta innebär att skillnaden mellan dagsböter och ordningsbot minskat betydligt i detta hänseende. Ordningsbot i stället för inkomstrelaterade dagsböter innebär dock ett effektivare sätt att bestämma påföljder och sålunda också bättre övervakning av åldersgränser, eftersom det är enklare att skriva ut ordningsbot. Därför föreslås det att ordningsbot ska kunna bestämmas som påföljd också för brott mot de åldersgränser som enligt alkohollagen gäller innehav av alkoholdrycker och starka alkoholdrycker.

Alkoholdrycker som innehas av personer som är yngre än 18 år och starka alkoholdrycker som innehas av personer som är yngre än 20 år ska med stöd av bestämmelserna i 10 kap. strafflagen dömas förverkade till staten. Förverkandepåföljder kan dock inte bestämmas i ordningsbotsförfarande. Enligt ändringsplanerna för ordningsbotsförfarandet är det meningen att ta in en möjlighet till förverkandepåföljd på högst 1 000 euro (se avsnitt 7. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll). Drycker som någon olagligen innehar kan således i dagens läge inte dömas förverkade till staten i samband med att ordningsbot föreläggs. Det är dock motiverat att alkoholdrycker ska kunna fräntas minderåriga och förstöras. Därför föreslås det att alkoholdrycker som en ung person olagligen innehar ska kunna fräntas honom eller henne och förstöras i samband med att ordningsbot föreläggs, om värdet av dryckerna är obetydligt. Om värdet av dryckerna inte kan anses obetydligt kommer ordningsbotsförfarande inte i fråga. Personen i fråga föreläggs då dagsböter i strafforderförfarande, och dryckerna förklaras samtidigt förverkade till staten.

Polisen har i dag inte rätt att företa kroppsvisitation vid förseelser som gäller åldersgränser för innehav av alkoholdrycker. I fråga om den överträdelse, innefattande olovligt innehav av alkoholdryck, som nu är aktuell ska det enligt förslaget dessutom bli möjligt att förelägga ordningsbot. Det är ett undantag att kroppsvisitation tillåts när det gäller en gärning för vilken ordningsbot kan bestämmas. Syftet med straffbestämmelsen, dvs. att skydda minderåriga och ungdomar från alkoholens skadliga verkningar, talar dock för att undersökning ska kunna användas trots att det är fråga om en ringa förseelse. Enligt 66 § i barnskyddslagen (417/2007) får kroppsvisitation företas vid en barnskyddsansalt i barnskyddssyfte, om det finns anledning att misstänka att barnet innehar rusmedel, och kroppsbesiktning, om det finns anledning att misstänka att barnet har använt sådana ämnen. Utan någon form av tvångsmedel skulle det i praktiken bli ytterst svårt att övervaka åldersgränserna för innehav av alkoholdrycker och att fränta minderåriga alkoholdrycker.

Av dessa skäl föreslås det att begränsad undersökning av föremål hos personer under

18 år ska tillåtas, i enlighet med de begränsningar som grundlagsutskottet anför i sitt utlåtande GrUU 53/2006 rd (se närmare avsnitt 2 Lagstiftningsordning). Om en person under 18 år på sannolika skäl misstänks för innehav av olagliga alkoholdrycker, ska polisen kunna undersöka de föremål som personen har med sig för att ta bort och förstöra olagligt innehavda alkoholdrycker. Denna undersökning avviker från kroppsvisitation enligt tvångsmedelslagen bl.a. så att det inte är möjligt att undersöka kläderna på en person under 18 år. I övrigt följs bestämmelserna om kroppsvisitation i 5 kap. i tvångsmedelslagen.

Undersökningen av föremål kommer huvudsakligen att gälla ungdomar i åldern 15–17 år. Enligt vedertagen tolkning hindrar tvångsmedelslagen inte att kroppsvisitation utförs på minderåriga under 15 år även om straff inte får dömas ut. I tvångsmedelslagen finns ingen uttrycklig bestämmelse om detta. I enlighet med denna tolkning får även föremål som en person under 15 år har med sig undersökas med stöd av den föreslagna bestämmelsen. När tvångsmedel används mot ett barn ska proportionalitetsprincipen i 7 kap. 1 a § i tvångsmedelslagen beaktas samt i förundersökningen de allmänna principer som gäller. Ju yngre barn det är fråga om desto starkare ska principen om minsta skada och proportionalitetsprincipen tillämpas vid användningen av tvångsmedel. I fråga om barn under 15 år bör polisen i stället för att använda tvångsmedel samverka med barna- och socialvården. När ett berusat barn påträffas bör den första åtgärden vara att se till att barnet kommer hem och att kontakta föräldrarna. Denna typ av kontakt förutsätts av specialbestämmelserna om barn i lagstiftningen om tvångsmedel och förundersökning.

Enligt 34 § 5 mom. alkohollagen får inte heller drycker som innehåller minst 1,2 och högst 2,8 volymprocent etylalkohol innehas eller transporteras av personer som inte har fyllt 18 år. Sådana drycker är inte alkoholdrycker enligt alkohollagen. Till lagen fogades 1997 förbud mot innehav av, detaljhandel med och servering av sådana drycker för att förebygga skadeverkningar och faror för barn (RP 71/1997 rd). Brott mot dessa förbud är i dag straffbart med stöd av straffbestäm-

melsen om alkoholförseelse i alkohollagen. Det föreslås i propositionen att det inte längre ska vara straffbart för den som inte har fyllt 18 år att inneha och transportera sådana drycker. I praktiken har bestämmelsen varit tillämplig på ungdomar i åldern 15—17 år eftersom personer under 15 år inte kan vara straffrättsligt ansvariga för innehav. Däremot ska detaljhandel med och servering av dessa drycker till den som inte har fyllt 18 år fortfarande vara straffbara som alkoholförseelse. Dessutom kan det på samma sätt som i dag bestämmas om en administrativ påföljd enligt vilken rörelseidkaren för viss tid förbjuds att sälja produkterna i fråga.

Alkoholbrotten begås ofta inom ramen för en juridisk persons verksamhet, och de utgör då en form av ekonomisk brottslighet. Den administrativa övervakningen av sådan ekonomisk verksamhet som har samband med alkohol är effektiv och de indirekta verkningarna av de administrativa påföljderna, t.ex. återkallandet av ett tillstånd för viss tid, kan vara av stor ekonomisk betydelse. De nuvarande administrativa påföljderna är i allmänhet också tillräckliga när det är fråga om småföretagare. Det är dock i praktiken inte möjligt att genom administrativa påföljder effektivt ingripa i de stora bolagens verksamhet, eftersom återkallandet av t.ex. ett tillverknings- eller partihandelstillstånd kunde äventyra hundratals arbetsplatser vid bryggeriet eller hos partihandlaren på orten i fråga. Däremot kunde en möjlighet att döma ut en kännbar samfundsbot ha en brottsförebyggande effekt vid denna typ av verksamhet. Därför föreslås det i propositionen att straffansvaret för juridiska personer utsträcks till att gälla alkoholbrott och grova alkoholbrott. Däremot är det inte nödvändigt att använda samfundsbot vid lindriga alkoholbrott.

Vid olaglig införsel av alkoholdrycker är det oftast fråga om brott mot skattebestämmelserna och inte mot alkohollagstiftningen. Endast brott mot de tidsbegränsningar som gäller privatpersoner är sådan införsel som bestraffas som alkoholbrott. Straffansvaret för juridiska personer har inte utsträckts till skattebedrägeri, eftersom det traditionella straffansvaret, det brottsbaserade skadeståndet och de administrativa påföljderna utgör en så kännbar sanktionshelhet att det inte har ansetts nödvändigt att utöka den med en sam-

fundsbot (RP 95/1993 rd). Vid revideringen av bestämmelserna om ekonomiska brott ansågs det att det inte har skett några ändringar i den utgångspunkten att straffansvar för juridiska personer är onödigt vid skattebrott och skulle kunna förorsaka en oskälig kumulation av sanktioner (RP 53/2002 rd). Därför utsträcktes straffansvaret för juridiska personer endast till sådana skattebedrägerier som ska betraktas som bedrägeri och som samfundsansvaret ska utsträckas till enligt det av Europeiska unionens råd godkända andra protokollet till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen (EGT Nr C 221, 19.7.1997). Det bör dock noteras att en stor del av de skattebedrägerier som gäller införsel av alkoholdrycker eller sprit från tredje land ska bedömas som bedrägerier, eftersom gärningen riktar sig mot gemenskapernas finansiella intressen.

När bestämmelserna om förverkandepåföljder i strafflagens 10 kap. reviderades ändrades inte bestämmelserna om de förverkandepåföljder som döms ut med stöd av alkohollagen. Det ansågs lämpligare att revidera bestämmelserna i fråga i samband med reformen av bestämmelserna om alkoholbrott (RP 80/2000 rd). Vid revideringen av strafflagens 10 kap. utsträcktes endast bestämmelserna om s.k. utvidgat förverkande av vinning till att gälla även alkoholbrott. I propositionen föreslås att bestämmelserna om förverkandepåföljder i 1968 års alkohollag upphävs och att bestämmelserna om förverkandepåföljder i strafflagens 10 kap. i stället till alla delar tillämpas också på alkoholbrotten.

4.2 Reklam för alkoholdrycker

Reklam för och annan marknadsföring av alkoholdrycker begränsas i alkohollagen. Enligt alkohollagens 33 § är reklam och indirekt reklam för starka alkoholdrycker och annan verksamhet för främjande av försäljningen av starka alkoholdrycker förbjuden. Reklam och indirekt reklam för svaga alkoholdrycker och drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent etylalkohol samt annan verksamhet för främjande av försäljningen av sådana alkoholdrycker har begränsats så att reklam som riktar sig till vissa konsumentgrupper och s.k.

associerande reklam är förbjuden. Vidare är sådan reklam för svaga alkoholdrycker förbjuden som strider mot god sed eller är vilseledande (ShUB 32/1994 rd). Genom lag 588/2007, som trädde i kraft vid ingången av 2008, förbjuds reklam också i samband med televisionsverksamhet under bestämda tider eller i samband med offentlig visning i biografen av bildprogram som får visas för personer under 18 år. Brott mot reklamförbuden straffas i dagens läge som alkoholförseelse, dvs. med böter.

Eventuella påföljder för överträdelser som uppdragas vid övervakningen av reklam och annan marknadsföring bestäms i allmänhet i administrativ väg, och straffbestämmelsen har i praktiken inte tillämpats. Eftersom reklam går ut på att skapa associationer och kännetecknas av ett visst mått av överdrift är den svår att reglera. Vid regleringen av reklam bör man även beakta rätten till yttrandefrihet. Legalitetsprincipen förutsätter för sin del att straffbestämmelserna är tillräckligt exakta.

Alkoholreklamen samt den övriga marknadsföringen av alkohol har begränsats på hälsopolitiska grunder, och detta förbud är en del av den allmänna alkoholpolitiken. Också inom gemenskapsrätten har det konstaterats att alkoholreklam kan begränsas nationellt, om det är motiverat med hänsyn till skyddet av folkhälsan, vilket utgör ett allmänt intresse enligt artikel 30 (36) i fördraget (t.ex. EG-domstolens dom C—405/98, konsumentombudsmannen mot Gourmet International Products Ab). Straffbestämmelserna har en förebyggande effekt på lagstridig reklam. De ovan nämnda grunderna kan anses som så vägande att det är skäl att fortsättningsvis föreskriva om straff även för brott mot de nämnda begränsningarna.

Alkohollagens 33 § innehåller ett s.k. totalförbud mot reklam för starka alkoholdrycker, även om det i paragrafens 4 mom. bestäms om undantag från förbudet. Reklam för svaga alkoholdrycker och drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent etylalkohol har begränsats i lagen, dvs. reklamen är förbjuden enbart i de fall som anges i lagen. Totalförbudet mot reklam för starka alkoholdrycker signalerar att denna reklam är mera klandervärd. Med reklam för starka alkoholdrycker kan man dock jämställa sådan reklam för

svaga alkoholdrycker som riktas till minderåriga. Minderåriga är mer mottagliga för reklam än vuxna och är därför i behov av särskilt skydd.

Därför föreslås det i denna proposition att reklam för starka alkoholdrycker och reklam till minderåriga för svaga alkoholdrycker samt att ha med minderåriga i marknadsföring av svaga alkoholdrycker ska behandlas annorlunda än annan alkoholreklam också i fråga om straffbarheten. Gärningarna föreslås bli straffbara som brott vid marknadsföring av alkoholdrycker i strafflagens 30 kap. om näringsbrott. Reklam för svaga alkoholdrycker och reklam för drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent etylalkohol ska dock i enlighet med dagens läge vara straffbart som alkoholförseelse enligt alkohollagen.

Det föreskrivna straffet för marknadsföringsbrott är fängelse i högst ett år. Det föreskrivna straffet för reklam som strider mot lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/1976) är böter och om brottet är grovt är det högsta straffet fängelse i två år. Det nu föreslagna brottet vid marknadsföring av alkoholdrycker kommer att omfatta såväl brottets grundform som grövre fall. Därför är det motiverat att maximistraffet blir strängare än det nuvarande bötesstraffet och sätts närmare det högsta straffet för de andra nämnda marknadsföringsbrotten. Straffet för brott vid marknadsföring av alkoholdrycker föreslås bli böter eller fängelse i högst sex månader. Det föreslagna maximistraffet på sex månader är detsamma som påföljden för sedlighetssärande marknadsföring i strafflagens 17 kap. 20 §. Påföljden för marknadsföring av svaga alkoholdrycker och av drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent alkohol, dvs. sådan marknadsföring som är straffbar som alkoholförseelse, föreslås dock vara böter liksom i dag.

Enligt den gällande lagen kan den som genom att göra reklam för eller annars marknadsföra utrustning eller preparat som lämpar sig för framställning av alkohol förleder någon annan till olovlig framställning av alkohol bestraffas med fängelse i ett år. Dessa gärningar bedöms således i dag som mer klandervärda än brott mot de begränsningar som gäller reklam för alkoholdrycker. I propositionen föreslås att straffnivån för dessa

gärningar sänks. Det föreslås att gärningarna ska vara straffbara som alkoholförseelse, som bestraffas med böter. Bestämmelsen är sekundär, vilket betyder att den tillämpas om inte strängare straff för gärningen bestäms någon annanstans i lag. I vissa fall kan bestämmelsen om offentlig uppmaning till brott i 17 kap. 1 § strafflagen bli tillämplig, och maximistraffet är då fängelse i två år.

I dag tillämpas straffansvar för juridiska personer på marknadsföringsbrott. I enlighet med detta föreslås det att bestämmelserna om straffansvar för juridiska personer också utsträcks till brott vid marknadsföring av alkoholdrycker. Enligt propositionen kan en juridisk person dock inte ställas till ansvar för reklam för svaga alkoholdrycker eller marknadsföring av apparater som lämpar sig för olovlig framställning av alkoholdrycker eller sprit. Dessa gärningar är straffbara som alkoholförseelse, och det är inte nödvändigt att utsträcka straffansvaret för juridiska personer till gärningar som endast utgör förseelser och för vilka straffet är böter.

När det gäller marknadsföringsbrott ska konsumentombudsmannen beredas tillfälle att ge utlåtande i saken såväl vid åtalsprövningen som när brottet behandlas i domstol. Enligt 41 § 1 mom. alkohollagen ankommer övervakningen av reklam och annan säljfrämjande verksamhet dock på social- och hälsovårdens produkttillsynscentral, enligt vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Produkttillsynscentralen är den myndighet som övervakar alkoholreklamen på riksnivå. Därför föreslås det i propositionen att produkttillsynscentralen ska ges tillfälle att bli hörd vid åtalsprövningen och domstolsbehandlingen av brott vid marknadsföring av alkoholdrycker och sådan reklam för svaga alkoholdrycker som utgör alkoholförseelse. Bestämmelserna om reklam för svaga alkoholdrycker i alkohollagen lämnar mera rum för tolkning än bestämmelserna om reklam för starka alkoholdrycker. Därför är det motiverat att produkttillsynscentralen i egenskap av tillsyns- och sakkunnigmyndighet ska ges möjlighet att bli hörd också i frågor som gäller reklam för svaga alkoholdrycker, trots att det är fråga om en gärning som endast utgör en förseelse.

4.3 Att bjuda minderåriga på alkohol- drycker

I 43 kap. 7 § strafflagen bestäms om straff för den som förleder en person som inte har fyllt 18 år att förtära en rusgivande dryck så att denne blir drucken. De övriga bestämmelserna som återstod i 43 kap. upphävdes 1998 (563/1998). Det konstaterades då att behovet av bestämmelsen i 7 § bäst kan utredas i samband med revideringen av bestämmelserna om alkoholbrott (RP 6/1997 rd).

Det finns grunder som talar både för och emot att bestämmelsen i strafflagens 43 kap. 7 § upphävs. För ett upphävande talar det att straffbestämmelsen inte har tillämpats i praktiken. Den huvudsakliga orsaken till detta torde vara att det är så vanligt att ungdomar använder alkohol och att de prövar på alkohol i allt yngre år. När det gäller bevisningen torde det även vara svårt att visa att det är fråga om sådant förledande som förutsätts i bestämmelsen.

För ett upphävande av bestämmelsen talar också det faktum att högsta domstolen i ett avgörande har klargjort rättsläget när det gäller frågan om att bjuda minderåriga på alkoholdrycker. I högsta domstolens avgörande HD:2001:7 hade svaranden gett ett 12-årigt barn en stark alkoholdryck att dricka med den påföljden att barnet berusat sig till medvetlöshet. Då barnet med hänsyn till sin ålder inte kunde ge ett giltigt samtycke till att dess hälsa skadades, tillräknades förfarandet svaranden som misshandel.

Genom avgörandet fastställdes att bestämmelsen om misshandel kan tillämpas i sådana fall när alkoholdrycken eller spriten skadar barnets hälsa eller försätter barnet i ett tillstånd som är jämförbart med medvetlöshet.

Ett problem när det gäller tillämpningen av bestämmelsen om misshandel är hur man ska bedöma en begäran, ett samtycke eller någon annan form av medverkan från den minderårigas sida. En förutsättning för att giltigt samtycke ska anses ha givits är att offret med hänsyn till sin ålder och mognadsnivå är kapabelt att förstå innebörden av gärningen i fråga. Ett barns mognadsnivå bedöms från fall till fall när det provas vilken betydelse ett samtycke ska tillmätas. De problem som hänför sig till en minderårigs ålder och mognadsnivå och bedömningen av personens

medverkan är desamma också vid tillämpningen av bestämmelsen i 43 kap. 7 § strafflagen. För en särskild bestämmelse talar dock det faktum att det i en dylik bestämmelse kunde sägas klart ut att en vuxen person som bjuder en minderårig på alkoholdrycker eller sprit alltid bär ansvaret för alkoholbruket och gränserna för det. Förutsättningarna för att tillämpa bestämmelsen om misshandel, dvs. att den minderårigas hälsa äventyras eller den minderåriga försätts i ett tillstånd som är jämförbart med medvetlöshet, kan i detta avseende anses alltför högt satta.

När man överväger behovet av bestämmelser är det skäl att bedöma när det ska vara straffbart att bjuda på alkoholdrycker eller sprit. Det bör inte göras straffbart att i hemmet bjuda ett barn på alkohol t.ex. i samband med maten. Den andra ytterligheten är verksamhet som skadar barnets hälsa. Sådan verksamhet är redan straffbar som misshandel. Det gäller att klarlägga de situationer mellan dessa två ytterligheter när det kan vara så klandervärt att bjuda en minderårig på alkohol att det beroende på omständigheterna är skäl att kriminalisera verksamheten. Att en minderårig blir berusad kan anses vara en sådan gräns.

För det andra bör man besluta om en åldersgräns. Enligt konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) avses med barn den som är yngre än 18 år, och detta är också den allmänna åldersgränsen enligt alkohollagen. Trots det är det svårt att slå fast en åldersgräns som inte i någon situation kunde anses som antingen alltför låg eller alltför hög. För det tredje bör man alltid beakta situationen som en helhet.

I propositionen har man stannat för att en särskild bestämmelse om saken behövs i lagstiftningen för sådana situationer där de stränga villkoren för tillämpning av bestämmelsen om misshandel inte uppfylls. Det föreslås dock att strafflagens 43 kap. 7 § upphävs. En sådan bestämmelse anses inte längre nödvändig i strafflagen. Att bjuda en minderårig på alkohol föreslås vara straffbart som alkoholförseelse enligt alkohollagen. Det ska vara straffbart att uppsåtligt bjuda den som inte har fyllt 18 år på alkoholdrycker eller sprit så att denne blir berusad, när förfarandet med hänsyn till den minderårigas ålder, mognadsnivå och övriga omständighe-

ter som helhet kan anses klandervärt. Den föreskrivna påföljden för gärningen är böter. Bestämmelsen är sekundär, vilket betyder att bestämmelserna om misshandel fortfarande kan tillämpas, om den minderårigas hälsa skadas genom gärningen.

4.4 Upphävandet av 1968 års alkohollag

I propositionen föreslås det att 9 kap. samt 104 och 105 § i 1968 års alkohollag upphävs. De straffbestämmelser som föreslås i strafflagens 50 a kap. och i 1994 års alkohollag täcker merparten av de gärningar som utgör brott enligt den gällande lagen. Vissa av bestämmelserna i 1968 års alkohollag har det dock inte längre ansetts nödvändigt att hålla kvar.

I lagens 83 § finns en bestämmelse om att befälhavaren på ett fartyg är straffansvarig för sådan olaglig alkoholdryck och sprit som finns ombord på fartyget. I lagens 84 § finns för sin del en bestämmelse om bistående vid olovlig införsel av alkoholdrycker eller sprit genom förmedling av förbindelse till ett fartyg som används för smuggling. Bestämmelserna är av liten betydelse när det gäller införsel av alkoholdrycker, eftersom merparten av gärningarna i dag bedöms som brott mot skattelagstiftningen. Bestämmelserna skulle således i dag gälla olovlig införsel av sprit. Bägge bestämmelserna har förlorat sin betydelse och är onödiga i dagens läge.

Enligt 85 § 2 mom. ska också den dömas för förmedling av alkoholhaltigt ämne som fått intyg eller läkemedelsrecept, vilket berättigar att erhålla alkoholdryck eller sprit och som mot ersättning eller gottgörelse överlåter detsamma till annan. En sådan bestämmelse behövs inte. En motsvarande bestämmelse upphävdes i samband med tillkomsten av 50 kap. om narkotikabrott. Överlåtelse av recept på läkemedel med narkotiska preparat bedöms i dagens läge som försök till spridning av narkotika (RP 180/1992 rd). I praktiken är det i regel fråga om läkemedelsrecept som är avsett uteslutande för personligt bruk. Om ett recept på läkemedel som innehåller alkohol överläts till en annan person blir det fråga om försök till försäljning eller annan överlåtelse av alkoholdrycker eller sprit.

I lagens 85 § 4 mom. bestäms i dag om kroppsvisitation av den som har gjort sig

skyldig till överträdelse innefattande förmedling av alkoholhaltigt ämne och om husrannsakn i ett fordon som personen i fråga använder. Enligt förslaget ska överträdelse innefattande förmedling av alkoholhaltigt ämne bestraffas som lindrigt alkoholbrott och det föreslås att brottet skrivs in som ett av de lindriga brott i 5 kap. 10 § i tvångsmedelslagen som ger rätt till kroppsvisitation av den misstänkte. Bestämmelser om genomsökning av fordon som används av en person misstänkt för lindrigt alkoholbrott föreslås i en ny 60 b § till alkohollagen. Dessa bestämmelser kommer att täcka de situationer som avses i 85 § 4 mom.

Den som har köpt alkoholdrycker eller sprit som sålts olovligen ska enligt 88 § i 1968 års alkohollag inte åtalas, om han eller hon vid ett förhör i egenskap av vittne som åberopats av åklagaren uppger sig ha tagit emot alkoholdryckerna eller spriten av en person som misstänks för brott. Syftet med paragrafen har varit att främja utredningen av mål som gäller olovlig försäljning av alkoholhaltiga ämnen. Paragrafen gäller främst sådana situationer där någon har köpt alkoholdrycker som är av olagligt ursprung eller där köparen på något annat sätt som anges i 86 § gör sig skyldig till brott genom att inneha eller transportera dryckerna. Behovet av bestämmelsen motiverades på sin tid med att en köpare utan en sådan bestämmelse kunde vägra vittna mot säljaren med stöd av rättegångsbalkens 17 kap. 24 §, om detta kunde medföra risk för att han eller hon själv åtalas (Laggranskningsrådets utlåtande nr 6/1964).

Den ovan nämnda paragrafen är unik i vår lagstiftning. Ett dylikt system med s.k. kronvittnen används dock i länder med en anglo-amerikansk rättskultur. Denna möjlighet existerar även i en del länder på den europeiska kontinenten, men tillämpningsområdet är då begränsat främst till terrorism och vissa former av organiserad brottslighet.

Enligt 6 kap. 3 § 3 punkten strafflagen har ett straff sedan gammalt kunnat lindras endast om gärningsmannen strävar efter att främja utredningen av sina egna brott. Det har inte varit möjligt att lindra straffet om gärningsmannen hjälper myndigheterna att utreda andra personers brott. Systemet med s.k. kronvittnen infördes inte heller vid reformen av strafflagens allmänna läror och så-

ledes inte heller vid reformen av bestämmelserna i strafflagens 6 kap. I förarbetena till lagen konstateras att kronvitnesssystemet är förknippat med principiella problem, varför det är skäl att ställa sig skeptisk till det. Trovärdigheten av den information som har fått genom löften om strafflindring kan ofta ifrågasättas. På ett djupare plan är det fråga om den moral som strafflagen och rättsvården företräder, och endast tvingande skäl kan motivera en dylik etisk kompromiss (RP 44/2002 rd).

Av de orsaker som nämns ovan föreslås det att bestämmelser som motsvarar bestämmelsen i 88 § alkohollagen inte ska hållas kvar i lagstiftningen. Det finns inte några grunder i sak för att bibehålla bestämmelsen. Den praktiska betydelsen av bestämmelsen är i dag liten. Polisens möjligheter att på annat sätt utreda organiserad yrkesmässig brottslighet har förbättrats bl.a. till följd av de nya undersökningsbefogenheter och metoder som har tagits i bruk. Det föreslagna maximistrafet på fängelse i fyra år för grovt alkoholbrott möjliggör bl.a. teleövervakning, teknisk observation och bevisprovokation genom köp med stöd av tvångsmedelslagen eller polislagen.

I gällande 89 § i 1968 års alkohollag föreskrivs det att bestämmelserna i 5 kap. i strafflagen om delaktighet inte ska tillämpas på förhållandet mellan säljare, överlåtare eller mottagare av alkoholdryck eller sprit i fall som avses i 85 och 87 §. Syftet med bestämmelsen var att komplettera den ovan nämnda 88 § och säkerställa att en köpare inte skulle kunna vägra vittna mot säljaren av den anledningen att köparen då själv kunde åtalas för delaktighet i säljarens brott (Laggranskningsrådets utlåtande nr 6/1964). I vissa situationer kan köparen dock ställas till svars i egenskap av gärningsman, om det är fråga om innehav av starsprit eller olagligt tillverkad eller i landet införd alkoholdryck. Ett upphävande av 89 § kommer i framtiden knappast att leda till att köparen åtalas särskilt för delaktighet i säljarens brott i dessa fall. Utan bestämmelsen i 89 § blir det alltså i fortsättningsen fråga om köparens delaktighet i säljarens brott främst i sådana fall där innehav inte kan straffas särskilt för köparens del. En köparens delaktig i egenskap av anstiftare vid försäljning av alkoholdryck i strid med

alkohollagen kan komma i fråga om det är en lagligen införskaffad vara som säljs mot arvode. I alkohollagen föreskrivs däremot inte något straff för försäljning av lagliga alkoholdrycker till det pris som betalats vid köp i detaljhandeln, vilket innebär att inte heller köparen kan ställas till svars för den här typen av försäljning. I fråga om straffbarheten är det motiverat att köparen behandlas lika i de bägge fallen. Möjligheten att väcka åtal mot köparen i sådana fall där försäljningen skett mot arvode, skulle i praktiken kräva särskilda skäl. På grund av den ringa betydelsen av 89 § i alkohollagen föreslås det att bestämmelsen upphävs.

I dag bestäms i 90 § i 1968 års alkohollag att om en gärningsman gör sig skyldig till flera gärningar som gäller samma parti alkoholdrycker eller sprit ska, om inte något av dessa brott redan ingår i ett annat brott, för samtliga brott dömas till ett enda straff inom gränserna för det lagrum som upptar det strängaste straffet. Någon sådan särskild bestämmelse behövs inte längre, eftersom de olika gärningssätten enligt förslaget omfattas av samma straffbestämmelse. Olika gärningar som hänför sig till samma parti alkoholdrycker eller sprit, t.ex. tillverkning och försäljning, ska betraktas som ett enda alkoholbrott. En motsvarande bestämmelse upphävs på samma grunder när bestämmelserna om narkotikabrott infördes i strafflagens 50 kap. (RP 180/1992 rd).

I lagens 92 § bestäms i dag om bötesstraff för ägaren av ett motorfordon, fartyg eller annat transportmedel när ägaren utan att vara delaktig i brottet har upplåtit transportmedlet att användas av någon annan, trots att han haft skäl att befara att det skulle användas vid förövandet av en sådan olaglig gärning som anges i paragrafen. Kriminaliseringen är onödigt långtgående i de situationer som avses i paragrafen. Det föreslås att straffbestämmelsen slopas och att gärningarna i fråga ska vara straffbara endast om ägaren av ett transportmedel som använts vid ett brott har medverkat i gärningen med stöd av de allmänna bestämmelserna om medverkan.

I 94 § i 1968 års alkohollag hänvisas till strafflagen när det gäller förverkande av nytan av brott. I högsta domstolens beslut HD 2002:31 konstateras att med hänvisningen avses bestämmelserna om förverkande av

vinning i strafflagens 10 kap. Bestämmelsen i alkohollagen kan upphävas såsom onödig, eftersom strafflagens 10 kap. utan en särskild hänvisning kan tillämpas både på gärningar som är straffbara enligt strafflagen och på gärningar som är straffbara enligt bestämmelser utanför strafflagen (RP 80/2000 rd).

Också i 95 § finns det bestämmelser om förverkandepåföljder. Även denna paragraf är onödig, eftersom det föreslås att de allmänna bestämmelserna om förverkandepåföljder i strafflagens 10 kap. framöver utan en särskild hänvisning ska tillämpas inte bara på förverkande av vinning utan också på de övriga förverkandepåföljder som döms ut för alkoholbrott.

Den största ändringen när strafflagens 10 kap. börjar tillämpas är att en del av förverkandepåföljderna för alkoholbrott inte längre är obligatoriska utan blir beroende av prövning. Enligt alkohollagens 95 § ska förverkandepåföljd i dag föreläggas i de fall som anges i paragrafen.

De bestämmelser i strafflagens 10 kap. som framöver kan bli tillämpliga i sådana fall som avses i den nämnda 95 § 1 mom. 1—3 punkten är de som gäller förverkande av hjälpmedel vid brott i 4 § (t.ex. apparater som använts vid tillverkning) och förverkande av annan egendom i 5 § (t.ex. olovligen tillverkade alkoholdrycker). Enligt dessa bestämmelser ska förverkandepåföljd bestämmas, om det är straffbart att inneha hjälpmedlet eller egendomen. Enligt de föreslagna bestämmelserna i 50 a kap. 1 § 4 och 5 punkten strafflagen är det straffbart att inneha eller transportera sprit, att inneha och transportera alkoholdrycker i försäljningssyfte och att inneha eller transportera alkoholdrycker som olagligen tillverkats eller förts in i landet. De nämnda dryckerna ska således dömas förverkade på denna grund. Enligt den föreslagna 50 a § 4 mom. 7 punkten alkohollagen är det likaså straffbart som alkoholförseelse att inneha apparater eller redskap som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit under sådana omständigheter som anges i bestämmelsen. Dyliga apparater och redskap som har använts för tillverkning av alkohol ska således fortfarande dömas förverkade. Föremål och egendom vars innehav inte är straffbart kan däremot enligt 10 kap. 4 § 2 mom. eller 5 § 2 mom. strafflagen dömas

förverkade endast under de förutsättningar som anges i paragraferna.

I dag ska enligt 95 § 1 mom. 4 punkten alkoholdryck eller sprit som förtärs på en sådan plats som nämns i 58 § 1 mom. alkohollagen jämte kärl dömas förverkad. Framöver ska alkoholdryckerna i dessa fall enligt 10 kap. 5 § 1 mom. strafflagen dömas förverkade endast om det är straffbart att inneha dem. Innehav av sprit är alltid straffbart, både enligt de gällande bestämmelserna och enligt förslaget, och sprit ska således fortfarande dömas förverkad i ovan nämnda fall. Alkoholdryck som lagligen tillverkats och förts in i landet och som en myndig person förtär på en sådan plats där förtäring av alkoholdrycker enligt alkohollagen är förbjuden ska däremot i allmänhet inte dömas förverkad, om inte förverkandepåföljden är nödvändig t.ex. för att förebygga nya brott så som avses i 10 kap. 5 § 2 mom. 2 punkten i strafflagen. I dessa fall ska dock enligt förslaget i allmänhet föreläggas ordningsbot, och förverkandepåföljder kan inte bestämmas i ordningsbotsförfarande. Det föreslås därför i propositionen att i 60 § i alkohollagen ska bestämmas att polisen har rätt att fränta en person alkoholdrycker som denne innehar i ett öppet kärl och förstöra dryckerna. Bestämmelserna om förverkandepåföljd samt om fräntagande och förstöring av drycker vid brott mot förtäringförbudet enligt alkohollagen motsvarar den lösning som valts i ordningslagen.

I 95 § 1 mom. 5 punkten i 1968 års alkohollag bestäms i dag om förverkande av ett motorfordon eller något annat transportmedel som har använts vid begåendet av ett brott. Ett sådant transportmedel ska i dag dömas förverkat, utom om den mängd ämnen som transporterats är så liten att detta vore oskäligt. Förverkandet av ett motorfordon eller något annat transportmedel är framöver beroende av prövning med stöd av 10 kap. 4 § 2 mom. strafflagen.

Också 95 § 2 mom., där det bestäms om huruvida ett motorfordon huvudsakligen har använts för begående av ett ovan nämnt brott, blir framöver onödig. Däremot tillämpas strafflagens 10 kap. 10 §, som gäller inskränkningar i förverkandet. Bestämmelser om de fall när ett motorfordon tillhör någon annan än gärningsmannen finns i dag i 95 §

3 mom., och i stället för detta moment ska i framtiden tillämpas bestämmelsen om inskränkningar i förverkandet i 10 kap. 6 § strafflagen.

I 4 mom. finns i dag en sekundär bestämmelse om värdekonfiskation. Enligt bestämmelsen ska i stället för sådan egendom som nämns i 1 mom. egendomens värde dömas förverkat, om egendomen har skingrats, förstörts eller överlåtit till någon mot vederlag som motsvarar dess värde eller om egendomen inte kan dömas förverkad hos tredje man. I allmänhet finns det inget motsvarande omnämnande i bestämmelserna om konfiskation (RP 80/2000 rd). Vid tillämpningen av strafflagens 10 kap. ska förverkandet av värdet av egendom framöver bestämmas på basis av prövning med stöd av 10 kap. 8 § strafflagen. I den nämnda paragrafen sägs att om ett hjälpmedel vid brott, ett brottsobjekt eller en brottsprodukt inte kan konfiskeras på grund av att de tillhör någon annan eller har dolts eller annars inte går att få tag på, kan i stället föremålets eller egendomens värde dömas förverkat. Man bör särskilt notera begränsningen i 10 kap. 8 § 2 mom., enligt vilken värdet dock inte döms förverkat, om personen gör sannolikt att egendomen — i praktiken t.ex. olovligen tillverkad alkoholdryck — har förstörts eller förbrukats. Till dessa delar motsvarar bestämmelserna om alkohollagen den lösning som har valts när det gäller värdekonfiskation i samband med narkotikabrott och enligt vilken värdet av narkotika som har förstörts eller använts inte döms förverkat (RP 80/2000 rd).

I dag finns det en bestämmelse om förvaring av stora partier beslagtagna alkohol i 97 § i 1968 års alkohollag. Bestämmelsen är onödig, eftersom bestämmelser om förvaring och försäljning av föremål som har tagits i beslag numera finns i 4 kap. 10 § tvångsmedelslagen.

I 104 § i 1968 års alkohollag bestäms om tullbrott. Bestämmelsen är onödig, eftersom bestämmelser om tullbrott finns i 3 § 1 mom. 5 punkten tullagen (1466/1994).

4.5 Upphävande av lagen om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö

Lagen om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö stiftades för att förhindra smuggling efter att förbudslagen upphävts. I lagen utsträcks tillämpningsområdet för den finska straffrätten när det gäller vissa gärningssätt som avses i lagen till brott som begåtts på öppen sjö utanför Finlands territorialvatten. Lagen utgör ett undantag från bestämmelserna om tillämpningsområdet för finsk straffrätt i strafflagens 1 kap. Lagen tillämpas på både finska och utländska fartyg.

I lagen kriminaliseras gärningar som främjar förberedelse till smuggling eller som har samband med medverkan till smuggling. Kriminaliseringen av förberedelse är exceptionell i strafflagstiftningen.

I och med EG-medlemskapet har införseln av alkoholdrycker släppts fri, med undantag av vissa begränsningar som kvarstår för resandeförsel från länder utanför EU. Där emot kunde bestämmelserna i lagen fortfarande bli tillämpliga för att förhindra olaglig införsel av sprit, dvs. i sådana fall när en importör eller tredje man börjar lossa en spritlast utanför Finlands territorialvatten i avsikt att olagligen föra in spriten till landet. På ett sådant gärningssätt kan dock tillämpas vad som i den föreslagna bestämmelsen om alkoholbrott i strafflagen sägs om olaglig införsel eller försök eller medhjälp till sådan. Det finns i praktiken inte något behov av en mera långtgående kriminalisering än denna.

När någon gör sig skyldig till olaglig införsel av alkoholdrycker eller sprit eller försök eller medhjälp till sådan ombord på ett finskt fartyg, kan finsk lag med stöd av 1 kap. 2 § strafflagen tillämpas på gärningen också i sådana fall när brottet har begåtts på öppna havet.

När det gäller utländska fartyg är situationen en annan, eftersom fartyg som befinner sig på öppna havet i regel lyder under registreringsstatens jurisdiktion, i enlighet med den s.k. flaggprincipen. Med stöd av 1 kap. 3 § strafflagen tillämpas finsk lag dock även på brott som har förövats utanför Finland, när brottet riktar sig mot Finland. I 2 mom. anges när ett brott riktar sig mot Finland. Härvid är

det främst bestämmelsen i 2 mom. 2 punkten, där det sägs att gärningen på något annat sätt allvarligt kränkt eller äventyrat Finlands statliga, militära eller ekonomiska rättigheter eller intressen, som blir tillämplig. Kriterierna enligt punkten kan uppfyllas av ett flertal brottstyper som ska skydda statens intressen eller rättigheter. Finlands ekonomiska intressen kan kränkas t.ex. genom valuta- eller andra regleringsbrott, fiskebrott eller miljöbrott (RP 1/1996 rd). Medverkan till olaglig införsel av alkoholdrycker eller sprit samt försök till detta torde kunna jämföras med dessa ekonomiska brott, förutsatt att gärningarna anses allvarligt kränka ett sådant intresse som anges i bestämmelsen.

Den praktiska betydelsen av den nämnda lagen är liten mot bakgrund av den gällande alkohollagstiftningen. De ovan nämnda bestämmelserna i 1 kap. strafflagen kan i tillräcklig utsträckning tillämpas på sådana åtgärder som har samband med införsel av sprit och som vidtas utanför Finlands territorialvatten, om det i praktiken visar sig finnas ett sådant behov. Det föreslås därför i propositionen att lagen om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö upphävs.

4.6 Om alkoholbrottens förhållande till en del andra brott

I propositionen föreslås att endast gärningar som strider mot alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den ska bestraffas som alkoholbrott. Det finns dock även en del andra straffbestämmelser som kan bli tillämpliga på gärningar som har samband med alkohol. De viktigaste av dessa bestämmelser är bestämmelserna om skattebedrägeri. Det finns inte någon helt vedertagen rättspraxis när det gäller gränsdragningen mellan alkoholbrott och skattebedrägeri.

I och med EU-medlemskapet gjordes genomgripande ändringar i de bestämmelser om införsel av alkoholdrycker som grundade sig på alkohollagen. Fram till 1995 hade alkoholbolaget ensamrätt till kommersiell import, medan importen numera förutsätter anmälan. Också tidsgränserna för resandeförseln slopades från ingången av 1995, men på grund av det s.k. spritrallyt återinfördes dessa gränser i maj 1996. Tidsgränserna gäller re-

sande från länder som inte hör till EES—området. Den som anländer från ett land utanför EES—området på annat sätt än med flyg, får föra in alkoholdrycker till landet endast om resan har varat längre än 20 timmar. Den som är bosatt i ett land utanför EES—området och som anländer till Finland på annat sätt än med flyg ska stanna i Finland i mer än tre dygn för att få föra in alkoholdrycker till landet. Dessutom begränsas införseln av sprit fortfarande i alkohollagen.

Tidsgränserna för resandeförsel från tredje land betyder att införsel i andra fall helt och hållet är förbjuden, liksom införsel av sprit från vilket land som helst utan tillstånd. De ovan nämnda gärningarna bestraffas i dag som smuggling av alkoholhaltigt ämne enligt 82 § 1 och 2 mom. i 1968 års alkohollag. Också enligt förslaget är gärningarna fortfarande straffbara som införsel i strid med alkohollagen, dvs. som alkoholbrott.

I andra fall än de ovan nämnda får alkoholdrycker enligt alkohollagen föras in till landet både för kommersiellt och för eget bruk utan några begränsningar när det gäller kvantiteterna. I skattelagstiftningen bestäms dock om skatteplikt vid införsel av alkoholdrycker. I dag får en viss mängd alkoholdrycker för eget bruk föras in till landet skattefritt. På den överstigande delen ska betalas accis, mervärdesskatt och i en del fall tull. Vid införsel för kommersiellt bruk finns det för sin del noggranna regler för flyttning inom gemenskapen av varor som omfattas av en accislag. På försummelse av skatter och avgifter tillämpas bestämmelserna om skattebedrägeri i strafflagens 29 kap.

Enligt lagen om påförande av accis och lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker gäller kvantitativa restriktioner inte sådana alkoholdrycker som en resande till Finland har med sig för eget bruk från ett annat medlemsland. Även en privatperson som till Finland för med sig produkter som har inhandlats i en annan medlemsstat i kommersiellt syfte eller annars för bedrivande av näringsverksamhet är dock skyldig att betala accis på produkterna och att iaktta bestämmelserna om beskattning och tillsyn i fråga om produkter som levereras i kommersiellt syfte. Den som bryter mot bestämmelserna gör sig skyldig till skattebedrägeri. Enligt motiven till 18 § 2 mom. i lagen om påförande av ac-

cis (RP 80/2003 rd) tillämpas dessa bestämmelser också i sådana fall där varor som ursprungligen införts lagligen i landet för eget bruk senare blir föremål för försäljning. Enligt tolkningsrekommendationen gör alltså en person sig skyldig till skattebedrägeri om han eller hon börjar sälja alkoholdrycker som införts i landet skattefritt för eget bruk.

Den som säljer alkohol som han eller hon infört i landet genom skattebedrägeri ska med hänsyn till juridiskt skyddade rättigheter dömas för såväl skattebedrägeri som alkoholförseelse. Alkoholen förs in i landet genom kringgående av skatt för att säljas här och på denna grund kunde man alltså också stanna för att försäljningen är ett s.k. strafflöst efterföljande brott till skattebedrägeri. Om importören endast döms för skattebedrägeri blir skyddet av statens fiskala intressen beaktat, men däremot inte det faktum att försäljningen äventyrar de folkhälsosträvanden som skyddas i alkohollagen.

Den som säljer alkoholdrycker som vid införseln till landet har varit föremål för skattebedrägeri kan, trots att säljaren inte själv enligt lagen om påförande av accis är skyldig att deklarerat varorna, göra sig skyldig till olaglig försäljning eller förmedling av alkoholdrycker, vilket är straffbart som alkoholbrott, och dessutom till olaga befattningstagande med infört gods, vilket är straffbart enligt strafflagens 46 kap. Till olaga befattningstagande med infört gods gör sig den skyldig som döljer, anskaffar, omhändertar eller förmedlar egendom som vid införseln till landet har varit föremål för skattebedrägeri.

Den som köper alkoholdrycker som vid införseln till landet har varit föremål för kringgående av skatt är enligt bestämmelserna inte skyldig att deklarerat varorna, och bestämmelserna om skattebedrägeri ska således inte tillämpas på köparen. Den obetalda accisen kan dock tas ut hos köparen enligt 10 § 5 mom. lagen om påförande av accis.

Köp av alkohol som vid införseln till landet har varit föremål för kringgående av skatt kan dessutom uppfylla rekvisitet i bestämmelsen om olaga befattningstagande med infört gods, vilket är straffbart enligt strafflagens 46 kap. I 86 § i 1968 års alkohollag kriminaliseras även innehav av olagligen införda alkoholdrycker. Bestämmelsen har tol-

kats så att den avser också innehav av varor som införts i strid med någon annan lag än alkohollagen. I praktiken har man i allmänhet tillämpat endast straffbestämmelsen om olaga innehav av alkoholdrycker, och straff har inte dömts ut särskilt för olaga befattningstagande med infört gods.

Det faktum att det i praktiken kan vara svårt att avgöra vilka bestämmelser det har brutits mot vid innehav av alkoholdrycker som en privatperson har fört in till landet talar för att nuläget bibehålls oförändrat. För tydlighetens skull kunde det således vara motiverat att innehav av alkoholdrycker som olagligen förts in till landet skulle bestraffas som alkoholbrott oberoende av vilken lag — alkohollagen eller accislagarna — det har brutits mot vid införseln av dryckerna. Detta skulle dock innebära en avvikelse från den lösning som har valts i fråga om de övriga gärningssätten i propositionen, dvs. att endast sådana gärningar som strider mot alkohollagen bestraffas som alkoholbrott.

Det föreslås också i propositionen att nuläget ändras så att den alkoholbrottsbestämmelse som gäller innehav av alkoholdrycker som olagligen förts in till landet begränsas så att den gäller endast sådan införsel som strider mot alkohollagen. Detta betyder att bestämmelsen om olaga befattningstagande med infört gods i strafflagens 46 kap. framöver ska tillämpas i stället för bestämmelsen om innehav av alkohol i sådana fall när en person som inte har medverkat vid införseln skaffar eller innehar alkoholdrycker som vid införseln till landet har varit föremål för kringgående av skatt. Detta betyder att innehav av alkohol som vid införseln till landet har varit föremål för kringgående av skatt i rättsligt avseende behandlas lika som t.ex. innehav av tobak som olagligen förts in till landet.

Bestämmelsen i 46 kap. 6 § i strafflagen om olaga befattningstagande med infört gods gäller i dagens läge endast egendom som varit föremål för skattebedrägeri då den infördes i landet. Bestämmelsen går i sin nuvarande skrivning inte att tillämpa i sådana fall där någon tar befattning med en vara som ursprungligen införts skattefritt av en privatperson för eget bruk och som denne först i ett senare skede beslutat att sälja vidare. För att det ska bli möjligt att för olaga befattningsta-

gande med infört gods döma också den som köper eller innehar sådana alkoholdrycker eller andra accispliktiga varor, föreslås det för dessa fall ett nytt 2 mom. till 46 kap. 6 § i strafflagen. Den föreslagna bestämmelsen ska gälla accispliktiga varor i allmänhet, dvs. inte bara alkoholdrycker utan även tobak.

Maximistraflet för innehav av alkoholdryck är för närvarande fängelse i högst två år och straffet för innehav är böter. Maximistraflet för lindrigt olaga befattningstagande med infört gods är böter och maximistraflet för olaga befattningstagande med infört gods fängelse i ett år och sex månader. Enligt propositionen sjunker således det föreskrivna maximistraflet något för innehav (köp) av alkoholdrycker som vid införseln till landet varit föremål för skattebedrägeri. Detta kunde vara något problematiskt i sådana fall när det är fråga om verksamhet som är yrkesmässig eller bedrivs i stor skala. I dessa fall kommer bestämmelsen om olaga befattningstagande med infört gods dock i praktiken att tillämpas endast om det inte går att visa medverkan till skattebedrägeri eller försäljning eller förmedling av alkoholdrycker utan enbart innehav. Sådana fall är sällsynta i praktiken. I merparten av fallen kommer bestämmelsen om olaga befattningstagande med infört gods att tillämpas i dess lindrigare form när en privatperson för eget bruk köper en relativt liten mängd alkoholdrycker som vid införseln till landet har varit föremål för kringgående av skatt. Strängheten hos det straff som döms ut för dessa gärningar ändras inte enligt förslaget.

Införsel av sprit regleras i alkohollagen mera ingående än införsel av alkoholdrycker. Införsel av sprit bestraffas alltid som smuggling av alkohol om den sker utan sådant tillstånd som anges i alkohollagen. Olagligt gods som har smugglats in i landet har traditionellt inte beskattats, utan godset har tagits i beslag och dömts förverkat till staten. Detta förfarande har tillämpats t.ex. på starksprit, narkotika och hormoner.

Sedan 1995 har situationen varit en annan till följd av EG-medlemskapet, eftersom tullskuld enligt rådets förordning (EEG) nr 2913/92 av den 12 oktober 1992 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen ska uppstå även om den gäller varor som är föremål för någon form av förbud i fråga om

import eller export. Som enda undantag nämns falsk valuta, narkotika och psykotropa ämnen. Bestämmelsens innehåll har dessutom preciserats i EG-domstolens dom Tullstyrelsen mot Kaupo Salumets m.fl. (mål C—455/98). Målet hade förts till domstolen av Tammerfors tingsrätt.

I domen konstateras att accis- och mervärdesskattedirektiven samt tullkodexen ska tolkas så att bestämmelserna om skattskyldighet och skatteskuld i dessa rättsakter ska tillämpas även på import genom smuggling av etylalkohol från tredje land till gemenskapens tullområde. Enligt domen ska insmugglad etylalkohol som kommit ut på marknaden skattemässigt behandlas på samma sätt som lagliga varor. Enligt denna tolkning kan den som olagligen importerar etylalkohol till landet göra sig skyldig inte bara till alkoholbrott utan också till skattebedrägeri..

I bestämmelsen om grovt narkotikabrott är det en straffskärpningsgrund att flera människor utsätts för allvarlig fara till liv eller hälsa. Någon sådan straffskärpningsgrund föreslås inte för grovt alkoholbrott. I dessa fall kan man tillämpa bestämmelserna om allmänfarliga brott i strafflagens 34 kap. 4 §, där det bestäms om straff för äventyrande av andras hälsa. Till äventyrande av andras hälsa gör sig den skyldig som förgiftar livsmedel eller något annat ämne som är avsett att förtäras av människor eller på något annat sådant sätt gör det hälsovådligt eller håller ett sådant hälsovådligt ämne tillgängligt för andra, så att gärningen är ägnad att orsaka allmän fara för liv eller hälsa.

Syftet med bestämmelsen är att skydda människors hälsa mot att ett ämne uppsåtligt ändras så att det inte motsvarar användarens förväntningar. Allmän fara förutsätter inte nödvändigtvis att det är särskilt många personer som utsätts. Allmän fara betyder att det inte är möjligt att på förhand veta vems liv eller hälsa som är hotad eller på annat sätt utsatt för fara. (RP 94/1993 rd). Bestämmelsen om äventyrande av andras hälsa kan bli tillämplig också på alkoholdryck som görs hälsovådlig samt på försäljning och annat spridande av ett sådant ämne. Gärningarna är straffbara endast när de begås uppsåtligt. I en del situationer kan det vara motiverat att gärningsmannen ställs till straffrättsligt ansvar också t.ex. för hälsovådliga orenheter i

lagligt eller olagligt tillverkade alkoholdrycker, om gärningen begås av grov oaktamhet. För straffbarhet förutsätts dock endast abstrakt fara, vilket kan anses tillräckligt för att uppfylla rekvisitet enligt bestämmelsen.

Bestämmelsen om äventyrande av andras hälsa täcker inte innehav eller transport av ett ämne som gjorts hälsovådligt. Om det att flera människor utsätts för allvarlig fara till liv eller hälsa skulle utgöra en straffskärpningsgrund vid grovt alkoholbrott skulle man kunna täcka även dessa gärningssätt. I praktiken tillämpas bestämmelserna om innehav och transport dock endast om försäljning eller spridning av alkoholdrycker eller sprit eller en försäljningsavsikt eller medverkan till någon av dessa gärningar inte kan påvisas, vilket är relativt sällsynt. Det är således inte nödvändigt att föreskriva om en särskild straffskärpningsgrund som gäller innehav eller transport av alkohol som gjorts hälsovådligt.

För äventyrande av andras hälsa kan dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Straffskalan är således densamma som den föreslagna straffskalan för grovt alkoholbrott. För grovt äventyrande av andras hälsa kan dömas till fängelse i minst två och högst tio år. Den som har gjort sig skyldig till äventyrande av andras hälsa kan samtidigt göra sig skyldig till t.ex. olaglig försäljning av alkoholdrycker eller sprit, och då ska givetvis också bestämmelserna om alkoholbrott tillämpas.

5 Propositionens verkningar

Genom propositionen revideras bestämmelserna om alkoholbrott. I propositionen föreslås inga betydande ändringar i området för straffbart beteende. De moderniserade bestämmelserna är dock lättare att tillämpa i praktiken än de tidigare bestämmelserna, som är mycket detaljerade och föråldrade. Genom den föreliggande propositionen kan övervakningen av alkoholbrotten och tillämpningen av straffbestämmelserna effektiviseras i den förändrade situationen. En effektivisering av verkställigheten har också efterlysts i statsrådets principbeslut av den 9 oktober 2003 om riktlinjerna för alkoholpolitiken. Som det påpekats i avsnitt 2.2. Bedöm-

ning av nuläget har straffbestämmelserna i jämförelse med alkoholbeskattningen liten effekt på den totala alkoholförbrukningen, men genom straffbestämmelserna är det möjligt att styra konsumtionen så att konsumenterna gynnar lagligen tillverkad och såld alkohol. Hoten om straff, en effektiv övervakning och förverkande av vinning av brott – vid grova alkoholbrott av utvidgat förverkande av vinning – inverkar preventivt på dem som upprätthåller den svarta marknaden, åtminstone så att de blir tvungna att jämföra de risker som följer av strafflagstiftningen med den nytta som de får av den olagliga verksamheten.

Inga ändringar föreslås i fråga om de materiella bestämmelserna i alkohollagen som reglerar verksamheten hos näringsidkare och företag. I fråga om det straffbarhetsområde som gäller fysiska personer föreslås det inte heller några sådana ändringar jämfört med dagens läge som kunde påverka företagets verksamhet. I propositionen föreslås det att straffansvaret för juridiska personer ska utsträckas till att gälla alkoholbrott. Eftersom det redan i dagens läge i alkohollagstiftningen förutsätts att företagen har noggrann kontroll på alkoholförsäljningen och alkoholhanteringen, innebär förslaget inte några kostnader eller något extra arbete för företagen. Några sådana konsekvenser har inte heller förslaget om att utsträcka juridiska personers straffansvar till att omfatta även brott vid marknadsföring av alkoholdrycker. Redan i dagens läge gäller juridiska personers straffansvar marknadsföringsbrott enligt 30 kap. i strafflagen, vilket betyder att den föreslagna utvidgningen av ansvaret till att gälla även brott vid marknadsföring av alkoholdrycker inte har några större konsekvenser.

Propositionen har inte några nämnvärda konsekvenser på den offentliga ekonomin. Det antas att antalet fall hos polisen, åklagarna och domstolarna inte kommer att öka i någon högre grad till följd av propositionen.

Man kan eventuellt anta att möjligheten att förelägga ordningsbot för vissa alkoholförseelser kommer att minska bötesintäkterna. Verkningsarna blir dock små eftersom de som i dagens läge döms till dagsböter för alkoholförseelserna i fråga i regel får dagsböter enligt minimibelopp eller en anmärkning. Eftersom syftet med propositionen är att effek-

tivisera myndigheternas ingripande i dessa situationer, kan slutresultatet därför kanske bli att antalet utskrivna böter ökar något, vilket för sin del kommer att ersätta en eventuell minskning av beloppen.

Bland de unga har alkoholkonsumtionen och i synnerhet drickandet för att bli berusad ökat betydligt sedan 1980-talet. Å andra sidan har andelen nyktra ungdomar ökat mellan åren 2006 och 2007. Olika undersökningar visar att 60 % av ungdomarna i åldern 14 år är nyktra och detsamma gäller ca en fjärdedel av 16-åringarna. Upprepad alkohol-användning och ett drickande i berusnings-syfte har också minskat. Ett undantag utgör dock pojkar i åldern 18 år. Bland dem är det fortfarande 12 % som berusar sig varje vecka. Om drickandet inleds i de tidiga ungdomsåren ökar också risken för användning av andra berusningsmedel och narkotika.

Vid den samhälleliga styrningen ska straffrättsliga medel i allmänhet användas först i sista hand. Särskilt när det gäller barn och unga ska fostran i hem och skola och åtgärder inom socialvården komma i första hand. Propositionen innehåller dock en del förslag vilkas syfte är att genom straffrättsliga medel effektivisera övervakningen av åldersgränserna i alkohollagen och fråntagandet av alkoholdrycker som unga personer innehar samt att skärpa straffen för sådan reklam för svaga alkoholdrycker som riktar sig till minderåriga. Propositionen väntas således styra de ungas alkoholbeteende i en positiv riktning, både socialt och hälsomässigt.

Propositionen har inga miljökonsekvenser.

6 Beredningen av propositionen

Justitieministeriet tillsatte den 5 juni 2000 en arbetsgrupp för att bereda ett förslag till bestämmelser om alkoholbrott i strafflagen. I arbetsgruppen fanns företrädare för social- och hälsovårdsministeriet, inrikesministeriet, rättsväsendet och tullen samt, som sakkunniga, företrädare för åklagarväsendet och social- och hälsovårdens produkttillsynscentral. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande till justitieministern den 26 oktober 2001. Utlåtande om arbetsgruppens betänkande begärdes av 37 myndigheter, organisationer och andra sakkunniga. Ett samman-

drag har gjorts av utlåtandena (Alkoholirikokset. Tiivistelmä lausunnoista. Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2003:6).

Regeringens proposition 13/2004 rd om revidering av bestämmelserna om alkoholbrott förföll vid utgången av valperioden 2006. Grundlagsutskottet gav ett utlåtande (GrUU 53/2006 rd) om propositionen.

Regeringens proposition har beretts vid justitieministeriet som tjänsteuppdrag med beaktande av sakkunnigutlåtanden och det nämnda utlåtandet av grundlagsutskottet som lämnades under behandlingen av regeringens proposition 13/2004 rd.

7 Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

I riksdagens svar 261/2002 rd på regeringens proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om straffrättens allmänna läror (RP 44/2002 rd) förutsattes det att regeringen skulle vidta åtgärder för att revidera bestämmelserna om ordningsbot. En arbetsgrupp som tillsattes vid justitieministeriet lämnade sitt betänkande Betänkande av arbetsgruppen för strafforder och ordningsbot, arbetsgruppsbetänkande 2007:3, i april 2006. Meningen är att en proposition om ny lagstiftning om strafforder och ordningsbot ska överlämnas till riksdagen under 2008.

Bestämmelserna om ordningsbotsförelser i föreliggande proposition ska under riksdagsbehandlingen samordnas med förslagen i propositionen om ny lagstiftning om strafforder och ordningsbot, om det behövs.

Till riksdagen har ingetts en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av 2 a kap. 9 § i strafflagen (RP 69/2008 rd). Eftersom det i föreliggande proposition föreslås en ändring av samma paragraf, bör lagförslagen samordnas under riksdagsbehandlingen.

Det är meningen att social- och hälsovårdens produkttillsynscentral och Rättsskyddscentralen för hälsovården ska sammanslås hösten 2008 och att det nya ämbetsverket ska inleda verksamheten den 1 januari 2009. I föreliggande proposition föreslås det att det i strafflagens 30 kap. 12 § om åtalsrätt ska inskrivas en möjlighet för social- och hälsovårdens produkttillsynscentral att lämna utlåtande till allmänna åklagaren innan åtal väcks om brott vid marknadsföring av alkoholdrycker och att produkttillsynscentralen ska höras när domstolen behandlar ett sådant brott. Om den föreslagna lagen träder i kraft efter tillkomsten av det nya ämbetsverket, bör paragrafen ändras under riksdagsbehandlingen så att möjligheterna att lämna utlåtande och att bli hörd gäller det nya ämbetsverket som övertar övervakningen av alkoholreklam.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Strafflagen

2 a kap. Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot

9 §. Ordningsbotsförseelser. I paragrafen föreskrivs om ordningsbotsförseelser. I 6 mom. föreslås att ordningsbot också ska kunna bestämmas som påföljd för brott mot ett sådant förbud mot att förtära alkoholdrycker som avses i alkohollagen eller för brott mot ett förbud mot att förtära alkoholdrycker som polisen med stöd av alkohollagen har meddelat för upprätthållande av allmän ordning. Ordningsbot kan redan i dag med stöd av samma moment bestämmas som påföljd för sådan förtäring av alkohol på allmän plats som strider mot ordningslagen och som är straffbar som ordningsförseelse. Syftet med förslaget är att påföljden vid brott mot ett förbud mot förtäring av alkohol ska vara densamma oberoende av vilkendera lagen — ordningslagen eller alkohollagen — man bryter mot vid förtäringen.

I momentet föreslås också att ordningsbot ska kunna bestämmas som påföljd för brott mot de åldersgränser som enligt alkohollagen gäller innehav av alkoholdrycker.

Det nuvarande 6 mom. blir 7 mom. och närmare bestämmelser utfärdas om förseelserna genom statsrådets förordning så som för närvarande. I 1 mom. ändras endast hänvisningen till paragrafens moment för att motsvara det som föreslås.

10 kap. Om förverkandepåföljder

3 §. Utvidgat förverkande av vinning. I propositionen föreslås att 1968 års alkohollag upphävs, vilket betyder att bestämmelserna om förverkandepåföljder (94 och 95 §) upphävs samtidigt. Bestämmelserna om förverkandepåföljder i 10 kap. strafflagen ska framöver tillämpas också på alkoholbrott.

Bestämmelserna i kapitlet tillämpas utan någon särskild hänvisning som påföljd för gärningar som utgör brott enligt strafflagen eller någon annan lag.

I 3 § i lagens 10 kap. bestäms om utvidgat förverkande av vinning. Egendom kan dömas helt eller delvis förverkad hos den som har gjort sig skyldig till ett brott som kan bestraffas med fängelse i minst fyra år eller till vissa andra brott som räknas upp i paragrafen, om brottet är av sådan art att det kan medföra avsevärd ekonomisk vinning och om det finns skäl att anta att egendomen helt eller delvis har sitt ursprung i brottslig verksamhet som inte kan anses obetydlig. Bland brotts typerna i bestämmelsen nämns också smuggling av alkoholhaltigt ämne, som utgör brott enligt 82 § i 1968 års alkohollag och som bestraffas med fängelse i högst två år.

Eftersom den ovan nämnda 82 § föreslås bli upphävd föreslås det att också den hänvisning till paragrafen som finns i 3 § 1 mom. stryks. Rekviritet för grovt alkoholbrott omfattar de gärningar som avses i 82 § alkohollagen. Eftersom maximistraffet för grovt alkoholbrott är fängelse i fyra år, behövs i lagrummet inte någon särskild hänvisning till förslagets 50 a kap. 2 §. Enligt propositionen utvidgas möjligheten att döma någon till utvidgat förverkande av vinning så att den gäller förutom olaglig införsel också olaglig tillverkning och försäljning av alkohol, eftersom grovt alkoholbrott omfattar även dessa gärningssätt. Detta är motiverat, eftersom förutom införseln också de övriga gärningssätten för grovt alkoholbrott kan uppfylla de kriterier som nämns i bestämmelsen, dvs. att avsevärd ekonomisk vinning har eftersträvat och att den brottsliga verksamheten har varit betydande.

30 kap. Om näringsbrott

1 a §. Brotts vid marknadsföring av alkoholdrycker. I kapitlets nya 1 a § föreslås bestämmelser om brott vid marknadsföring av

alkoholdrycker. I paragrafens 1 mom. 1 punkten föreslås det att det ska vara straffbart att i strid med 33 § i alkohollagen göra direkt eller indirekt reklam för starka alkoholdrycker eller på annat sätt främja försäljningen av starka alkoholdrycker. Enligt punkt 2 ska det vara straffbart att till minderåriga rikta reklam, indirekt reklam eller andra säljfrämjande åtgärder för svaga alkoholdrycker eller att sammankoppla sådant säljfrämjande med reklam eller säljfrämjande verksamhet som gäller andra produkter eller tjänster och som riktar sig till minderåriga. Enligt punkt 3 föreslås det att även marknadsföring av alkoholdrycker som avses i 2 punkten ska vara straffbar om den skildrar minderåriga. Straffet föreslås vara böter eller fängelse i högst sex månader.

I paragrafen hänvisas till 33 § alkohollagen och till de bestämmelser som utfärdats med stöd av paragrafen. I 33 § 1 och 4 mom. alkohollagen bestäms om reklam och indirekt reklam för alkoholdrycker samt annan verksamhet för främjande av försäljningen av alkoholdrycker. Det föreslås vara straffbart att bryta mot det förbud mot att göra reklam för starka alkoholdrycker som nämns i 1 mom. (det s.k. totalförbudet). Enligt 4 mom. är det dock tillåtet att göra reklam för starka alkoholdrycker i vissa publikationer och på vissa ställen enligt vad social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmer. Likaså kan enligt 7 mom. tillverkaren, importören eller partihandlaren utan hinder av totalförbudet i 1 mom. ge dem som deltar i försäljningen av alkoholdrycker närmare upplysningar om sin produkt enligt vad social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmer. Indirekt reklam definieras i paragrafens 3 mom. Också reklam och annan säljfrämjande verksamhet som utgör brott mot sådana närmare bestämmelser som utfärdats med stöd av 4 eller 5 mom. är straffbar enligt förslaget. Skillnader i olika gärningars klandervärdhet kan beaktas vid straffmätningen.

Bestämmelser om till minderåriga riktad reklam för svaga alkoholdrycker finns i 33 § 2 mom. 1 punkten i alkohollagen. Med reklam som riktar sig till minderåriga jämställs reklam som skildrar (framställer) minderåriga. Eftersom reklam till minderåriga ofta skildrar personer som hör till målgruppen, dvs. minderåriga, föreslås det att straffbarhe-

ten ska utsträckas till att omfatta även detta gärningssätt. Det föreslås att i fråga om svaga alkoholdrycker ska samtliga i 33 § 2 mom. i alkohollagen nämna former av reklam, dvs. även indirekt reklam och annat säljfrämjande, vara straffbart.

Reklam för svaga alkoholdrycker som riktar sig till andra i 33 § 2 mom. 1 punkten i alkohollagen nämnda persongrupper än minderåriga eller för drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent etylalkohol ska däremot straffas som alkoholförseelser. Situationer som avses i 33 § 2 mom. 1 a punkten ska inte heller straffas som brott vid marknadsföring av alkoholdrycker. Här avses förbud mot tv-reklam för svaga alkoholdrycker eller drycker med minst 1,2 volymprocent etylalkohol mellan vissa klockslag eller i samband med visning i biografier av bildprogram som får visas för personer under 18 år. I dessa lägen riktas reklamen inte särskilt till minderåriga fast den visas vid en tidpunkt eller på en plats där det kan finnas minderåriga. Att gärningen är straffbar som alkoholförseelse kan i ljuset av gärningens klandervärdhet anses vara tillräckligt.

12 §. Åtalsrätt. Enligt 1 mom. ska allmän åklagare innan åtal väcks för ett marknadsföringsbrott bereda konsumentombudsmannen tillfälle att ge utlåtande i saken. När domstolen behandlar ärenden som gäller marknadsförings- eller konkurrensbrott ska den ge konsumentombudsmannen tillfälle att bli hörd.

Det föreslås att till 1 mom. fogas ett omnämnande av att allmänna åklagaren innan åtal väcks för ett brott vid marknadsföring av alkoholdrycker ska bereda social- och hälsovårdens produkttillsynscentral tillfälle att ge utlåtande i saken, och att domstolen när den behandlar ett sådant ärende ska ge produkttillsynscentralen tillfälle att bli hörd.

13 §. Straffansvar för juridiska personer. Till paragrafen fogas ett omnämnande av att bestämmelserna om straffansvar för juridiska personer ska tillämpas också på brott vid marknadsföring av alkoholdrycker.

43 kap. **Om brott emot föreskrift beträffande sedligheten**

7 §. Det föreslås att paragrafen upphävs på de grunder som nämns i avsnitt 4.3. i den all-

männa motiveringen och att bestämmelsen ersätts med den föreslagna 50 a § 4 mom. 5 punkten alkohollagen.

46 kap. **Om regleringsbrott och smuggling**

6 §. Olaga befattningstagande med infört gods. Det föreslås att paragrafen ska få ett nytt 2 mom. Enligt momentet ska för olaga befattningstagande med infört gods dömas också den som på ett i 1 mom. avsett sätt tar befattning med sådana accispliktiga produkter som efter införseln i landet har blivit föremål för brott enligt 29 kap. 1-3 § (skattebedrägeri).

I dagens läge kan man enligt 1 mom. bli skyldig till olaga befattningstagande med infört gods endast i sådana fall där skattebedrägeri förekommit i samband med införseln. För olaga befattningstagande med infört gods döms med stöd av paragrafen bl.a. en köpare av sådan alkoholdryck som införts i landet genom skattebedrägeri. Det är dock möjligt att alkoholdrycker införs lagligt och skattefritt för eget bruk av en privatperson som först senare beslutar att börja sälja varan och som gör sig skyldig till skattebedrägeri först i detta skede (se RP 80/2003 rd). I dagens läge gör sig inte den som köper sådana drycker skyldig till olaga befattningstagande med infört gods, eftersom skattebedrägeri inte förekom vid införseln, vilket skrivningen av bestämmelsen förutsätter. Befattningstagandet med varan är dock i bägge fallen lika klandervärd om personen i fråga på det sätt som 1 mom. förutsätter visste hur varan infördes i landet. Det nya 2 mom. föreslås för att täppa till kryphålet i paragrafen i fråga om straffbarheten.

7 §. Begränsningsstadgande. Enligt begränsningsbestämmelsen i 7 § 2 mom. döms inte den för olaga befattningstagande som är delaktig i ett brott som begicks vid införseln av godset. Det föreslås att momentet ändras i enlighet med ändringen av 6 § så att begränsningsbestämmelsen blir tillämplig också på ett sådant brott som avses i 6 § och som begås efter det att godset infördes i landet.

Högsta domstolens prejudikat HD 2008:18 gäller förhållandet mellan olaga befattningstagande med infört gods och delaktighet i skattebedrägeri.

50 a kap. **Om alkoholbrott**

1 §. Alkoholbrott. I paragrafen föreskrivs om alkoholbrott. Ett alkoholbrott är straffbart när det begås uppsåtligen. Som straff föreslås böter eller fängelse i högst två år. Skälen anges i den allmänna motiveringen.

Alkoholbrott ska vara brottets grundform och enligt vedertagen praxis i strafflagen anges inga särskilda kvalifikationer. Straffbestämmelserna ska dock graderas i förhållande till de alkoholdrycker eller den sprit som utgör föremålet för brottet. Inom ramen för en helhetsbedömning blir brottsformen lindrigt alkoholbrott tillämplig om det är fråga om en mindre mängd alkoholdryck eller sprit. Grovt alkoholbrott förutsätter för sin del en betydande mängd alkoholdrycker eller sprit. I praktiken kommer alltså grundformen alkoholbrott att ligga mellan dessa två, dvs. förutsätt en mängd alkoholdrycker eller sprit som är större än liten.

Enligt 1 mom. 1 punkten gör sig den skyldig till alkoholbrott som tillverkar alkoholdrycker eller sprit i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den.

Enligt 4 § alkohollagen får i hemmet tillverkas svaga alkoholdrycker för enskilt bruk enbart genom jäsning. I 5 § förordningen om alkoholdrycker och sprit (1344/1994) definieras vad som avses med tillverkning för enskilt bruk i hemmet och vilka råvaror som får användas vid tillverkningen. Det föreslås att tillverkning av alkoholdrycker i hemmet ska vara straffbar i alla andra fall än de som anges i 4 § alkohollagen. Det föreslås att det också ska vara straffbart att tillverka svaga drycker i hemmet på annat sätt än genom jäsning eller med användning av andra råvaror än de som är tillåtna, eller för annat än enskilt bruk.

Enligt 5 § alkohollagen får alkoholdrycker och sprit tillverkas för näringsverksamhet endast av den som produkttillsynscentralen har beviljat tillverkningstillstånd. Tillverkning av alkoholdrycker eller sprit för näringsverksamhet utan tillverkningstillstånd är enligt den föreslagna 1 punkten straffbar som alkoholbrott. Vad som i lagens 5 och 6 § bestäms om tillverkning ska enligt lagens 7 § tillämpas också på vidareförädling och om-tappning av sprit eller obeskattade alkohol-

drycker som har tillverkats någon annanstans. Dylig verksamhet är således när den bedrivs utan tillverkningstillstånd enligt förslaget också straffbar som olaglig tillverkning enligt 1 punkten. Detta konstateras för tydlighetens skull också i definitionen i 4 § 2 mom.

I dag bestäms i 81 § i 1968 års alkohollag om straff inte bara för den som tillverkar utan också för den som låter tillverka alkoholdrycker eller sprit. Också den på vars beställning tillverkningen sker ska dock anses göra sig skyldig till tillverkning eller anstiftan till tillverkning. Det är således onödigt att i bestämmelsen särskilt nämna den som låter tillverka alkoholdrycker eller sprit. Det föreslås att försök till tillverkning ska vara straffbart liksom i dag. Med försök avses t.ex. en sådan situation där tillverkningsprocessen har påbörjats men tillverkningen misslyckas.

Enligt 1 mom. 2 punkten bestraffas den för alkoholförbrukning som för in alkoholdrycker eller sprit till landet i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den.

I dag är import av alkoholdrycker tillåten enligt alkohollagen (RP 247/1998 rd). I alkohollagen bestäms endast om en tidsbegränsning för införseln. I 8 § förordningen om alkoholdrycker och sprit, som har utfärdats med stöd av 10 § alkohollagen, sägs att en i Finland bosatt person som på något annat sätt än med flyg anländer till landet från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet inte får föra in alkoholdrycker, om resan har varat högst 20 timmar. Enligt 8 § förordningen om alkoholdrycker och sprit får inte heller en person som är bosatt utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet på något annat sätt än med flyg föra in alkoholdrycker, om vistelsen i Finland utöver genomresan varar högst tre dygn. Brotten mot dessa förbud är straffbart som alkoholförbrukning enligt den föreslagna paragrafens 1 mom. 2 punkt. De ovan nämnda brotten som begås av privatpersoner bestraffas dock i allmänhet som lindrigt alkoholförbrukning, om det är fråga om små mängder alkoholdrycker.

Importen av sprit regleras i alkohollagen mera ingående än importen av alkoholdrycker. Sprit får endast importeras av näringsid-

kare som produkttillsynscentralen har beviljat importtillstånd med stöd av 8 § 2 mom. 1 punkten alkohollagen. Sprit får importeras för eget bruk endast av den som har beviljats sådant användningstillstånd som anges i lagens 8 § 2 mom. 2 punkt. I andra fall än de som nämns i 8 § är införsel av alkoholdrycker straffbar som alkoholförbrukning enligt den föreslagna paragrafens 2 punkt.

Bestämmelserna om import av sprit ska enligt 8 § 4 mom. alkohollagen inte tillämpas vid transport av sprit genom Finland, om tullen har meddelats att spriten transporteras genom Finlands tullområde till ett annat land. Om inget sådant meddelande görs, är det fråga om olaglig införsel av sprit. Denna gärning är straffbar enligt den föreslagna paragrafens 1 mom. 2 punkt.

Enligt alkohollagen är det inte förbjudet att föra ut alkoholdrycker eller sprit ur landet. Därför föreslås utförsel inte längre vara straffbar som alkoholförbrukning. Enligt 11 § alkohollagen ska den som för bedrivande av näringsverksamhet importerar eller exporterar alkoholdrycker dock göra anmälan om detta, och försummelse av denna anmälan föreslås vara straffbar som alkoholförbrukning enligt alkohollagen.

Enligt 1 mom. 3 punkten bestraffas den för alkoholförbrukning som i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den säljer, förmedlar eller annars överlåter alkoholdrycker eller sprit till någon annan.

Enligt 13 § alkohollagen har alkoholförbrukningen ensamrätt till detaljhandeln med alkoholdrycker. I lagens 14 § föreskrivs om undantag, dvs. när detaljhandel får bedrivas med tillstånd av tillståndsmyndigheten. Försäljning av alkoholdrycker utan sådant tillstånd som avses i 14 § är enligt förslaget straffbar som alkoholförbrukning.

I 16 § alkohollagen föreskrivs om förbud mot detaljhandel med alkoholdrycker. Alkoholdrycker får inte säljas till personer som inte har fyllt 18 år, och starka alkoholdrycker får inte säljas till personer som inte har fyllt 20 år. Alkoholdrycker får inte heller säljas till personer som är uppenbart berusade eller som uppträder störande, eller om det finns skäl att misstänka att alkoholdrycker missbrukas eller förmedlas. I praktiken bestäms påföljden för brott mot detaljhandelsförbudet i allmänhet för tillståndshavaren i administra-

tivt förfarande med stöd av 15 § alkohollagen. Tillståndshavarens förfarande kan dock i vissa fall vara så klandervärdt att en straffrättslig påföljd är motiverad. De administrativa påföljderna kan inte heller riktas mot någon annan än tillståndshavaren, trots att varje försäljare i försäljningssituationen självständigt ansvarar för övervakningen av detaljhandelsförbudet. En försäljare kan vid sidan av tillståndshavaren eller utan att denne vet om det göra sig skyldig till försäljning som strider mot alkohollagen. Därför är det motiverat att brott mot detaljhandelsförbudet ska kunna bestraffas som alkoholbrott. Vid detaljhandel är det vanligtvis fråga om små mängder alkoholdrycker, och brott mot förbudet kommer således i allmänhet att bedömas som lindrigt alkoholbrott.

Det föreslås att också partihandel som bedrivs utan sådant tillstånd som avses i 27 § alkohollagen ska bestraffas som försäljning i strid med alkohollagen enligt 1 mom. 3 punkten.

Servering av alkoholdrycker utgör försäljning av alkohol. Den som serverar alkoholdrycker utan sådant tillstånd som avses i lagen (21 §) gör sig således skyldig till alkoholbrott. I lagens 24 § föreskrivs om serveringsförbud. Förbudet är desamma som de ovan nämnda detaljhandelsförbudet. Påföljden för brott mot ett förbud bestäms i allmänhet i administrativ ordning för tillståndshavaren. Det föreslås dock att även dessa gärningar av samma orsaker som de ovan nämnda brotten mot detaljhandelsförbudet ska vara straffbara som alkoholbrott.

Enligt den föreslagna paragrafens 1 mom. 3 punkt är det också straffbart att förmedla alkoholdrycker eller sprit i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som har utfärdats med stöd av den. I 31 § alkohollagen bestäms om förbud mot att mot arvode förmedla alkoholdrycker till personer till vilka alkoholdrycker får säljas. Till förmedling gör sig den skyldig som skaffar laglig alkoholdryck på någon annans vägnar och för hans räkning och sedan överlåter den till uppdragsgivaren. Anskaffningen föregås av en begäran eller ett uppdrag (RP 119/1994 rd). Arvodet betalas i allmänhet i pengar, men också överlåtelse av ett föremål, en tjänst eller vilken som helst annan prestation kan betraktas som arvode. Arvodet behöver inte heller ha något ekono-

miskt värde, åtminstone inte ett omedelbart sådant. Den som skaffar lagliga alkoholdrycker åt någon annan på dennes begäran anses inte ta något arvode för förmedlingen, om den ersättning förmedlaren får är exakt lika stor som det belopp som personen i fråga själv har betalt i detaljhandeln.

Med förmedling avses också leverans av olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit från en säljare eller någon annan överlåtare till en köpare. Till förmedling kan även den göra sig skyldig som fungerar som mellanhand i en kriminell sammanslutning som organiserats för försäljning av olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit. Också att skaffa en köpare för ett olagligt alkoholparti är förmedling. Att enbart förmedla allmän information om var det går att få tag på olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit är inte förmedling. Om förmedlingen av information om något visst olagligt försäljningsställe sker i samarbete med försäljaren, kan förmedlingen av informationen dock i en del fall vara straffbar som medhjälp eller medverkan till olaglig försäljning.

I 31 § alkohollagen förbjuds också förmedling av alkoholdrycker utan arvode till personer till vilka alkoholdrycker inte får säljas enligt lagens 16 §. Att förmedla alkoholdrycker eller sprit till en person som avses i 16 § är i dag enligt 85 § 5 mom. i 1968 års alkohollag straffbart som förmedling utan arvode av alkoholhaltigt ämne. Enligt propositionen kan en motsvarande gärning betraktas som sådan annan överlåtelse som avses i paragrafens 1 mom. 3 punkt. Till straffbar överlåtelse gör sig således t.ex. den skyldig som köper och till en minderårig eller berusad överlåter lagliga eller olagliga alkoholdrycker, även om förmedlaren inte får något arvode för överlåtelsen, dvs. förmedlaren överlåter dryckerna antingen till riktpriiset eller till ett pris som är lägre än detta eller gratis. När det gäller minderåriga kompletteras detta förbud av den föreslagna straffbestämmelsen om att bjuda minderåriga på alkohol. Vid överlåtelse av alkoholdrycker är det oftast fråga om små mängder, och gärningen kommer således i allmänhet att bedömas som lindrigt alkoholbrott.

Försäljning, annan överlåtelse till marknaden och förmedling av sprit är tillåten endast i de fall som avses i 29 § alkohollagen. Sådan

försäljning, förmedling eller annan överlåtelse av sprit som inte är tillåten enligt alkohollagen är enligt propositionen straffbar som alkoholbrott med stöd av paragrafens 1 mom. 3 punkt.

Enligt den föreslagna 1 mom. 4 punkten bestraffas den för alkoholbrott som innehåller eller transporterar sprit i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den. I 34 § 3 mom. alkohollagen sägs att sprit får innehållas och transporteras endast av den som har tillstånd eller rätt att tillverka, importera, sälja eller använda sprit. Motsvarande gärningar är i dag straffbara som olovligt innehav av sprit enligt 86 § 2 mom. i 1968 års alkohollag. I dag finns i lagen ingen särskild bestämmelse som skulle gälla lindriga gärningar, dvs. överträdelse innefattande olovligt innehav av sprit.

I 1 mom. 5 punkten föreslås att det ska vara straffbart som alkoholbrott att i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den innehåller eller transporterar alkoholdrycker i försäljningssyfte. Motsvarande gärning är i dag straffbar enligt 86 § 1 mom. i 1968 års alkohollag, men i alkohollagen är denna verksamhet inte uttryckligen förbjuden. Enligt 13 § alkohollagen har alkoholbolaget ensamrätt till detaljhandeln med alkoholdrycker, med de undantag som anges i lagens 14 §. Partihandel med alkoholdrycker är för sin del med stöd av 27 § tillåten endast med tillstånd av produkttillsynscentralen.

Tillsynen över detaljhandeln och partihandeln med alkoholdrycker förutsätter att man kan ingripa i och vid behov döma ut straff också för innehav och transport av alkoholdrycker i försäljningssyfte. I dessa fall kan gärningen ofta bestraffas som försök till försäljning enligt 1 § 1 mom. 3 punkten. Det är dock inte alltid möjligt att bevisa att det har varit fråga om försök till försäljning, trots att omständigheterna klart visar att alkoholdryckerna har lagrats eller transporterats i försäljningssyfte. Den föreslagna 5 punkten täcker bl.a. sådana situationer. Innehav och transport av alkoholdrycker i försäljningssyfte är också i dag straffbart i den bestämmelse om olovligt innehav av alkoholdryck som finns i 86 § 1 mom. i 1968 års alkohollag. När de begränsningar som gäller resandeinförseln slopas kan privatpersoner föra in be-

tydligt större mängder alkoholdrycker än tidigare för eget bruk. Privatpersoner kan således komma att innehålla större dryckesmängder än förut. Sedan gammalt har man dock inte fäst avseende vid mängden alkoholdrycker, utan innehav och transport av såväl små som stora mängder drycker är straffbart, om ett försäljningssyfte kan påvisas. Å andra sidan väcks givetvis misstankar om ett försäljningssyfte, om någon innehåller eller transporterar en stor mängd alkoholdrycker utan giltig orsak och det inte är fråga om transport från t.ex. införselstället till hemmet. Dessutom inverkar den mängd alkoholdrycker som en person innehåller i försäljningssyfte på huruvida bestämmelsen om grundformen av alkoholbrott eller bestämmelserna om lindrigt eller grovt alkoholbrott ska tillämpas på gärningen.

Till alkoholbrott gör sig enligt den ovan nämnda 6 punkten den skyldig som innehåller eller transporterar alkoholdrycker som olagligen tillverkats eller förts in till landet. Ett förbud som gäller detta finns i 34 § 1 mom. alkohollagen. Dessa gärningar är i dag straffbara enligt 86 § i 1968 års alkohollag.

Med alkoholdrycker som olagligen tillverkats eller förts in till landet avses alkohol som har tillverkats eller förts in till landet i strid med alkohollagen. Om den som har fört in alkoholdryckerna till landet har gjort sig skyldig till skattebedrägeri vid införseln, bestraffas innehavet av alkoholpartiet i fråga som olaga befattningstagande med infört gods enligt 46 kap. 6 § strafflagen, så som anges i allmänna motiveringen.

I 1 mom. 4—6 punkten kriminaliseras förutom innehav också transport. Den som transporterar en vara innehåller i allmänhet också varan. I de ovan nämnda bestämmelserna om innehav i alkohollagen förbjuds dock både innehav och transport. För tydlighetens skull nämns transport särskilt också i de föreslagna 4—6 punkterna.

Maximistraflet för innehav och transport, är i dag fängelse i två år. Maximistraflet föreslås vara oförändrat. Det föreslagna straffet är relativt högt, med hänsyn till att brottet endast gäller innehav. Maximistraflet på två års fängelse behövs dock t.ex. i sådana situationer när någon innehåller ett helt lager av sprit eller olagliga alkoholdrycker eller transporterar en större mängd sådana drycker. Den

mängd alkoholdrycker eller sprit som innehåller eller transporteras kan också vara obetydlig, och gärningen bestraffas då som lindrigt alkoholbrott. Påföljden blir då i praktiken böter, eller eventuellt kan de allmänna bestämmelserna om åtgärdseftergift tillämpas.

Till skillnad från brott mot de förbud mot innehav om vilka bestäms i 34 § 1 och 3 mom. alkohollagen föreslås det att brott mot de åldersgränser som enligt paragrafens 2 mom. gäller innehav av alkoholdrycker ska bestraffas som alkoholförseelse enligt alkohollagen. Detta är motiverat eftersom det i de fall som anges i paragrafens 2 mom. är fråga om innehav eller transport av lagliga alkoholdrycker. Den som är yngre än 18 respektive 20 år och innehar sprit eller alkoholdrycker i försäljningssyfte eller alkoholdrycker som tillverkats eller förts in till landet olagligen kan däremot dömas för alkoholbrott med stöd av 1 § 1 mom. 4 eller 5 punkten. De förbud som gäller innehav av sprit eller av alkoholdrycker som tillverkats eller förts in till landet olagligen och innehav av alkoholdrycker i försäljningssyfte kan då inte kringgåas genom att man använder ungdomar som är yngre än 18 eller 20 år som gärningsmän.

I 2 mom. föreslås att försök till ett brott som avses i 1 mom. 1—3 punkten ska vara straffbart. Försök till tillverkning, som utgör brott enligt 1 mom. 1 punkten, är straffbart också i dag, liksom även försök till sådan införsel av alkoholdrycker eller sprit som avses i momentets 2 punkt. I fråga om en privatperson stannar gärningen vid försök, om alkoholdrycken eller spriten inte har överskridit rikets gränser. Det kan vara fråga om försök till införsel av sprit t.ex. om någon försöker ansöka om importtillstånd genom att lämna felaktiga uppgifter.

Däremot är försök till försäljning, förmedling eller annan överlåtelse inte straffbart i dag. När det gäller försäljning bestäms det dock i 85 § i 1968 års alkohollag att det är straffbart att bjuda eller hålla till salu alkoholdrycker eller sprit. Straffbarheten för försök till försäljning täcker också dessa gärningar. Likaså kan även straffbestämmelsen om innehav av alkoholdrycker i försäljningssyfte bli tillämplig på den som bjuder ut alkoholdrycker eller sprit till försäljning, både enligt de gällande bestämmelserna och enligt

propositionen. Propositionen förändrar således inte nuläget när det gäller utbudandet av alkoholdrycker till försäljning. Det är motiverat att även försök till olaglig förmedling eller annan överlåtelse av alkoholdrycker kriminaliseras, eftersom det i praktiken kan vara sluppen som avgör om de alkoholdrycker som är tänkta att förmedlas eller överlåtas har övergått i mottagarens besittning eller inte, dvs. om brottet har fullbordats.

I straffbestämmelserna i 1968 års alkohollag har försök till brott jämställts med fullbordad gärning. Detta betyder att man i dessa fall med stöd av 5 kap. 1 § 3 mom. i strafflagen fastställer straffet enligt straffskalan för fullbordad gärning. I reformen av strafflagens allmänna läror (RP 44/2002 rd) utgick man dock från att det i regel inte är motiverat att jämställa försök med fullbordad gärning. Därför föreslås det att straffet för försök till de ovan nämnda brotten i fortsättningen ska fastställas enligt lindrigare straffskala med stöd av 6 kap. 8 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen.

2 §. *Grovt alkoholbrott.* Enligt den praxis som följts vid totalrevideringen av strafflagen definieras den grova gärningsformen av alkoholbrott så att man i lagen uttömmande räknar upp de fall när brottet kan anses som grovt. Enligt den princip man gått in för vid totalrevideringen av strafflagen ska gärningen vara grov även bedömd som en helhet.

Som kvalificeringsgrund föreslås för det första att brottet ska gälla en betydande mängd alkoholdrycker eller sprit. Vad som avses med en betydande mängd kan inte anges exakt, utan mängden varierar t.ex. beroende på dryckernas alkoholhalt.

Ett narkotikabrott är grovt om föremålet för brottet är en stor mängd narkotika. Alkoholdrycker och sprit är dock inte lika farliga som narkotika och kan därför inte jämföras med dessa ämnen. Det föreslås därför att kriterierna för att rekvisitet för grovt alkoholbrott ska uppfyllas ska vara strängare än motsvarande kriterier när det gäller narkotikabrott. Rekvisitet för grovt alkoholbrott överensstämmer då också med vad som i 7 § i strafflagens 44 kap. bestäms om grovt dopningsbrott. Enligt den nämnda paragrafens 1 punkt utgör det att brottet gäller en bety-

dande mängd dopningsmedel en kvalificeringsgrund.

I 2 punkten nämns som kvalificeringsgrund att vid brottet eftersträvas avsevärd ekonomisk vinning. En motsvarande kvalificeringsgrund gäller också vid flera andra brott, t.ex. grovt narkotikabrott. I allmänhet är det i dessa fall samtidigt fråga om en betydande mängd alkoholdrycker eller sprit. Denna grund kan dock tillämpas ensam t.ex. i sådana situationer när det är fråga om en relativt liten mängd synnerligen värdefulla alkoholdrycker eller när en gärningsman som tänkt inleda en omfattande verksamhet ertappas alldeles i början av sin verksamhet (RP 180/1992 rd).

I 3 punkten nämns som kvalificeringsgrund att gärningsmannen är medlem i en grupp som särskilt organiserats för begående av alkoholbrott i stor skala. Med en grupp som särskilt organiserats för begående av sådana brott i stor skala avses detsamma som i 3 punkten i strafflagens 50 kap. 2 §, som gäller grovt narkotikabrott. Bestämmelsen förutsätter att gärningsmännen på förhand har organiserat sig som en grupp med en i viss mån specificerad arbetsfördelning och med en plan för brottslig verksamhet i stor skala (RP 180/1992 rd). Den föreslagna 3 punkten täcker sådan yrkesmässig verksamhet som i dag är straffbar enligt 87 § i 1968 års alkohollag.

Den organiserade verksamheten är i allmänhet sådan att även de kriterier som avses i 1 och 2 punkten är uppfyllda samtidigt. För gärningsmannens del behöver dock förutom det kriterium som gäller helhetsbedömningen endast kvalificeringsgrunden för grovt alkoholbrott enligt 3 punkten uppfyllas. Om t.ex. en person upprepade gånger lagligen för in alkoholdrycker till landet och enligt en på förhand uppgjord plan överlåter dryckerna till en kriminell organisation för försäljning efter att ha kommit in i landet, kan han eller hon utifrån en helhetsbedömning av gärningen under vissa omständigheter göra sig skyldig till grovt alkoholbrott på den grund som anges i 3 punkten.

I 4 punkten föreslås som kvalificeringsgrund att alkoholdrycker eller sprit sprids på ett hänsynslöst sätt till minderåriga eller med utnyttjande av en persons beroendeställning.

I bägge fallen ska spridningen ske på ett sätt som enligt objektiv bedömning är hänsynslöst.

Beroende på situationen kan klandervärdheten när det gäller att överlåta alkohol till minderåriga dock variera med hänsyn till t.ex. dryckernas alkoholhalt, de minderåriga personernas ålder och hur planmässig verksamheten är. Tillfällig spridning av alkoholdrycker till minderåriga betyder alltså inte i princip att gärningen är grov, om inte tilläggsriteriet om hänsynslöshet uppfylls. I detta hänseende avviker bestämmelsen från rekvisitet för grovt narkotikabrott där spridning av narkotiska ämnen till minderåriga i sig kan bedömas som en grov gärningsform inom ramen för en helhetsbedömning. Spridning av alkoholdrycker på ett hänsynslöst sätt kan t.ex. betyda att spridningen systematiskt riktas till minderåriga, t.ex. i närheten av skolor och att villkoret om helhetsbedömning av gärningen uppfylls. Spridningen av sprit till mycket unga personer, t.ex. till barn under tio år, kan likaså uppfylla rekvisitet "på ett hänsynslöst sätt".

Ett annat villkor som föreslås i denna punkt är spridning av alkoholdrycker eller sprit på ett hänsynslöst sätt med utnyttjande av en persons beroendeställning. Detta kan komma i fråga t.ex. om en försäljare tar en svårt alkoholiserad kunds bankkort inklusive koden i sin besittning för att fortlöpande förse denne med alkoholdrycker.

För att kriteriet för grovt alkoholbrott ska uppfyllas förutsätts det enligt det i strafflagen vedertagna skrivsättet också att brottet bedömt som en helhet är grovt.

Straffet för grovt alkoholbrott föreslås vara fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

3 §. Lindrigt alkoholbrott. I paragrafen föreslås att om ett alkoholbrott, med hänsyn till att mängden alkoholdrycker eller sprit är obetydlig eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, ska gärningsmannen för lindrigt alkoholbrott dömas till böter.

Att mängden alkoholdrycker eller sprit är obetydlig är en central grund vid bedömningen av om gärningen är ringa. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter dock alltid en helhetsbedömning.

Numera utgör endast brott mot de tidsgränser som gäller viss resandeförsel av alkoholdrycker införsel i strid med alkohollagen. Privatpersoner för i allmänhet in endast obetydliga mängder alkoholdrycker. En sådan gärning kommer således oftast att bestraffas som lindrigt alkoholbrott, på vilket enligt förslaget kan följa böter. Enligt 82 § i 1968 års alkohollag är straffet för införsel av en ringa mängd alkoholdrycker eller sprit böter, om omständigheterna är förmildrande. Det föreslås alltså att gällande straffpraxis ska kvarstå. För lindrigt alkoholbrott kan sålunda på samma sätt som för närvarande bestämmas böter i strafforderförfarande, om värdet av de alkoholdrycker som döms förverkade är högst 1 000 euro.

I fråga om straffbarheten för lindrigt alkoholbrott bör man observera möjligheten att i vissa fall låta bli att väcka åtal på de grunder som anges i 1 kap. 7 och 8 § i lagen om rättegång i brottmål och möjligheten till domseftergift i de fall som anges i 6 kap 12 § i strafflagen.

4 §. Definitioner. För att straff ska kunna dömas ut för alkoholbrott förutsätts det att gärningsmannen har handlat i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den. I paragrafen föreskrivs dock dessutom för tydlighetens skull att med alkoholdrycker och sprit avses alkoholdrycker och sprit enligt definitionerna i alkohollagen. Definitionerna i fråga finns i alkohollagens 3 §. Likaså konstateras i 2 mom. att vad som i 1 § 1 mom. 1 punkten bestäms om olovlig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit också ska tillämpas på vidareförädling och omtappning av sprit eller obeskattade alkoholdrycker som har tillverkats någon annanstans. Bestämmelsen överensstämmer till dessa delar med 7 § alkohollagen.

5 §. Straffansvar för juridiska personer. I paragrafen sägs att bestämmelserna om straffansvar för juridiska personer ska tillämpas vid alkoholbrott och grovt alkoholbrott, vilka kriminaliseras i kapitlet om alkoholbrott. Bestämmelsens tillämpningsområde omfattar inte lindriga alkoholbrott, eftersom det inte är ändamålsenligt att bestämma samsfundsbot för brott som är ringa.

1.2 Alkohollagen

34 §. Innehav och transport. I paragrafen bestäms i dag att alkoholdrycker som inte är lagligen tillverkade eller importerade inte får innehas eller transporteras. Motsvarande gärningar föreslås vara straffbara som alkoholbrott enligt 50 a kap. 1 § 1 mom. 6 punkten strafflagen. I 5 punkten i nämnda paragraf föreslås också att det på samma sätt som enligt den gällande 86 § 1 mom. i 1968 års alkohollag ska vara straffbart att inneha och transportera alkoholdrycker i försäljningssyfte. I alkohollagen finns dock inte något förbud mot verksamheten i fråga, och det föreslås därför att ett sådant förbud fogas till 34 § 1 mom.

8 kap. Styrning och tillsyn

Det föreslås att ordet påföljder fogas till kapitelrubriken, eftersom en ny paragraf med straffbestämmelser föreslås bli intagen i kapitlet.

50 a §. Straffbestämmelser. Det föreslås att till kapitlet fogas en ny 50 a §, i vilken det bestäms om straff. I 1 mom. hänvisas till de föreslagna bestämmelserna om alkoholbrott i 50 a kap. 1—3 § strafflagen.

I 2 mom. föreslås en hänvisning till strafflagens 30 kap. 1 a §, där det föreslås att marknadsföring i strid med alkohollagen ska vara straffbar som brott vid marknadsföring av alkoholdrycker.

I 3 mom. sägs att till straff för brott mot tystnadsplikten enligt alkohollagen döms enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om inte gärningen utgör brott enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen eller strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag. Bestämmelser om tystnadsplikten finns i 45 § alkohollagen.

I 4 och 5 mom. bestäms om alkoholförseelser. De föreslagna gärningssätten är enligt 1968 års alkohollag straffbara redan i dag, antingen på basis av bestämmelser som gäller dem eller som alkoholförseelse på basis av den öppna straffbestämmelsen, eller med stöd av 43 kap. 7 § i strafflagen. Det är i de flesta fallen fråga om ringa gärningar eller försummelser som utgör brott mot tillståndsvillkor eller andra administrativa föreskrifter och som begås inom ramen för en näringsidkarens verksamhet. Enligt förslaget bestraffas

som alkoholförseelse för det andra vissa s.k. massförseelser, såsom brott mot de i alkohollagen föreskrivna förtäringförbudet eller åldersgränserna för innehav av alkoholdrycker. För sådana gärningar är böter en tillräcklig påföljd.

En sådan öppen straffbestämmelse som den gällande bestämmelsen om alkoholförseelse överensstämmer inte med det straffrättsliga kravet på exakthet. Därför föreslås det att de gärningar som utgör brott preciseras genom en hänvisning till förbudet i alkohollagen.

I 4 mom. bestäms om alkoholförseelser som är straffbara när de begås uppsåtligt. I 4 mom. 1 punkten sägs att det är straffbart att bryta mot de förbud mot att förtära alkoholdrycker om vilka bestäms i 58 § 1 mom. alkohollagen på de ställen som räknas upp i det nämnda momentet. Med stöd av den föreslagna 2 punkten bestraffas för sin del brott mot ett sådant förbud mot att förtära alkohol på offentlig plats som polisen med stöd av 58 § 2 mom. har meddelat för att säkerställa upprätthållandet av allmän ordning. Dessa straffbestämmelser ska tillämpas i de situationer som nämns i allmänna motiveringen. I bestämmelserna föreskrivs inte om förtäring av sprit, eftersom det inte är nödvändigt. I 34 § 3 mom. alkohollagen sägs att sprit inte får innehas utan behörigt tillstånd eller behörig rätt, och gärningen föreslås vara straffbar som alkoholbrott enligt 50 a kap. 1 § 1 mom. 4 punkten strafflagen eller som lindrigt alkoholbrott enligt nämnda kapitels 3 §.

Enligt 4 mom. 3 punkten bestraffas den som i egenskap av ägare, arrangör eller ordningsvakt tillåter förtäring av alkoholdrycker på ett sådant ställe eller vid en sådan tillställning som avses i 58 § 1 mom. Ett sådant förbud mot att tillåta förtäring finns i 58 § 3 mom. alkohollagen. Det föreslås att det i det nämnda momentet ska föreskrivas att om ägaren, arrangören eller en ordningsvakt serverar alkohol utan tillstånd på ställen som avses i 1 mom. ska också detta vara straffbart. Ett sådant förbud mot servering av alkoholdrycker utan tillstånd föreslås till 58 § 3 mom.

Det är motiverat att brott mot förbudet ska vara straffbart i sådana fall när en arrangör eller ordningsvakt inte ingriper i olovlig förtäring av alkohol vid en sådan offentlig tillställning där det inte är lämpligt att bruka al-

kohol. Detta gäller särskilt vissa idrotts- och ungdomsevenemang. På detta sätt kan man trygga rätten till en alkoholfri miljö. Brott mot förbudet är i dag straffbart med stöd av den öppna straffbestämmelsen om alkoholförseelse i alkohollagen.

Enligt 4 mom. 4 punkten ska också den dömas för alkoholförseelse som i strid med 34 § 2 mom. alkohollagen innehar lagligen tillverkade och importerade starka alkoholdrycker utan att ha fyllt 20 år eller lagligen tillverkade och importerade alkoholdrycker utan att ha fyllt 18 år. I dessa fall är det fråga om lagliga alkoholdrycker som personer under en viss ålder inte får inneha.

Enligt 4 mom. 5 punkten ska också den dömas för alkoholförseelse som bjuder någon som inte har fyllt 18 år på alkoholdrycker eller sprit så att denne blir berusad och förfarandet med hänsyn till den minderårigas ålder, mognadsnivå och övriga omständigheter som helhet kan anses klandervärd. I allmänna motiveringen redogörs för behovet av bestämmelsen och för nuläget. Enligt bestämmelsen är det straffbart att bjuda en minderårig på alkoholdrycker eller sprit endast när förfarandet leder till att den minderåriga blir berusad. För att gärningen ska vara straffbar krävs det också att den med hänsyn till de omständigheter som nämns i bestämmelsen är klandervärd bedömd som en helhet. Det är således inte straffbart att i familjekretsen bjuda en ung person på en liten mängd alkohol i samband med måltid.

Det förutsätts att gärningen är uppsåtlig. I 3 kap. 6 § strafflagen bestäms om s.k. följd-upsåt. Gärningsmannen anses ha orsakat den brottsbeskrivningsenliga följden uppsåtligt, om han eller hon har haft för avsikt att orsaka följden eller ansett följden vara säker eller övervägande sannolik. I den nya bestämmelsen i strafflagen har som nedre gräns för följdupsåt bestämts att gärningsmannen anser följden vara övervägande sannolik (LaUB 28/2002 rd—RP 44/2002 rd).

Förutom att orsaka en följd ska uppsåtet omfatta också alla de övriga element och omständigheter som anges i brottsbeskrivningen. Vid revideringen av strafflagens allmänna läror bestämdes det att detta s.k. omständighetsupsåt ska bedömas i rättspraxis. I 4 kap. 1 § strafflagen bestäms om rekvisitvillfarelse, dvs. att gärningsmannen

vid tidpunkten för gärningen inte är medveten om att samtliga omständigheter som förutsätts för brottsbeskrivningsenlighet föreligger. Om gärningsmannen misstar sig är gärningen inte uppsåtlig.

Enligt alkohollagen får den som är yngre än 18 år inte inneha alkoholdrycker. I enlighet med denna bestämmelse föreslås det att också den som bjuds på alkoholdrycker ska ha fyllt 18 år. Den minderåriga personens ålder och mognadsnivå inverkar dock väsentligt på helhetsbedömningen av gärningen och därigenom på gärningens straffbarhet. Det kan inte anses lika klandervärt att bjuda en person i åldern 16—17 år på alkoholdrycker så att följderna är de som anges i bestämmelsen som att bjuda ett barn i åldern 10—12 år på alkoholdrycker så att barnet blir berusat.

Med bjuda avses enligt allmänspråket både att man bjuder någon annan på alkoholdrycker ur egen flaska och att man köper alkohol åt någon annan på egen bekostnad på ett ställe där alkoholdrycker serveras. Att köpa alkoholdrycker på ett försäljningsställe för alkohol och överlåta dryckerna till en minderårig utan förmedlararvode utgör däremot sådan annan överlåtelse som avses i 50 a kap. 1 § 3 punkten strafflagen och är straffbart som alkoholbrott. En sådan förmedling eller överlåtelse utan arvode är straffbar utan att särskilda kriterier uppfylls, och förutsätter sålunda t.ex. inte att den unga människan blir berusad. Det är straffbart både att bjuda på och att annars överlåta alkoholdrycker även om den minderåriga själv har bett om dryckerna. Straffbarheten elimineras således inte om den minderåriga har gett sitt samtycke. Ett samtycke eller en begäran ska dock beaktas vid bedömningen av gärningens klandervärdhet.

De övriga omständigheterna kan hänföra sig t.ex. till gärningsmannens ställning eller ålder. Den som bjuder en minderårig på alkoholdrycker kan t.ex. ha en särskilt ansvarsfull ställning i förhållande till denne, vilket ökar gärningens klandervärdhet. Å andra sidan kan man på denna grund från straffbarheten undanta t.ex. sådana fall när alkoholbruket sker ungdomar emellan och bägge parterna är i åldern 15—17 år. I en sådan situation gör sig den som bjuder på alkoholdryckerna visserligen skyldig till alkoholförseelse redan på den grunden att personer som

är yngre än 18 år inte får inneha alkoholdrycker. Om personen i fråga inte har uppnått den straffrättsliga ansvarsåldern 15 år leder gärningen inte till straff. Också den plats där alkoholdryckerna bjuds är av betydelse. Det kan anses mindre klandervärt att bjuda på alkoholdrycker i någons hem än t.ex. i en park på vintern. Uttrycket övriga omständigheter gör det också möjligt att beakta arten av den dryck som bjuds. Det är mera klandervärt att bjuda en ung person på sprit än t.ex. på mellanöl.

I 6 punkten föreslås att det ska vara straffbart att för olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit tillverka, sälja, förmedla, överlåta eller föra in till landet redskap, apparater, utrustning, ämnen eller preparat som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit. I dag är nästan motsvarande gärningar straffbara som främjande av olovlig framställning av alkoholhaltigt ämne med stöd av 91 § 1 och 2 mom. i 1968 års alkohollag. Den gällande bestämmelsen har dock inte tillämpats särskilt ofta i praktiken. Straffbarheten för gärningarna har dock eventuellt haft en brottsförebyggande effekt. Tillsynsmyndigheten bör fortfarande ha möjlighet att relativt tidigt ingripa i sådan verksamhet som syftar till olovlig framställning. För gärningen kan i dag dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Det föreskrivna maximistraffet är onödigt strängt. I propositionen föreslås att böter ska kunna dömas ut för gärningar som är straffbara som alkoholförseelse.

I 4 mom. 7 punkten föreslås att det ska vara straffbart att inneha apparater eller redskap som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit under sådana omständigheter att det finns grundad anledning att anta att de kommer att användas för olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit. I praktiken handlar det i allmänhet om innehav av destillationsapparater. En motsvarande bestämmelse finns i dag i 91 § 3 mom. alkohollagen. Straffet föreslås vara böter liksom för närvarande.

Enligt den föreslagna 8 punkten bestraffas den som marknadsför redskap, apparater, utrustning, ämnen eller preparat som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit för att locka någon annan till olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit.

Motsvarande gärning är i dag straffbar enligt 91 a § i 1968 års alkohollag, och påföljden är böter eller fängelse i högst ett år. Såsom konstaterats i allmänna motiveringen kan maximistrafet sänkas, eftersom marknadsföringen också kan vara straffbar enligt 17 kap. 1 § strafflagen såsom offentlig uppmaning till brott, för vilket det föreskrivna maximistrafet är fängelse i högst två år.

De redskap som nämns i 6 och 8 punkten kan också användas i ett lagligt syfte, t.ex. för sådan tillverkning i hemmet av alkoholdrycker som avses i 4 § alkohollagen. Därför förutsätts det bevis på att gärningsmannen har för avsikt att främja olaglig tillverkning eller locka till sådan. I 7 punkten förutsätts det liksom i dag att det på basis av omständigheterna finns grundad anledning att anta att apparaterna kommer att användas för olaglig tillverkning.

Produkttillsynscentralen och länsstyrelserna övervakar den kommersiella verksamhet som avses i 6 punkten samt införseln och försäljningen av sådan utrustning samt sådana redskap och ämnen som avses i 8 punkten. Både produkttillsynscentralen och länsstyrelsen har med stöd av 44 § alkohollagen sådan inspektions- och upplysningsrätt som tillsynen förutsätter. De har bl.a. rätt att kontrollera en verksamhetsidkares verksamhet och lokaler och att få handräckning av andra myndigheter. I praktiken är det polisen som undersöker dessa brott efter anmälan från en tillsynsmyndighet. På grund av tillsynsmyndigheternas befogenheter är det i dessa fall inte nödvändigt med sådana befogenheter att företa husrannsakan som avses i tvångsmedelslagen. I de fall som avses i 7 punkten misstänks den som innehar tillverkningsapparaten för sin del i allmänhet också för olaglig tillverkning eller medverka till sådan. Det är då möjligt att företa husrannsakan med stöd av den föreslagna alkoholbrottsbestämmelsen som gäller tillverkning. Inte heller när det gäller den föreslagna förseelsen som avser innehav i 7 punkten finns det således något praktiskt behov av att föreskriva om befogenheter att företa husrannsakan.

För alkoholförseelse bestraffas enligt den föreslagna 9 punkten den som direkt eller indirekt gör reklam för svaga alkoholdrycker eller drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent etylalkohol eller annars främjar

försäljningen av sådana drycker i strid med 33 § alkohollagen. Direkt och indirekt reklam för samt annat främjande av försäljningen av svaga alkoholdrycker och drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent etylalkohol i strid med alkohollagen är redan i dag straffbart som alkoholförseelse, för vilken påföljden är böter. Att rikta reklam för svaga alkoholdrycker till minderåriga föreslås bli straffbart enligt 30 kap i strafflagen som brott vid marknadsföring av alkoholdrycker. Eftersom strafflagsbestämmelsen föreskriver om strängare straff, ska den ersätta tillämpningen av bestämmelsen om alkoholförseelse i fråga om reklam för svaga alkoholdrycker till minderåriga.

De gärningar som avses i paragrafens 5 mom. begås i allmänhet av en näringsidkare inom ramen för dennes ekonomiska verksamhet. Det är fråga om brott mot tillståndsvillkor eller mot begränsningar eller administrativa föreskrifter som utfärdats av myndigheter. Tillsynen över dylika förseelser utövas av produkttillsynscentralen, och för dem bestäms i allmänhet administrativa påföljder. De administrativa påföljderna är ofta effektiva och tillräckliga. En administrativ påföljd kan dock endast påföras tillståndshavaren, trots att det också kan vara en person som har ställning som arbetstagare som har begått förseelsen. Därför är det motiverat att också de ovan nämnda gärningarna fortfarande ska vara straffbara.

Den som bedriver kommersiell verksamhet med alkoholdrycker och sprit är skyldig att känna till lagstiftningen på området och effektivt övervaka de begränsningar som gäller verksamheten. Av folkhälsoskäl är det viktigt att betona näringsidkarens aktsamhetsplikt i samband med kommersiell verksamhet med alkoholdrycker. De ovan nämnda administrativa påföljderna kan dock tillämpas när en näringsidkare har begått gärningen av oaktsamhet. Vanlig oaktsamhet skulle dock innebära en alltför låg straffbarhetsströskel för den som har ställning som arbetstagare. Därför föreslås det att de gärningar som nämns i 5 mom. ska ha begåtts uppsåtligt eller av grov oaktsamhet för att de ska vara straffbara. Grov oaktsamhet definieras i den bestämmelse i 3 kap. 7 § 2 mom. strafflagen som trädde i kraft den 1 januari 2004.

För alkoholförseelse döms enligt 5 mom. 1 punkten den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot ett villkor eller en begränsning i ett tillstånd som har beviljats med stöd av alkohollagen. Det kan bestämmas om begränsningar och villkor som gäller verksamheten i ett tillverkningstillstånd för alkoholdrycker och sprit enligt 5 § 2 mom., i ett importtillstånd för sprit enligt 8 § 3 mom., i ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker enligt 14 § 2 mom., i ett användningstillstånd för alkoholdrycker eller sprit enligt 17 § 3 mom., i ett serveringstillstånd för alkoholdrycker enligt 21 d § och i ett partihandelstillstånd för alkoholdrycker och sprit enligt 27 § 3 mom. Dessutom kan det bestämmas om begränsningar och villkor när det gäller det tillstånd för den som bedriver partihandel med sprit att använda spriten som avses i 29 § 2 mom. och det tillstånd för den som bedriver partiförsäljning av obeskattade alkoholdrycker att själv använda alkoholdryckerna som avses i 30 § 2 mom.

Enligt 2 punkten döms också den för alkoholförseelse som bedriver verksamhet utan sådant godkännande av en myndighet som avses i 5 § 3 mom., 13 § 2 mom., 14 § 4 mom. eller 35 § 1 mom. eller i strid med en bestämmelse som en myndighet har utfärdat. Tillverkning av alkoholdrycker eller sprit någon annanstans än i lokaler som produkttillsynscentralen har godkänt bestraffas således som alkoholförseelse, även om tillverkaren har behörigt tillverkningstillstånd (5 § 3 mom.), liksom även det att alkoholbolaget bedriver detaljhandel någon annanstans än på ett godkänt försäljningsställe (13 § 2 mom.). Också i 14 § 4 mom. (försäljningsställen vid detaljhandel) och 35 § 1 mom. (skattefritt lager för alkoholdrycker och sprit) bestäms att myndigheten ska godkänna den plats där verksamheten bedrivs.

Enligt 3 punkten är det straffbart att försumma att göra en sådan anmälan som krävs. Det är straffbart att försumma att göra en sådan anmälan om import eller export av alkoholdrycker eller sprit i kommersiellt syfte eller annars för bedrivande av näringsverksamhet som avses i 11 § alkohollagen. Det är också straffbart att försumma att till polisen göra anmälan enligt 59 § om förtäring av alkoholdrycker på slutna privata tillställningar som ordnas i allmänna lokaler. I punkten

hänvisas också till de anmälningar om vilka kan bestämmas i en förordning som utfärdas med stöd av 57 §. Enligt den nämnda paragrafen kan genom förordning bestämmas att den som importerar, tillverkar eller saluför apparater eller apparatdelar som är lämplig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit är skyldig att anmäla till produkttillsynscentralen om sin verksamhet. I dag föreskrivs det inte om någon sådan anmälningskyldighet.

I 4 punkten föreslås att det ska vara straffbart att bryta mot en bestämmelse i en förordning som utfärdats med stöd av 3 § 4 mom., 13 § 3 mom., 19 eller 26 § eller 32 § 1 mom. Med stöd av den nämnda 3 § 4 mom. har genom förordning utfärdats närmare bestämmelser om alkoholpreparat samt om tillverkning, import och kontroll av sådana (förordningen om alkoholdrycker och sprit). Med stöd av den nämnda paragrafen har också utfärdats förordningen om alkoholpreparat och denaturering. Med stöd av 13 § 3 mom. har i förordningen om detaljhandel med alkoholdrycker genom leverans till beställare och köpare (680/1996) utfärdats närmare bestämmelser om leveransförsäljning av alkoholdrycker. Genom hänvisningen till 19 § föreslås att det ska vara straffbart att bryta mot de bestämmelser i förordningen om alkoholdrycker och sprit som gäller tiderna för detaljhandel med alkoholdrycker, betalningsätten och åldersgränserna för detaljhandelspersonalen. Också brott mot de närmare bestämmelser om servering som utfärdats med stöd av lagens 26 § föreslås vara straffbart. I lagens 32 § 1 mom. sägs att bestämmelser om försäljning av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen i färdmedel som trafikerar mellan Finland och utlandet utfärdas genom förordning. Också brott mot dessa bestämmelser föreslås vara straffbart enligt 4 punkten.

I lagens 16 § 2 mom. sägs att det är förbjudet att sälja och i 24 § 2 mom. att det är förbjudet att servera drycker som innehåller minst 1,2 och högst 2,8 volymprocent etylalkohol till personer som inte har fyllt 18 år. De drycker som anges i bestämmelserna är inte sådana alkoholdrycker som avses i alkohollagen utan klassificeras som läskedrycker. Därför föreslås det att brott mot de förbud som gäller detaljhandel med och servering av

dylik s.k. alkohol ska bestraffas som alkoholförseelse enligt momentets 5 punkt, trots att bestämmelserna om alkoholbrott i 50 a kap. strafflagen enligt förslaget ska tillämpas på brott mot motsvarande förbud när det gäller alkoholdrycker.

Enligt den föreslagna 6 punkten bestraffas den som i egenskap av innehavare av ett serveringstillstånd eller ansvarig föreståndare för ett serveringsställe eller ställföreträdare för denne bryter mot de skyldigheter som enligt 23 § gäller övervakandet av ordningen på serveringsställen. I den nämnda 23 § 1 och 2 mom. bestäms om ordningen på serveringsställen. Skyldigheten att se till att berusade inte får tillträde till eller att de avlägsnas från serveringsstället kan i praktiken höra till dörrvakten och övervakningen av serveringen i övrigt till serveringspersonalen. I lagens 21 b § sägs dock att innehavaren av serveringstillståndet och den ansvarige föreståndaren eller dennes ställföreträdare är skyldiga att se till att alkohollagen iakttas på serveringsstället. Därför föreslås det att även straffansvaret ska gälla dessa ansvariga personer.

Bestämmelsen om alkoholförseelse är sekundär och ska tillämpas om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag. Det föreslås t.ex. att brott mot villkor eller begränsningar i ett tillstånd ska bestraffas som alkoholförseelse, medan bedrivande av verksamhet utan tillstånd förslås vara straffbart med stöd av bestämmelserna om alkoholbrott i 50 a kap. strafflagen. Ibland kan det i praktiken vara svårt att avgöra om det är fråga om bedrivande av verksamhet utan tillstånd eller brott mot ett villkor som gäller verksamheten. Det kan t.ex. hända att behörigt tillstånd har skaffats för verksamheten men denna senare har utvidgats till nya verksamhetsställen eller nya produkter har kommit till som inte omfattas av det ursprungliga tillståndet. Frågan om verksamhetens lagstridighet ska då avgöras från fall till fall på basis av vilken typ av tillstånd det är fråga om och tillståndsvillkoren. I dessa fall kommer gränsdragningen när det gäller tillämpningen av bestämmelserna om alkoholbrott respektive bestämmelserna om alkoholförseelse att ske i rättspraxis.

På samma sätt kan bestämmelserna om misshandel i 21 kap. strafflagen bli tillämpli-

ga i stället för bestämmelserna om alkoholförseelse, om en minderårig bjudits på alkoholdrycker eller sprit och den minderårigas hälsa skadats eller den minderåriga försatts i medvetslöst eller något annat motsvarande tillstånd till följd av förfarandet. Ju yngre barnet är, desto sannolikare är det att förfarandet kan ha ovan nämnda följder.

I 6 mom. sägs att försök till ett brott som avses i 4 mom. 6 punkten är straffbart. Försök till nämnda gärning är straffbart redan i dag.

I 7 mom. hänvisas för tydlighetens skull till de bestämmelser om ordningsbot som påföljd för vissa alkoholförseelser som finns i 2 a kap. 9 § 6 mom. strafflagen och i den förordning som utfärdats med stöd av nämnda 9 §.

50 b §. Skyldighet att höra produkttillsynscentralen. Det föreslås att till alkohollagen fogas en ny 50 b §, enligt vilken allmänna åklagaren innan åtal enligt 50 a § 4 mom. 9 punkten väcks för en alkoholförseelse ska bereda social- och hälsovårdens produkttillsynscentral tillfälle att ge utlåtande, och domstolen ska vid behandlingen av ett sådant ärende ge produkttillsynscentralen tillfälle att bli hörd.

Det föreslås att till strafflagens 30 kap. fogas en motsvarande bestämmelse om hörande när det gäller brott vid marknadsföring av alkoholdrycker. Produkttillsynscentralen ska således ges tillfälle att bli hörd både i brottmål som gäller reklam för starka alkoholdrycker och i brottmål som gäller reklam för svaga alkoholdrycker.

57 §. Import, tillverkning och handel med utrustning eller del av utrustning. I paragrafen sägs att utöver vad som stadgas i 91 och 91 a § i 1968 års alkohollag kan genom förordning stadgas att den som importerar, tillverkar eller saluför utrustning eller del av utrustning som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker och sprit är skyldig att göra anmälan om sin verksamhet. Det föreslås att hänvisningen till bestämmelserna i 1968 års alkohollag stryks, eftersom bestämmelserna föreslås bli upphävda. I övrigt är paragrafen oförändrad.

58 §. Förtäringförbud. I 3 mom. sägs att ägaren, arrangören eller ordningsmännen inte får tillåta förtäring av alkoholdrycker på ställen som avses i 1 mom. Det föreslås att till

paragrafen fogas en bestämmelse om att dessa personer inte heller får servera alkohol utan tillstånd på de ställen som avses i paragrafen.

Enligt 59 § är det tillåtet att ordna alkoholservering på slutna privata tillställningar, om behörig anmälan görs om saken. I lagen saknas däremot i dag ett förbud mot att t.ex. i säljfrämjande syfte servera alkoholdrycker i affärer som är öppna för allmänheten. Om sådan servering ordnas av en affärsidkare till vars verksamhet det inte hör att servera eller sälja alkoholdrycker och som således inte har sådant tillstånd som förutsätts i alkohollagen, kan man inte heller i administrativ väg ingripa i saken med stöd av bestämmelserna om tillståndsförseelse. Det är därför nödvändigt att i lagen ta in ett förbud om saken.

I paragrafen talas i dag om ordningsmän. I dag finns bestämmelserna om ordningsvakter i lagen om ordningsvakter. Lagen tillämpas enligt dess 1 § 1 mom. på den som med stöd av någon av de lagar som nämns i momentet har utsetts att övervaka ordning och säkerhet. I momentet nämns inte alkohollagen, och i alkohollagen finns det inte heller något omnämnande av eller någon hänvisning till lagen om ordningsvakter. Restaurangernas ordningsvakter utses i dag med stöd av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006), som nämns i 1 § lagen om ordningsvakter. Det föreslås att benämningen ordningsman enligt den gällande terminologin ändras till ordningsvakt också i den föreliggande paragrafen.

60 §. Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker och sprit. Enligt det gällande 1 mom. kan polisen för att upprätthålla eller återställa ordningen frånta en person alkoholdrycker eller andra alkoholhaltiga ämnen som denne enligt denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den annars har rätt att inneha och förstöra dryckerna, om personen i fråga förtär alkoholdryckerna eller de alkoholhaltiga ämnena på en offentlig plats i strid med denna lag eller någon annan lag eller i strid med föreskrifter som har utfärdats med stöd av dem.

Momentet föreslås huvudsakligen vara oförändrat. Det föreslås dock att i momentet tydligt hänvisas till 58 § 1 och 2 mom. alkohollagen samt att bestämmelsen begränsas

till alkoholdrycker som nämns i dessa moment. Också enligt 31 § 1 mom. förordningen om alkoholdrycker och sprit gäller rätten att förstöra alkoholdrycker som har fråntagits någon endast alkoholdrycker i öppnat kärl. En motsvarande bestämmelse (23 §) i förordningen om alkoholpreparat och denaturering (1345/1994) begränsar rätten att frånta någon alkoholpreparat och förstöra dem till preparat i öppnat kärl. I förarbetena till momentet konstaterades att de ovan nämnda bestämmelserna i förordningarna också ska tillämpas när det gäller 60 § 1 mom. Denna begränsning om vilken i dag bestäms i förordning, dvs. fråntagande och förstöring endast av alkoholdrycker i öppnat kärl, är väsentlig med hänsyn till egendomsskyddet. Därför föreslås det att begränsningen flyttas från förordning till lag. Det sägs klart ut att bestämmelsen gäller också fråntagande och inte enbart förstöring av alkoholdrycker. Också enligt 21 § 3 mom. ordningslagen gäller både rätten att frånta en person som har intagit rusmedel i strid med ordningslagen de ämnen som denne innehar och rätten att förstöra dem endast ämnen i öppet eller öppnat kärl.

Det föreslås att i det gällande momentet stryks det nuvarande omnämmandet av förtäring av alkoholdrycker i strid med någon annan lag, eftersom det är onödigt. Bestämmelser om polisens befogenheter att frånta en person som har intagit alkohol i strid med ordningslagen rusmedlet finns i ordningslagen.

I paragrafens 2 mom. föreslås det att om en person bryter mot de åldersgränser för innehav av alkoholdrycker som anges i alkohollagen, ska det vara möjligt att frånta honom eller henne olagligt innehavda alkoholdrycker som har ett obetydligt värde. En sådan dryck ska också kunna förstöras bevisligen.

Om en ung person i dagens läge föreläggs dagsböter för brott mot åldersgränserna för innehav, ska de olagligt innehavda alkoholdryckerna förklaras förverkade till staten med stöd av 10 kap. i strafflagen. I föreliggande proposition föreslås det att ordningsbot ska kunna föreläggas för brott mot åldersgränserna. I dagens läge är förverkandepåföljder inte möjliga inom ordningsbotsförfarandet. Den föreslagna bestämmelsen kommer sålunda i första hand att tillämpas i de lägen där en ung person föreläggs ord-

ningsbot. I dessa fall gäller rätten att frånta någon alkoholdrycker och förstöra dem också drycker som finns i slutna flaskor eller kärl, men endast om dryckernas sammanlagda värde är obetydligt. Som en mängd med obetydligt värde kan betraktas en mängd med personen i fråga själv har tänkt konsumera under en kväll, t.ex. en kasse mellanöl eller några flaskor vin. Om den mängd alkoholdrycker som en person olagligen innehar inte kan betraktas som obetydlig, kan ordningsbot inte skrivas ut. Personen ska i stället föreläggas dagsböter i strafforderförfarande, och alkoholdryckerna ska beslagtas och dömas förverkade till staten med stöd av 10 kap. 5 § 1 mom. strafflagen.

I de ändrande 1 och 2 mom. kommer rätten att frånta och förstöra att gälla endast alkoholdrycker, eftersom ordningsbot kan föreläggas endast för förtärande av alkoholdrycker som förbjuds enligt 58 § 1 mom. eller för brott mot åldergränserna för innehav av alkoholdrycker. Förbudet mot åldergränserna och mot förtärande gäller inte sprit, eftersom innehav av sprit alltid är förbjudet och straffbart.

Paragrafens nuvarande 2—4 mom. flyttas i sak oförändrade till 4—6 mom.

Bestämmelserna om frantagande och förstöring av alkoholdrycker finns för närvarande i 31 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit. Motsvarande bestämmelser om alkoholhaltigt ämne finns i 23 § i förordningen om alkoholpreparat och denaturering. I föreliggande proposition föreslås det att bestämmelserna i tvångsmedelslagen om protokoll och intyg som ska ges till den som innehaft det beslagtagna och förstörda ska tillämpas i de situationer som avses i 60 § 1—2 mom. i alkohollagen. Dessa bestämmelser föreslås i 3 mom. Bestämmelserna i förordningarna om bevisligt förstörande av alkoholdrycker och alkoholhaltiga ämnen ska däremot fortsättningsvis tillämpas på fall enligt 60 § 4 mom. Momentets bestämmelse om befogenheter förtydligas. Bestämmelserna i förordningarna bör ses över så att de motsvarar bestämmelserna i den ändrade lagen.

60 a §. Förverkandepåföljd och förstöring.

Det föreslås att den bestämmelse om förstöring av alkoholdrycker och sprit som i dag finns i 96 § i 1968 års alkohollag tas in i

paragrafen. En anhållningsberättigad tjänsteman får bevisligen förstöra eller låta förstöra sådana alkoholhaltiga drycker och andra alkoholhaltiga ämnen jämte kärl eller emballage samt sådana råvaror, redskap och apparater som kan tas i beslag eftersom det finns skäl att anta att de kommer att dömas förverkade, om egendomen inte har nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

Bestämmelsen blir tillämplig på situationer där någon misstänks för alkoholbrott eller för alkoholförseelse enligt 50 a kap. i strafflagen och föremålet för brottet eller hjälpmedlet vid brottet beslagtas med stöd av bestämmelserna i tvångsmedelslagen, eftersom det sannolikt kommer att förklaras förverkat till staten genom strafforderförfarande eller i rättegång.

60 b §. Undersökning av föremål och husrannsakan av fordon. I paragrafen föreslås det att i sådana fall där någon som inte har fyllt 18 år på sannolika skäl misstänks för en förseelse som avses i 50 a § 4 mom. 4 punkten, får polisen i syfte att dels frånta den misstänkte de alkoholdrycker som denne innehar, dels förstöra dessa drycker undersöka de föremål som personen har med sig. I övrigt följs bestämmelserna om kroppsvisitation i 5 kap. i tvångsmedelslagen.

I propositionen har man strävat efter att effektivare kunna ingripa när minderåriga olagligen innehar alkoholdrycker. Med tanke på övervakningen av åldergränserna för innehav av alkoholdrycker är det viktigt att polisen har befogenheter att genomsöka föremål som en minderårig, dvs. en person under 18 år, har med sig för att söka efter alkoholdrycker som den minderåriga olagligen innehar och ta dryckerna ifrån honom eller henne. I regel blir det fråga om den minderåriges väska. Förutom väskor får polisen också undersöka t.ex. sovpåsar och deras transportpåsar som personen har med sig samt be honom eller henne öppna medhavda instrumentväskor.

En person som fyllt 18 år men inte 20 år får inneha svaga alkoholdrycker men däremot inte starka alkoholdrycker. Därför har grundlagsutskottet ansett (GrUU 53/2006 rd—HE 13/2004 rd) att risken för godtycklig kränkning av den personliga integriteten blir alltför stor om undersökningen utsträcks till att omfatta även dessa personer för att hitta starka

alkoholdrycker. Därför föreslås det att rätten att undersöka medhavda föremål ska avgränsas så att den gäller personer under 18 år.

Grundlagsutskottet förutsatte också att saker hos en person under 18 år ska kunna kontrolleras endast om det finns sannolika grunder att misstänka att en ung människa innehar alkoholdrycker. För den föreslagna undersökningen krävs sålunda mer bevis än för kroppsvisitation enligt tvångsmedelslagen som förutsätter att någon ska vara skäligen misstänkt för brott.

I övrigt ska tvångsmedelslagens bestämmelser om kroppsvisitation följas. I tvångsmedelslagen avsett protokoll ska upprättas över kroppsvisitation. I praktiken görs protokollsanteckningarna inom strafforderförfarandet på blanketten om straffyrkande (LaUB 1/1999 rd) eller inom ordningsbotsförfarandet på blanketten om ordningsbot eller ett tilläggsblad som ska fogas till blanketten.

I paragrafens 2 mom. föreslås det att om det finns sannolika skäl att misstänka att någon har gjort sig skyldig till lindrigt alkoholbrott enligt 50 a kap. 3 § i strafflagen får man företa husrannsakan i ett fordon som används av den misstänkte på det sätt som avses i 5 kap. i tvångsmedelslagen för att hitta olagliga alkoholdrycker eller sprit.

En motsvarande rätt för polisen att undersöka fordon finns i dagens läge i 85 § 4 mom. i 1968 års alkohollag enligt vilket husrannsakan får företas i ett fordon som används av den som på sannolika skäl är misstänkt för förseelse innefattande förmedling av alkoholhaltigt ämne. Rätten att undersöka fordon är i praktiken viktig för brottsutredningen eftersom de som säljer olagliga alkoholdrycker eller sprit i allmänhet använder bilens bagageutrymmen som lager. Genom att en enskild försäljare blir fast blir det möjligt att ta tag i försäljning som stör omgivningen och ofta också att komma större professionella kedjor för försäljning av alkohol på spåren.

Villkoret i den gällande och den föreslagna bestämmelsen, dvs. att det ska finnas sannolika skäl för misstanke, är en grad strängare än för husrannsakan enligt 5 kap. i tvångsmedelslagen där det förutsätts att personen ska vara skäligen misstänkt. Vid lindriga alkoholförseelser blir det fråga om relativt små bötesstraff och därför är det motiverat att

kräva starkare misstanke. För undersökning av fordon blir det i övrigt fråga om husrannsakan enligt 5 kap. i tvångsmedelslagen och den lagens bestämmelser om bl.a. protokoll och intyg ska följas.

60 c §. Okänd eller frånvarande ägare. Motsvarande bestämmelser finns i dag i 105 § i 1968 års alkohollag. Det föreslås att bestämmelsernas språkdräkt ses över samtidigt som de i sak oförändrade tas in i alkohollagen.

1.3 Tvångsmedelslagen

5 kap. Husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning

10 §. Förutsättningar för kroppsvisitation. Av de skäl som anförts i den allmänna motiveringen föreslås det att 1 mom. ändras så att kroppsvisitation ska kunna utföras på den som är skäligen misstänkt för lindrigt alkoholbrott. I momentet uppräknas redan i dagens läge flera andra sådana bötesbelagda brott som kan jämföras med lindrigt alkoholbrott. I dagens läge är kroppsvisitation möjlig att utföra med stöd av alkohollagen på den som är misstänkt för ett bötesbelagt brott innefattande förmedling av alkoholhaltigt ämne.

2 Ikraftträdande

Genom förslaget till lag om ändring av strafflagen föreslås det att de ändringar i 1968 års alkohollag som fortfarande är i kraft ska upphävas, dvs. 9 kap. jämte ändringar och 104 och 105 §, av de skäl som redovisas närmare i den allmänna motiveringen. Av skäl som redovisas i den allmänna motiveringen föreslås också lagen om förekommande av alkoholdryckars insmuggling från öppen sjö jämte ändringar bli upphävd.

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa. Om den gamla eller den nya lagen ska tillämpas på en gärning avgörs med stöd av bestämmelsen i 3 kap. 2 § i strafflagen. Paragrafen gäller straffbestämmelsers tillämplighet i tiden.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Ordningsbotslagen (66/1983), vars rubrik 1999 ändrades till lag om ordningsbotsförfarande, stiftades i den ordning som 67 § riksdagsordningen föreskriver. Orsaken till detta var att ändring enligt lagens 17 § 2 mom. inte får sökas genom ordinära rättsmedel i en underrätts utslag i ett ordningsbotsärende.

Det förbud mot ändringssökande som finns i 17 § 2 mom. lagen om ordningsbotsförfarande bör från statsförfattningsrättslig synpunkt bedömas mot bakgrund av grundlagens 21 §, som i sak motsvarar bestämmelserna i 16 § i den upphävda regeringsformen. Enligt grundlagens 21 § har var och en bl.a. rätt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Enligt samma paragrafs 2 mom. ska rätten att söka ändring tryggas genom lag. Bestämmelserna om ordningsbot uppfyller kravet i grundlagens 21 § 1 mom., eftersom var och en med stöd av 12 § lagen om ordningsbotsförfarande har rätt att få sitt ärende handlagt av allmän underrätt. Den rätt att söka ändring som nämns i grundlagens 21 § 2 mom. tillgodoses dock inte på grund av det förbud mot att söka ändring som finns i 17 § lagen om ordningsbotsförfarande.

I propositionen föreslås inga ändringar i lagen om ordningsbotsförfarande. Det föreslås dock att 2 a kap. 9 § 6 mom. strafflagen ändras så att ordningsbot kan bestämmas som påföljd för brott mot ett i alkohollagen föreskrivet förbud mot att förtära alkohol drycker eller för brott mot ett förbud mot att förtära alkohol drycker som polisen med stöd av alkohollagen har meddelat för upprätthållande av allmän ordning, eller för brott mot de i alkohollagen föreskrivna åldersgränserna för innehav av alkohol drycker eller starka alkohol drycker.

Strafflagens 2 a kap. har stiftats i vanlig lagstiftningsordning. Det finns dock en anknytning i sak mellan de ordningsbotsförelser som nämns i 2 a kap. 9 § strafflagen och tillämpningsområdet för det förbud mot att söka ändring som regleras i 17 § lagen om ordningsbotsförfarande. Därför är det motiverat att bedöma vilka verkningar detta förbud eventuellt har när det gäller lagstift-

ningsordningen vid den föreslagna ändringen av 2 a kap. 9 § 5 mom. strafflagen.

Riksdagens grundlagsutskott har tagit ställning till saken efter att reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna trädde i kraft, i samband med att bestämmelserna om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot reviderades (RP 74/1998 rd). Riksdagens grundlagsutskott (GrUU 30/1998 rd) ansåg att förbudet mot ändringssökande i 17 § lagen om ordningsbotsförfarande är acceptabelt ur grundlagssynpunkt, eftersom det vid ordningsbotsförelser är fråga om brott som måste betecknas som ringa och lindriga straff döms ut för dem. Utskottet ansåg att avvikelser från 16 § regeringsformen är av mindre betydelse i sak med beaktande av rättsskyddssynpunkter. En sådan begränsning av ändringssökandet vid smärre brott utgör inte heller något problem med hänsyn till de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna (se närmare GrUU 9/1997 rd).

De föreslagna nya ordningsbotsförelserna kan karakteriseras som ringa brott, och de är inte förknippade med några problem, varken när det gäller rättsfrågor eller när det gäller bevisfrågor. De kan således jämföras med de redan existerande ordningsbotsförelserna. Att tillämpningsområdet för ordningsbot utsträcks till den föreslagna förelsen ändrar inte betydelsen i sak av det arrangemang som infördes som ett undantag från grundlagen. Det lagförslag som gäller strafflagen 2 a kap. kan således till dessa delar behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Enligt det gällande 6 mom. och det föreslagna 7 mom. i 2 a kap. 9 § strafflagen utfärdas närmare bestämmelser om ordningsbotsförelser genom förordning av statsrådet. Grundlagsutskottet ansåg innan den nya grundlagen stiftades att detta var konstitutionellt problemfritt, eftersom bemyndigandet att utfärda förordning inte gäller reglering av straffbarheten. Grundlagsutskottet har dock i senare utlåtanden ansett att det rimmar bättre med den straffrättsliga legalitetsprincipen (grundlagens 8 §) om det framgår direkt av lagen att ordningsbot kan bestämmas som straff för förelser som avses i lagen än att ordningsbot kan bestämmas som ett konkret straff först genom förordning (GrUU 20/2002 rd—RP 20/2002 rd och GrUU 31/2002 rd—RP 44/2002 rd). Också enligt 3

kap. 1 § 2 mom. strafflagen ska straff och andra straffrättsliga påföljder grunda sig på lag. I samband med att riksdagen antog bestämmelserna om straffrättens allmänna läror gjorde den ett uttalande enligt vilket regeringen bör vidta åtgärder för att revidera bestämmelserna om ordningsbot (RSv 261/2002 rd). Grundlagsutskottet har också uppmärksammat frågan i samband med behandlingen av propositionen om Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakning (GrUU 46/2005 rd). Även lagutskottet har påskyndat en ändring av bestämmelserna om ordningsbot i samband med reformen av bestämmelserna om vapenbrott (LaUB 27/2007 rd).

En revidering av ordningsbotslagstiftningen på det sätt som riksdagen har förutsatt är ett omfattande projekt som inte kan förverkligas utan en grundlig lagberedning (LaUB 28/2002 rd). Lagen om ordningsbot är som bäst föremål för omarbetning i justitieministeriet och arbetsgruppen för strafforder och ordningsbot har färdigställt sitt betänkande 2007:3. Meningen är att regeringen ska avlåta en proposition om reformen under 2008.

Grundlagsutskottet uppmärksammade bristerna i lagstiftningen om ordningsbot under behandlingen av den proposition om ändring av alkohollagen (RP 3/2004 rd) som förföll. Utskottet ansåg (GrUU 13/2004 rd) att förslaget borde ändras så att det direkt framgår av lagen att ordningsbot kan bestämmas som straff för förseelser som avses i lagen. De lagreformer som totalrevideringen av ordningsbotslagstiftningen förutsätter kan av orsaker som hör samman med tidtabellen dock inte genomföras i samband med den nu aktuella revideringen av bestämmelserna om alkohollagen. Eftersom en totalreform är aktuell är det inte ändamålsenligt att i lag ta in endast de överträdelser som enligt förslaget ska bli beivrade med ordningsbot och föreskriva om andra överträdelser i förordning enligt gammalt mönster. Dessutom är den föreslagna utvidgningen av möjligheten att förelägga ordningsbot mycket snäv i jämförelse med reformer som tidigare införts inom ramen för lag och förordning, vilket motiverar att ändringsförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Av dessa skäl föreslås det att ändringarna görs i 2 a kap. 9 § i strafflagen. Det är dock meningen att lagförslagen om strafforder och ordningsbot och lagför-

slagen i föreliggande proposition ska samordnas då de sannolikt kommer att behandlas i riksdagen samtidigt. I detta sammanhang bör man se till att ordningsbotsförfarandet och bestämmelserna om möjligheten att förelägga ordningsbot blir förenliga med grundlagen också i fråga om de överträdelser som nu föreslås bli beivrade med ordningsbot.

I propositionen har man dock också strävat efter att lagförslaget i mån av möjlighet ska stå i samklang med det straffrättsliga kravet på exakthet inom ramen för gällande lagstiftning. I 2 a kap. 9 § 5 mom. strafflagen föreslås en noggrant avgränsad bestämmelse om när ordningsbot kan dömas ut som påföljd för en gärning som strider mot alkohollagen. De gärningar för vilka ordningsbot kan bestämmas som påföljd anges härigenom exakt genom bestämmelser på lagnivå. Bestämmelsen är således inte öppen på samma sätt som det bemyndigande i samma paragraf enligt vilket ordningsbot kan bestämmas som påföljd för ringa trafikförseelser, vilka anges endast allmänt i 2 a kap. strafflagen. I praktiken kommer endast beloppet av den ordningsbot som föreläggs för de föreslagna alkoholförseelserna att bestämmas genom förordning.

Möjligheten att kroppsvisitera den som är misstänkt för brott är av betydelse med tanke på den personliga integriteten, som tryggas i grundlagen. Det är i allmänhet inte förenligt med proportionalitetsprincipen att använda tvångsmedel vid ringa brott. Enligt grundlagsutskottets ställningstagande kan straffprocessuella tvångsmedel med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna dock också vara godtagbara när det gäller bötesbrott, om det finns förutsättningar för att begränsa dessa rättigheter (GrUU 6/1998 rd—RP 242/1997 rd). Vid bedömningen av tvångsmedelsbefogenheterna bör man även beakta om det är fråga om en nykriminalisering och således en utvidgning av dessa befogenheter. På dessa grunder har det ansetts att det enligt den gällande lagen är möjligt att rikta tvångsmedel mot den som misstänks för överträdelse innefattande förmedling av alkoholhaltigt ämne, trots att straffet för denna förseelse är böter (LaUB 1/1999 rd—RP 16/1999 rd).

I propositionen föreslås att möjligheten till kroppsvisitation enligt tvångsmedelslagen ut-

sträcks till att gälla den som är misstänkt för lindrigt alkoholbrott. Dessutom föreslås det att bestämmelser om undersökning av fordon som används av den som är misstänkt för lindrigt alkoholbrott ska tas in i alkohollagen när bestämmelserna i 1968 års alkohollag upphävs.

Det föreslagna innebär att möjligheten till kroppsvisitation och möjligheten till undersökning av fordon utvidgas något i jämförelse med dagens läge. Kroppsvisitation kan i dag med stöd av en särskild bestämmelse i 1968 års alkohollag (85 § 4 mom.) utföras på den som på sannolika skäl är misstänkt för förmedling av alkoholhaltigt ämne (förseelse). Enligt samma bestämmelse får husrannsakan göras i den misstänktes fordon. Kroppsvisitation är också möjlig vid gärningar som föreslås bli straffade som lindrigt alkoholbrott på grund av att det nuvarande strängaste straffet är fängelse i två år (framställning av alkoholhaltigt ämne, olovligt innehav av alkoholdryck i försäljningssyfte, olagligt innehav av sprit).

Största delen av tillvägagångssätten vid alkoholbrott gäller verksamhet som hör samman med tillverkare av olaglig alkohol eller småskalig kommersiell förmedling av olaglig alkohol. I praktiken är det ofta viktigt med tanke på den allmänna ordningen att förmedlare av alkohol undersöks och tas fast, oberoende av att mängderna alkoholdryck är små. Genom gatuhandeln kommer man ofta även större kedjor för förmedling av alkoholdrycker och sprit på spåren. I fråga om lindriga alkoholbrott svarar sålunda kroppsvisitation och undersökning av fordon mot ett samhälleligt behov och behövs för att få fast gärningsmännen.

Enligt gällande lag förutsätts sannolika skäl vid misstanke om överträdelse innefattande förmedling av alkoholhaltigt ämne för kroppsvisitation eller husrannsakan i fordon. I 5 kap. 10 § i tvångsmedelslagen förutsätts det däremot att någon är skäligen misstänkt för brott. Bestämmelsen i 1968 års alkohollag motsvarade bestämmelserna om kroppsvisitation i gällande tvångsmedelslag då den stiftades 1999. I fråga om 5 kap. 10 § i tvångsmedelslagen slopades detta starkare villkor för kroppsvisitation 2003 (RP 52/2002 rd). I fråga om lindriga alkoholbrott finns det inte skäl att avvika från tvångsme-

delslagens allmänna villkor för kroppsvisitation.

I propositionen har man strävat efter att effektivare kunna ingripa även med stöd av bestämmelserna i tvångslagen när minderåriga olagligen innehar alkoholdrycker.

I dag kan tvångsmedel i princip riktas mot en ung person som misstänks för olaga innehav av alkoholdrycker, eftersom det föreskrivna maximistraffet för gärningen är fängelse i två år. I praktiken handlar det dock i allmänhet om små mängder alkoholdrycker, varvid personen i fråga misstänks för överträdelse, innefattande olovligt innehav av alkoholdryck, och i dagens läge kan tvångsmedel därför inte användas. På grund av det föreslagna högsta straffet för alkoholförseelse kan de i tvångsmedelslagen föreskrivna tvångsmedlen inte heller i fortsättningen användas utan särskilda bestämmelser vid förseelser som gäller åldersgränser för innehav av alkoholdrycker. Det är dock viktigt att minderåriga personer kan fräntas alkoholdrycker som de olagligen innehar, och enligt propositionen bör polisen således ha möjlighet att i detta syfte undersöka en minderårigs medhavda föremål för att hitta dryckerna. Utan en sådan möjlighet är det i praktiken omöjligt att övervaka de förbud som gäller innehav av alkoholdrycker och att verkställa förverkandepåföljder.

I fråga om undersökning av minderåriga beaktas det utlåtande 53/2006 rd som grundlagsutskottet lämnade i samband med behandlingen av regeringens proposition 13/2004 rd om revidering av bestämmelserna om alkoholbrott. I propositionen som sedermera förföll ingick ett förslag om att polisen skulle få fullmakter för kroppsvisitation om polisen skäligen misstänkte en person under 18 år för innehav av alkoholdrycker eller en person som fyllt 18 år men inte 20 år för innehav av starka alkoholdrycker.

Grundlagsutskottet konstaterade att lagstiftningens syfte att skydda barn mot skadliga hälsoeffekter och andra skador är acceptabelt med tanke på de grundläggande friheterna och rättigheterna. Det allmänna ska enligt 19 § 3 mom. i grundlagen främja befolkningens hälsa. Det allmänna ska dessutom stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjlighet att trygga barnens välfärd. Å andra sidan är det klart att

det allmänna i första hand bör utveckla sina barnskyddsåtgärder med andra metoder än genom straffrättsliga bestämmelser och åtföljande utvidgade befogenheter för polisen att tillgripa tvångsmedel.

Grundlagsutskottet påpekade att för bevisströskeln är kriteriet ”på sannolika grunder misstänkt för” tydligare och också mera motiverat med tanke på konstitutionen än kriteriet ”skäligen misstänkt för”, eftersom det förra uttrycket är förknippat med ett krav på något slags konkret faktum till grund för misstanken. Denna högre bevisströskel var nödvändig för att förslaget skulle ha kunnat behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utskottet anser att man bör förhålla sig reserverat till polisbefogenheter för tvångsmedel mot barn och utövande av befogenheterna. Med tanke på bestämmelsernas huvudsakliga syfte och proportionalitet är det därför enligt utskottet klart lämpligare att visitationsbefogenheten begränsas till saker som det för förseelse misstänkta barnet har med sig, som väskor och kassar.

Enligt utskottet är kroppsvsitation av 18–19-åringar så generellt att det ligger långt från målet att främja barnskyddet. Risken för godtycklig kränkning av den misstänktes personliga integritet blir enligt utskottet större än obetydlig därför att en 18–19-åring fullt lagligt får inneha svaga alkoholdrycker men inte starka alkoholdrycker. I ett sådant rättsligt läge kan en innehavsförseelse anses föga klandervärd. Att rätten till undersökning avgränsades till att gälla endast alkoholdrycker som olagligen innehas av personer under 18 år var en förutsättning för att lagförslaget skulle kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

I den föreslagna nya 60 b § till alkohollagen har de av grundlagsutskottet anförda begränsningarna beaktats, begränsningar som utskottet ansåg utgöra villkor för att det gamla lagförslaget på samma tema skulle ha kunnat behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

I propositionen föreslås också att polisen, i sådana fall när en person som är yngre än 18 år olagligen innehar alkoholdrycker eller en person som är yngre än 20 år olagligen innehar starka alkoholdrycker ska kunna ta dryckerna ifrån personen i fråga och förstöra dem, om dryckernas värde är obetydligt.

Bestämmelsen ska bedömas i ljuset av det egendomsskydd om vilket bestäms i grundlagens 15 §. Enligt vedertagen praxis i grundlagsutskottet skyddar bestämmelsen i 15 § 1 mom. i grundlagen dock inte egendom som en person förvärvat genom brott eller egendom som direkt anknyter till personens brottsliga verksamhet (GrUU 33/2000 rd s. 2 och de GrUU som nämns där).

Såväl med stöd av alkohollagen som med stöd av ordningslagen har polisen befogenheter att frånta myndiga personer alkoholdrycker som dessa innehar i ett öppet kärl, om förtäringen av dryckerna stör den allmänna ordningen. En myndig person kan dock inte fråntas några andra drycker som han eller hon har rätt att inneha. Rätten att frånta den som är yngre än 18 respektive 20 år alkoholdrycker är således mera omfattande, eftersom den gäller också alkoholdrycker i slutna kärl. Av orsaker som gäller egendomsskyddet har polisens rätt att i samband med att ordningsbot föreläggs frånta någon alkoholdrycker och förstöra dem därför begränsats till sådana fall där dryckernas värde är obetydligt. I motiveringen har man även försökt fastställa vad som avses med obetydligt värde. Om värdet av de alkoholdrycker som den som är yngre än 18 år innehar eller värdet av de starka alkoholdrycker som den som är yngre än 20 år innehar är större än obetydligt, är det inte möjligt att förelägga ordningsbot, utan böter ska bestämmas i strafforderförfarande så att dryckerna kan dömas förverkade till staten. Det är då också möjligt att omedelbart ta dryckerna i beslag för att säkerställa förverkandepåföljden.

I regeringens proposition 13/2004 rd, som förföll, ingick ett motsvarande lagförslag om rätten att frånta och förstöra alkoholdrycker. Grundlagsutskottet (GrUU 53/2006) fann inget problem i förslaget med tanke på 15 § 1 mom. i grundlagen.

Förbuden mot reklam för alkoholdrycker och bestämmelserna om straff är av betydelse utifrån yttrandefriheten som tryggas i 12 § 1 mom. i grundlagen. Det föreslås att reklam för starka alkoholdrycker och sådan reklam för svaga alkoholdrycker som riktar sig till minderåriga ska få strängare straff och att straffansvaret utsträcks till att omfatta juridiska personer. I proposition 13/2004 rd, som

förföll, föreslogs motsvarande reglering i fråga om reklam för starka alkoholdrycker. I betänkandet GrUU 53/2006 rd fann grundlagsutskottet att grundlagen inte ställde några hinder för förslaget. Bestämmelserna i alkohollagen om reklam för svaga alkoholdrycker är inte riktigt lika exakta som totalförbudet mot reklam för starka alkoholdrycker, vilket har betydelse för det precisionskrav hos straffbestämmelsen som ingår i den straffrättsliga legalitetsprincipen. Reklam för svaga alkoholdrycker är dock straffbart redan i dagens läge. Jämfört med det förslag som förföll innebär det nya förslaget sålunda endast att straffbarheten för sådan reklam för

svaga alkoholdrycker som riktar sig till minderåriga utsträcks till att omfatta även juridiska personer och att påföljderna skärps från gällande bötesstraff till fängelse i sex månader. För förslaget finns sålunda inte heller i fråga om straffbarheten för reklam för svaga alkoholdrycker några hinder i grundlagen.

De övriga lagförslagen i propositionen innehåller inte sådana bestämmelser som skulle göra det nödvändigt att överväga lagstiftningsordningen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 43 kap. 7 §,
ändras 2 a kap. 9 § 1 och 6 mom., 10 kap. 3 § 1 mom., 30 kap. 12 § 1 mom. och 13 § samt
 46 kap. 7 § 2 mom.,
 sådana de lyder, 2 a kap. 9 § 1 och 6 mom. i lag 531/2007, 10 kap. 3 § 1 mom. i lag 61/2003,
 30 kap. 12 § 1 mom. i lag 769/1990 och 13 § i lag 465/2005 och 46 kap. 7 § 2 mom. i lag
 951/1999, samt
fogas till 2 a kap. 9 §, sådan den lyder i nämnda lag 531/2007, ett nytt 7 mom., till 30 kap.
 en ny 1 a §, till 46 kap. 6 §, sådan den lyder i lag 951/1999, ett nytt 2 mom., samt till lagen ett
 nytt 50 a kap. som följer:

2 a kap.

Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot

9 §

Ordningsbotsföreseelser

Ordningsbot kan i enlighet med 2—7 mom. bestämmas som påföljd för en förseelse som hör under allmänt åtal, när det strängaste förreskrivna straffet är böter eller fängelse i högst sex månader.

Ordningsbot kan också bestämmas som påföljd för överträdelse av ett förbud mot att förtära alkoholdrycker enligt alkohollagen (1143/1994) eller överträdelse av ett sådant förbud mot förtäring av alkoholdrycker som polisen med stöd av alkohollagen har meddelat för att upprätthålla allmän ordning, eller för brott mot de bestämmelser om åldersgränser för innehav av alkoholdrycker som finns i alkohollagen.

Närmare bestämmelser om de förseelser som nämns i 2—6 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

10 kap.

Om förverkandepåföljder

3 §

Utvidgat förverkande av vinning

Egendom kan dömas helt eller delvis förverkad till staten

1) hos den som har gjort sig skyldig till ett brott som kan bestraffas med fängelse i minst fyra år, eller som har gjort sig skyldig till straffbart försök till ett sådant brott eller till ett brott som avses i 32 kap. 1 eller 6 §, 46 kap. 4 § eller 50 kap. 1 eller 4 §, samt

2) hos den som har medverkat till ett brott som avses i 1 punkten och hos den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts,

om brottet är av sådan art att det kan medföra avsevärd ekonomisk vinning och om det

finns skäl att anta att egendomen helt eller delvis har sitt ursprung i brottslig verksamhet som inte kan anses obetydlig.

30 kap.

Om näringsbrott

1 a §

Brott vid marknadsföring av alkoholdrycker

Den som i strid med 33 § i alkohollagen eller en bestämmelse som har utfärdats med stöd av den paragrafen

1) gör direkt eller indirekt reklam för starka alkoholdrycker eller på annat sätt främjar försäljningen av starka alkoholdrycker,

2) till minderåriga riktar reklam, indirekt reklam eller andra säljfrämjande åtgärder för svaga alkoholdrycker eller sammankopplar sådant säljfrämjande med sådan reklam eller sådan säljfrämjande verksamhet för andra produkter eller tjänster som är riktad till minderåriga, eller

3) vid sådan marknadsföring av svaga alkoholdrycker som avses i 2 punkten skildrar minderåriga,

ska för brott vid marknadsföring av alkoholdrycker dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

12 §

Åtalsrätt

Allmänna åklagaren ska innan åtal väcks för ett marknadsföringsbrott bereda konsumentombudsmannen tillfälle att ge utlåtande i saken och innan åtal väcks för ett brott vid marknadsföring av alkoholdrycker bereda Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral tillfälle att ge utlåtande i saken. När domstolen behandlar ärenden som gäller marknadsföringsbrott eller konkurrensbrott ska den ge konsumentombudsmannen tillfälle att bli hörd, och när domstolen behandlar ett brott vid marknadsföring av alkoholdrycker ska den ge Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral tillfälle att bli hörd.

13 §

Straffansvar för juridiska personer

På marknadsföringsbrott, brott vid marknadsföring av alkoholdrycker, konkurrensbrott, företagsspioneri, missbruk av företags-hemlighet, givande av muta i näringsverksamhet och tagande av muta i näringsverksamhet tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer.

46 kap.

Om regleringsbrott och smuggling

6 §

Olaga befattningstagande med infört gods

För olaga befattningstagande med infört gods döms också den som på ett i 1 mom. avsett sätt tar befattning med sådana accispliktiga produkter som efter införseln i landet har blivit föremål för brott enligt 29 kap. 1—3 §.

7 §

Begränsningsstadgande

För brott som avses i 6 och 6 a § i detta kapitel döms inte den som medverkat till ett brott som har begåtts vid införseln av godset eller efter införseln av godset.

50 a kap.

Om alkoholbrott

1 §

Alkoholbrott

Den som i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den

1) tillverkar alkoholdrycker eller sprit,
2) för in alkoholdrycker eller sprit i landet,
3) säljer, förmedlar eller annars överlåter alkoholdrycker eller sprit till någon annan,

- 4) innehar eller transporterar sprit,
 5) innehar eller transporterar alkoholdrycker i försäljningssyfte eller
 6) innehar eller transporterar alkoholdrycker som olagligt tillverkats eller förts in till landet,
 ska för *alkoholbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.
 Försök till ett brott som avses i 1 mom. 1—3 punkten är straffbart.

2 §

Grovt alkoholbrott

Om vid ett alkoholbrott

- 1) brottet gäller en anmärkningsvärt stor mängd alkoholdrycker eller sprit,
 2) avsevärd ekonomisk vinning eftersträvas,
 3) gärningsmannen är medlem i en grupp som organiserats särskilt för att begå sådana brott i stor omfattning, eller
 4) alkoholdrycker eller sprit sprids på ett hänsynslöst sätt till minderåriga eller med utnyttjande av någon annans beroende ställning,
 och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt alkoholbrott* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

3 §

Lindrigt alkoholbrott

Om ett alkoholbrott, med hänsyn till att mängden alkoholdrycker eller sprit är

obetydlig eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, ska gärningsmannen för *lindrigt alkoholbrott* dömas till böter.

4 §

Definitioner

Med *alkoholdryck* eller *sprit* avses i detta kapitel alkoholdryck eller sprit enligt alkohollagen.

Vad som i 1 § 1 mom. 1 punkten bestäms om olovlig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit tillämpas också på vidareförädling och omtappning av sprit eller obeskattade alkoholdrycker som har tillverkats någon annanstans.

5 §

Straffansvar för juridiska personer

På de brott som nämns i 1 och 2 § i detta kapitel tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs

1) i alkohollagen av den 26 juli 1968 (459/1968) 9 kap. samt 104 och 105 §, av dem 9 kap. jämte ändringar, och

2) lagen av den 9 maj 1932 om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö (135/1932) jämte ändringar.

2.

Lag**om ändring av alkohollagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i alkohollagen av den 8 december 1994 (1143/1994) 34 § 1 mom., rubriken för
8 kap., 57 §, 58 § 3 mom. och 60 §,
av dem 58 § 3 mom. sådant det lyder i lag 616/2003 och 60 § sådan den lyder delvis ändrad
i lag 306/1997, samt
fogas till lagen nya 50 a, 50 b och 60 a—60 c § som följer:

34 §

Innehav och transport

Alkohol drycker som inte är lagligen tillverkade eller importerade får inte innehas eller transporteras. Alkohol drycker får inte heller innehas eller transporteras i försäljningssyfte av den som inte enligt denna lag har tillstånd eller rätt att sälja alkohol drycker.

8 kap.

Styrning, tillsyn och påföljder

50 a §

Straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för alkoholbrott finns i 50 a kap. 1—3 § i strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om straff för brott vid marknadsföring av alkohol drycker finns i 30 kap. 1 a § i strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna lag döms enligt 40 kap. 5 § i strafflagen, om inte gärningen utgör brott enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen eller strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Den som uppsåtligen

1) förtär alkohol drycker i strid med ett förtäringsförbud enligt 58 § 1 mom.,

2) underlåter att iaktta ett sådant förbud mot förtäring av alkohol drycker på offentlig plats som polisen har meddelat enligt 58 § 2 mom. för att upprätthålla allmän ordning,

3) i egenskap av ägare, arrangör eller ordningsvakt tillåter förtäring av alkohol drycker på ett sådant ställe som avses i 58 § 1 mom., eller som olovligen serverar alkohol drycker på ett sådant ställe i strid med 58 § 3 mom.,

4) i strid med 34 § 2 mom. innehar lagligen tillverkade eller importerade alkohol drycker utan att ha fyllt arton år eller innehar lagligen tillverkade eller importerade starka alkohol drycker och har fyllt arton men inte tjugo år,

5) bjuder någon som inte har fyllt arton år på alkohol drycker eller sprit så att denne blir berusad och förfarandet med hänsyn till den

minderårigas ålder, mognadsnivå och övriga omständigheter som helhet kan anses klandervärd,

6) tillverkar, säljer, förmedlar, överlåter eller för in till landet redskap, apparater, utrustning, ämnen eller preparat som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit i syfte att dessa ska användas för olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit,

7) innehar redskap eller apparater som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit under sådana omständigheter att det finns grundad anledning att anta att de kommer att användas för olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit,

8) gör reklam för eller marknadsför redskap, apparater, utrustning, ämnen eller preparat som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit i syfte att locka någon annan till olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit, eller

9) direkt eller indirekt gör reklam för svaga alkoholdrycker eller drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent etylalkohol eller anars främjar försäljningen av sådana drycker i strid med 33 §,

ska, om inte strängare straff föreskrivs för gärningen någon annanstans i lag, för *alkoholförseelse* dömas till böter.

För alkoholförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot ett villkor eller en begränsning i ett tillstånd som har beviljats med stöd av 5 § 2 mom., 8 § 3 mom., 14 § 2 mom., 17 § 3 mom., 21 d §, 27 § 3 mom., 29 § 2 mom. eller 30 § 2 mom.,

2) bedriver verksamhet utan sådant godkännande av en myndighet som avses i 5 § 3 mom., 13 § 2 mom., 14 § 4 mom. eller 35 § 1 mom.,

3) försummar att göra en sådan anmälan som avses i 11 eller 59 § eller i en förordning som utfärdats med stöd av 57 §,

4) bryter mot en bestämmelse i en förordning som utfärdats med stöd av 3 § 4 mom., 13 § 3 mom., 19 eller 26 § eller 32 § 1 mom.,

5) bryter mot förbudet i 16 § 2 mom. eller 24 § 2 mom., eller

6) i egenskap av innehavare av ett serveringstillstånd eller ansvarig föreståndare för ett serveringsställe eller ställföreträdare för denne bryter mot de skyldigheter som en-

ligt 23 § gäller övervakandet av ordningen på serveringsställen.

Försök till ett brott som avses i 4 mom. 6 punkten är straffbart.

Bestämmelser om ordningsbot som påföljd för de alkoholförseelser som nämns i 4 mom. 1, 2 och 4 punkten finns i 2 a kap. 9 § 6 mom. i strafflagen och i den förordning som utfärdats med stöd av nämnda 9 §.

50 b §

Skyldighet att höra produkttillsynscentralen

Allmänna åklagaren ska innan åtal väcks för en alkoholförseelse enligt 50 a § 4 mom. 9 punkten bereda produkttillsynscentralen tillfälle att ge utlåtande, och domstolen ska vid behandlingen av ett sådant ärende ge produkttillsynscentralen tillfälle att bli hörd.

57 §

Import, tillverkning och handel med utrustning eller del av utrustning

I syfte att förhindra olovlig tillverkning av alkoholdrycker och sprit kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas att den som importerar, tillverkar eller saluför för sådan tillverkning lämplig utrustning eller delar till sådana är skyldig att anmäla verksamheten till produkttillsynscentralen och föra bok över verksamheten.

58 §

Förtäringförbud

På ställen som avses i 1 mom. får ägaren, arrangören eller en ordningsvakt inte tillåta förtäring av alkoholdrycker eller servera alkoholdrycker utan tillstånd.

60 §

Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker och sprit

Polisen får frånta en person alkoholdrycker i ett öppet eller öppnat kärl som denne enligt denna lag eller bestämmelser som har utfär-

dats med stöd av den annars har rätt att inneha och förstöra dem, om personen i fråga förtär dryckerna i strid med 58 § 1 mom. eller på en offentlig plats i strid med 58 § 2 mom.

Polisen får också frånta en person alkoholdrycker som denne innehar och förstöra dessa, om personen i fråga har gjort sig skyldig till en förseelse som avses i 50 a § 4 mom. 4 punkten och värdet av alkoholdryckerna är obetydligt.

Bestämmelserna i 4 kap. i tvångsmedelslagen om protokoll över beslag och intyg om beslag ska tillämpas på fråntagande och förstöring av alkoholdrycker som sker enligt i 1–2 mom.

Om någon har förtärt alkoholdrycker i strid med det förbud som nämns i 58 § 1 mom., har ägaren till en lokal, rörelse eller något annat ställe som avses i paragrafen eller den som är anställd hos ägaren eller också arrangören eller en ordningsvakt samt ett i allmänt bruk varande färdmedels chef, förare eller konduktör rätt att frånta honom ämnet jämte kärlet och bevisligen förstöra det.

Påträffas hos en berusad när denne grips alkoholdrycker eller något annat alkoholhaltigt ämne som han eller hon enligt denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den annars har rätt att inneha, får dryckerna eller ämnet fråntas honom eller henne. Genom förordning av statsrådet anges under vilka förutsättningar och på vilket sätt alkoholdrycker och alkoholhaltiga ämnen som fråntagits någon får hållas i myndigheternas förvar eller förstöras.

Påträffas hos den som ska tas in i fängelse eller någon annan sluten anstalt eller som ska tas in i eller som vårdas i en enhet för missbrukarvård alkoholdrycker eller något annat alkoholhaltigt ämne, får anstaltens personal frånta personen i fråga dryckerna eller ämnet och bevisligen förstöra dem.

60 a §

Förstöring

En anhållningsberättigad tjänsteman får bevisligen förstöra eller låta förstöra sådana alkoholhaltiga drycker eller andra alkoholhaltiga ämnen jämte kärlet eller emballage

samt sådana råvaror, redskap och utrustningar som får tas i beslag därför att det finns skäl att anta att de kommer att förklaras förverkade och som inte har nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

60 b §

Undersökning av föremål och husrannsakan av fordon

Om en person som inte har fyllt arton år på sannolika skäl misstänks för en förseelse som avses i 50 a § 4 mom. 4 punkten, får polisen undersöka de föremål som personen i fråga för med sig, i syfte att frånta personen de alkoholdrycker som han eller hon olagligt innehar och förstöra dem. Vid undersökningen ska i övrigt bestämmelserna om kroppsvisitation i 5 kap. i tvångsmedelslagen följas.

Om det finns sannolika skäl att misstänka att någon har gjort sig skyldig till lindrigt alkoholbrott enligt 50 a kap. 3 § i strafflagen, får det företas husrannsakan enligt 5 kap. i tvångsmedelslagen i det fordon som personen i fråga använder, i syfte att ta reda på om det finns olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit i fordonet.

60 c §

Okänd eller frånvarande ägare

Om egendom som kan dömas förverkad har tagits i beslag men gärningsmannen eller ägaren är okänd eller saknar känd vistelseort i Finland, ska personen i fråga genom offentlig stämning kallas att inställa sig vid domstolen en bestämd dag som inte får sättas tidigare än den sjunde dagen från det att stämningen offentliggjordes. Stämningen ska hållas offentligt framlagd i domstolens kansli.

Inställer sig inte den beslagtagna egendomens ägare som instämts i laga ordning att svara i saken och visar ägaren inte laga förfall, avgörs anspråket om egendomens förverkande trots utevaron.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 5 kap. 10 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 5 kap. 10 § 1 mom., sådant det
lyder i lag 646/2003, som följer:

<p>5 kap.</p> <p>Husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning</p> <p>10 §</p> <p><i>Förutsättningar för kroppsvisitation</i></p> <p>På den som är skäligen misstänkt för</p> <p>1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex månader,</p> <p>2) lindrig misshandel,</p> <p>3) snatteri, lindrig förskingring, lindrig olovligt brukande, lindrig bruksstöld av</p>	<p>motordrivet fortkaffningsmedel, innehav av inbrottsredskap, lindrigt alkoholbrott,</p> <p>4) lindrig skadegörelse eller</p> <p>5) lindrigt bedrägeri,</p> <p>får företas kroppsvisitation för att söka efter föremål eller egendom som ska tas i beslag eller som ska ställas under tillfälligt skingringsförbud eller beläggas med tillfällig kvarstad, eller annars för att undersöka omständigheter som kan ha betydelse för utredning av brottet.</p> <p>—————</p> <p>Denna lag träder i kraft den 20 .</p>
---	--

Helsingfors den 12 juni 2008

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

1.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 43 kap. 7 §,
ändras 2 a kap. 9 § 1 och 6 mom., 10 kap. 3 § 1 mom., 30 kap. 12 § 1 mom. och 13 § samt
 46 kap. 7 § 2 mom.,
 sådana de lyder, 2 a kap. 9 § 1 och 6 mom. i lag 513/2007, 10 kap. 3 § 1 mom. i lag 61/2003,
 30 kap. 12 § 1 mom. i lag 769/1990 och 13 § i lag 465/2005 och 46 kap. 7 § 2 mom. i lag
 951/1999, samt
fogas till 2 a kap. 9 §, sådan den lyder i nämnda lag 513/2007, ett nytt 7 mom., till 30 kap.
 en ny 1 a §, till 46 kap. 6 §, sådan den lyder i lag 951/1999, ett nytt 2 mom., samt till lagen ett
 nytt 50 a kap. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 a kap.

Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot

9 §

Ordningsbotsföreseelser

Ordningsbot kan i enlighet med 2—6 be-
 stämmas som påföljd för en förseelse som
 hör under allmänt åtal, när det strängaste fö-
 reskrivna straffet är böter eller fängelse i
 högst sex månader.

Ordningsbot kan i enlighet med 2—7 be-
 stämmas som påföljd för en förseelse som
 hör under allmänt åtal, när det strängaste fö-
 reskrivna straffet är böter eller fängelse i
 högst sex månader.

(ny)

*Ordningsbot kan också bestämmas som
 påföljd för överträdelse av ett förbud mot
 att förtära alkoholdrycker enligt alkoholla-
 gen (1143/1994) eller överträdelse av ett
 sådant förbud mot förtäring av alkohol-
 drycker som polisen med stöd av alkoholla-
 gen har meddelat för att upprätthålla all-
 män ordning, eller för brott mot de bestäm-
 melser om åldersgränser för innehav av al-
 koholdrycker som finns i alkohollagen.*

Närmare bestämmelser om de förseelser
 som nämns i 2—5 mom. utfärdas genom
 förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om de förseelser
 som nämns i 2—6 mom. utfärdas genom
 förordning av statsrådet.

10 kap.

Om förverkandepåföljder

3 §

Utvidgat förverkande av vinning

Egendom kan dömas helt eller delvis för-
verkad till staten

1) hos den som har gjort sig skyldig till ett
brott som kan bestraffas med fängelse i
minst fyra år, eller som har gjort sig skyldig
till straffbart försök till ett sådant brott eller
till ett brott som avses i 32 kap. 1 eller 6 §,
46 kap. 4 §, 50 kap. 1 eller 4 § *eller till ett
brott som avses i 82 § alkohollagen
(459/1968)*, samt

2) hos den som har varit delaktig i ett brott
som avses i 1 punkten och hos den på vars
vägnar eller till vars förmån brottet har be-
gåtts,

om brottet är av sådan art att det kan med-
föra avsevärd ekonomisk vinning och om
det finns skäl att anta att egendomen helt el-
ler delvis har sitt ursprung i brottslig verk-
samhet, som inte kan anses obetydlig.

30 kap.

Om näringsbrott

(ny)

10 kap.

Om förverkandepåföljder

3 §

Utvidgat förverkande av vinning

Egendom kan dömas helt eller delvis för-
verkad till staten

1) hos den som har gjort sig skyldig till ett
brott som kan bestraffas med fängelse i
minst fyra år, eller som har gjort sig skyldig
till straffbart försök till ett sådant brott eller
till ett brott som avses i 32 kap. 1 eller 6 §,
46 kap. 4 § *eller* 50 kap. 1 eller 4 §, samt

2) hos den som har medverkat i ett brott
som avses i 1 punkten och hos den på vars
vägnar eller till vars förmån brottet har be-
gåtts,

om brottet är av sådan art att det kan med-
föra avsevärd ekonomisk vinning och om
det finns skäl att anta att egendomen helt el-
ler delvis har sitt ursprung i brottslig verk-
samhet som inte kan anses obetydlig.

30 kap.

Om näringsbrott

1 a §

Brott vid marknadsföring av alkoholdrycker

*Den som i strid med 33 § i alkohollagen
eller en bestämmelse som har utfärdats med
stöd av den paragrafen*

1) gör direkt eller indirekt reklam för
starka alkoholdrycker eller på annat sätt
främjar försäljningen av starka alkohol-
drycker,

2) till minderåriga riktar reklam, indirekt
reklam eller andra säljfrämjande åtgärder
för svaga alkoholdrycker eller samman-
kopplar sådant säljfrämjande med sådan
reklam eller sådan säljfrämjande verksam-
het för andra produkter eller tjänster som är
riktad till minderåriga, eller

3) vid sådan marknadsföring av svaga al-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*koholdrycker som avses i 2 punkten skildrar minderåriga,
ska för **brott vid marknadsföring av alkohol-
holdrycker** dömas till böter eller fängelse i
högst sex månader.*

12 §

12 §

*Åtalsrätt**Åtalsrätt*

Allmän åklagare ska innan åtal väcks för ett marknadsföringsbrott bereda konsumentombudsmannen tillfälle att ge utlåtande i saken. När domstolen behandlar ärenden som gäller marknadsförings- eller konkurrensbrott ska den ge konsumentombudsmannen tillfälle att bli hörd.

Allmänna åklagaren ska innan åtal väcks för ett marknadsföringsbrott bereda konsumentombudsmannen tillfälle att ge utlåtande i saken *och innan åtal väcks för ett brott vid marknadsföring av alkohol-
drycker bereda Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral tillfälle att ge utlåtande i saken.* När domstolen behandlar ärenden som gäller marknadsföringsbrott eller konkurrensbrott ska den ge konsumentombudsmannen tillfälle att bli hörd, *och när domstolen behandlar ett brott vid marknadsföring av alkohol-
drycker ska den ge Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral tillfälle att bli hörd.*

13 §

13 §

*Straffansvar för juridiska personer**Straffansvar för juridiska personer*

På marknadsföringsbrott, konkurrensbrott, företagsspioneri, missbruk av företagshemlighet, givande av muta i näringsverksamhet och tagande av muta i näringsverksamhet tillämpas vad som stadgas om straffansvar för juridiska personer.

På marknadsföringsbrott, *brott vid marknadsföring av alkohol-
drycker*, konkurrensbrott, företagsspioneri, missbruk av företagshemlighet, givande av muta i näringsverksamhet och tagande av muta i näringsverksamhet tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer.

43 kap

Om brott emot föreskrift beträffande sedligheten

7 §

Förleder någon den, som ej fyllt aderton år, att förtära rusgifvande dryck, så att han blir drucken, straffes med böter [högst tvåhundra mark].

(upphävs)

46 kap.

Om regleringsbrott och smuggling

6 §

Olaga befattningsstagande med infört gods

(ny)

För olaga befattningsstagande med infört gods döms också den som på ett i 1 mom. avsett sätt tar befattning med sådana accispiktiga produkter som efter införseln i landet har blivit föremål för brott enligt 29 kap. 1–3 §.

7 §

Begränsningsstadgande

För ett brott som avses i 6 och 6 a § döms inte den som är delaktig i ett brott som har begåtts vid införseln av godset.

7 §

Begränsningsstadgande

För brott som avses i 6 och 6 a § i detta kapitel döms inte den som medverkat till ett brott som har begåtts vid införseln av godset eller efter införseln av godset.

50 a kap.

Om alkoholbrott

1 §

Alkoholbrott

(se 81 och 82 §, 85 § 1 och 4 mom. samt 86 § 1 och 2 mom. i 1968 års alkohollag)

Den som i strid med alkohollagen eller en bestämmelse som utfärdats med stöd av den
1) *tillverkar alkoholdrycker eller sprit,*
2) *för in alkoholdrycker eller sprit till landet,*
3) *säljer, förmedlar eller annars överlåter alkoholdrycker eller sprit till någon annan,*
4) *innehär eller transporterar sprit, eller*
5) *innehär eller transporterar alkoholdrycker i försäljningssyfte eller*
6) *innehär eller transporterar alkoholdrycker som olagligen tillverkats eller förts in till landet,*
ska för alkoholbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år.
Försök till ett brott som avses i 1 mom.

1—3 punkten är straffbart.

2 §

Grovt alkoholbrott

(se 87 § i 1968 års alkohollag)

Om vid ett alkoholbrott

1) brottet gäller en anmärkningsvärt stor mängd alkoholdrycker eller sprit,

2) avsevärd ekonomisk vinning eftersträvas,

3) gärningsmannen är medlem i en grupp som organiserats särskilt för att begå sådana brott i stor omfattning, eller

4) alkoholdrycker eller sprit sprids på ett hänsynslöst sätt till minderåriga eller med utnyttjande av någon annans beroende ställning,

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för **grovt alkoholbrott** dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

3 §

Lindrigt alkoholbrott

(se 82 § 2 mom., 85 § 3 mom. och 86 § 3 mom. i 1968 års alkohollag)

*Om alkoholbrottet, med hänsyn till att mängden alkoholdrycker eller sprit är obetydlig eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, ska gärningsmannen för **lindrigt alkoholbrott** dömas till böter.*

4 §

Definitioner

*Med **alkoholdrycker** eller **sprit** avses i detta kapitel alkoholdrycker, starka alkoholdrycker eller sprit enligt alkohollagen.*

Vad som i 1 § 1 mom. 1 punkten bestäms om olovlig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit tillämpas också på vidareförädling och omtappning av sprit eller obeskattade alkoholdrycker som har tillverkats någon annanstans.

5 §

Straffansvar för juridiska personer

På de brott som nämns i 1 och 2 § i detta

kapitel tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs

1) i alkohollagen av den 26 juli 1968 (459/1968) 9 kap. samt 104 och 105 §, av dem 9 kap. jämte ändringar, samt

2) lagen den 9 maj 1932 om förekommande av alkoholdryckers insmuggling från öppen sjö (135/1932) jämte ändringar.

2.

Lag**om ändring av alkohollagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i alkohollagen av den 8 december 1994 (1143/1994) 34 § 1 mom., rubriken för 8 kap., 57 §, 58 § 3 mom. och 60 §, av dem 58 § 3 mom. sådant det lyder i lag 616/2003 och 60 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 306/1997, samt fogas till lagen nya 50 a, 50 b och 60 a—60 c § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

34 §

34 §

*Innehav och transport**Innehav och transport*

Alkoholdrycker som inte är lagligen tillverkade eller importerade får inte innehas eller transporteras.

Alkoholdrycker som inte är lagligen tillverkade eller importerade får inte innehas eller transporteras. *Alkoholdrycker får inte heller innehas eller transporteras i försäljningssyfte av den som inte enligt denna lag har tillstånd eller rätt att sälja alkoholdrycker.*

8 kap

8 kap.

Styrning och tillsyn**Styrning, tillsyn och påföljder**

50 a §

Straffbestämmelser

(se 93 § i 1968 års alkohollag)

Bestämmelser om straff för alkoholbrott finns i 50 a kap. 1—3 § strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om straff för brott vid marknadsföring av alkoholdrycker finns i 30 kap. 1 a § strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna lag döms enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om inte gärningen utgör brott enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen eller strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Den som uppsåtligen

1) förtär alkoholdrycker i strid med ett

förtäringförbud enligt 58 § 1 mom.,

2) underlåter att iaktta ett sådant förbud mot förtäring av alkoholdrycker på offentlig plats som polisen har meddelat enligt 58 § 2 mom. för att upprätthålla allmän ordning,

3) i egenskap av ägare, arrangör eller ordningsvakt tillåter förtäring av alkoholdrycker på ett sådant ställe som avses i 58 § 1 mom., eller som olovligen serverar alkoholdrycker på ett sådant ställe i strid med 58 § 3 mom.,

4) i strid med 34 § 2 mom. innehar lagligen tillverkade eller importerade alkoholdrycker utan att ha fyllt arton år eller innehar lagligen tillverkade eller importerade starka alkoholdrycker och har fyllt arton men inte tjugo år,

5) bjuder någon som inte har fyllt arton år på alkoholdrycker eller sprit så att denne blir berusad och förfarandet med hänsyn till den minderårigas ålder, mognadsnivå och övriga omständigheter som helhet kan anses klandervärd,

6) tillverkar, säljer, förmedlar, överlåter eller för in till landet redskap, apparater, utrustning, ämnen eller preparat som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit i syfte att dessa ska användas för olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit,

7) innehar redskap eller apparater som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit under sådana omständigheter att det finns grundad anledning att anta att de kommer att de kommer att användas för olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit,

8) gör reklam för eller marknadsför redskap, apparater, utrustning, ämnen eller preparat som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit i syfte att locka någon annan till olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit, eller

9) direkt eller indirekt gör reklam för svaga alkoholdrycker eller drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent etylalkohol eller annars främjar försäljningen av sådana drycker i strid med 33 §,

ska, om inte strängare straff föreskrivs för gärningen någon annanstans i lag, för **alkoholförseelse** dömas till böter.

För alkoholförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot ett villkor eller en begränsning i ett tillstånd som har beviljats med stöd av 5 § 2 mom., 8 § 3 mom., 14 § 2 mom., 17 § 3 mom., 21 d §, 27 § 3 mom., 29 § 2 mom. eller 30 § 2 mom.,

2) bedriver verksamhet utan sådant godkännande av en myndighet som avses i 5 § 3 mom., 13 § 2 mom., 14 § 4 mom. eller 35 § 1 mom.,

3) försummar att göra en sådan anmälan som avses i 11 eller 59 § eller i en förordning som utfärdats med stöd av 57 §,

4) bryter mot en bestämmelse i en förordning som utfärdats med stöd av 3 § 4 mom., 13 § 3 mom., 19 eller 26 § eller 32 § 1 mom.,

5) bryter mot förbudet i 16 § 2 mom. eller 24 § 2 mom., eller

6) i egenskap av innehavare av ett serveringstillstånd eller ansvarig föreståndare för ett serveringsställe eller ställföreträdare för denne bryter mot de skyldigheter som enligt 23 § gäller övervakandet av ordningen på serveringsställen.

Försök till ett brott som avses i 4 mom. 6 punkten är straffbart.

Om ordningsbot som påföljd för de alkoholförseelser som nämns i 4 mom. 1, 2 och 4 punkten bestäms i 2 a kap. 9 § 6 mom. strafflagen och i den förordning som utfärdats med stöd av nämnda 9 §.

50 b §

Skyldighet att höra produkttillsynscentralen

(ny)

Allmänna åklagaren ska innan åtal väcks för en alkoholförseelse enligt 50 a § 4 mom. 9 punkten bereda produkttillsynscentral tillfälle att ge utlåtande, och domstolen ska vid behandlingen av ett sådant ärende ge produkttillsynscentralen tillfälle att bli hörd.

57 §

Import, tillverkning och handel med utrustning eller del av utrustning

I syfte att förhindra olovlig tillverkning av alkoholdrycker och sprit kan, utöver vad som stadgas i 91 och 91a § alkohollagen (459/68), genom förordning stadgas att den som importerar, tillverkar eller saluför för

57 §

Import, tillverkning och handel med utrustning eller del av utrustning

I syfte att förhindra olovlig tillverkning av alkoholdrycker och sprit kan genom förordning av statsrådet bestämmas att den som importerar, tillverkar eller saluför för sådan tillverkning lämplig utrustning eller delar av

sådan tillverkning lämplig utrustning eller delar av sådan är skyldig att anmäla till produkttillsynscentralen om sin verksamhet och föra bok över den.

sådan är skyldig att anmäla till produkttillsynscentralen om sin verksamhet och föra bok över den.

58 §

Förtäringförbud

På ställen som avses i 1 mom. 1—3 punkten får ägaren, arrangören eller ordningsman inte tillåta förtäring av alkoholdrycker.

På ställen som avses i 1 mom. får ägaren, arrangören eller en ordningsvakt inte tillåta förtäring av alkoholdrycker *eller servera alkoholdrycker utan tillstånd.*

60 §

Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker och sprit

Polisen kan för att upprätthålla eller återställa ordningen frånta en person alkoholdrycker eller *andra alkoholhaltiga ämnen* som denne enligt denna lag eller bestämmelser eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den annars har rätt att inneha, och vid behov under förutsättningar som bestäms genom förordning bevisligen förstöra sådana drycker, om personen i fråga förtär alkoholdryckerna eller de alkoholhaltiga ämnena på en offentlig plats i strid med denna lag *eller någon annan lag* eller i strid med förbud eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av dem.

Om någon har förtärt alkoholdrycker i strid med det förbud som nämns i 58 § 1 mom., har ägaren till en lokal, rörelse eller något annat ställe som avses i paragrafen eller den som är anställd hos ägaren eller också arrangören eller en ordningsman samt ett i allmänt bruk varande färdmedels chef, förare eller konduktör rätt att frånta honom ämnet jämte kärlet och bevisligen förstöra det.

Påträffas hos en berusad när denne grips alkoholdrycker eller något annat alkoholhaltigt ämne som han enligt denna lag eller stadganden och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den annars har rätt att

60 §

Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker och sprit

Polisen får frånta en person alkoholdrycker *i ett öppet eller öppnat kärl* som denne enligt denna lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den har rätt att inneha och förstöra dem, om personen i fråga förtär dryckerna *i strid med 58 § 1 mom.* eller på en offentlig plats i strid *med 58 § 2 mom.*

Polisen kan också frånta en person alkoholdrycker som denne innehar och förstöra dessa, om personen i fråga har gjort sig skyldig till en förseelse som avses i 50 a § 4 mom. 4 punkten och värdet av alkoholdryckerna är obetydligt.

Bestämmelserna i 4 kap. i tvångsmedelslagen om protokoll över beslag och intyg om beslag skall tillämpas på fråntagande och förstöring av alkoholdrycker som sker enligt 1—2 mom.

Om någon har förtärt alkoholdrycker i strid med det förbud som nämns i 58 § 1 mom., har ägaren till en lokal, rörelse eller något annat ställe som avses i paragrafen eller den som är anställd hos ägaren eller också arrangören eller en ordningsvakt samt ett i allmänt bruk varande färdmedels chef, förare eller konduktör rätt att frånta honom ämnet jämte kärlet och bevisligen förstöra det.

Påträffas hos en berusad när denne grips alkoholdrycker eller något annat alkoholhaltigt ämne som han eller henne hade enligt denna lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den annars har rätt att in-

Gällande lydelse

inneha, får dryckerna eller ämnet fråntas honom samt under de förutsättningar som stadgas genom förordning hållas i myndighetens förvar eller förstöras.

Påträffas hos den som ska intas i fängelse eller någon annan sluten anstalt eller som ska intas eller vårdas i en enhet för missbrukarvård alkoholdrycker eller något annat alkoholhaltigt ämne, får anstaltens personal frånta honom och bevisligen förstöra dryckerna eller ämnet.

(se 96 § i 1968 års alkohollag)

(ny)

Föreslagen lydelse

neha, får dryckerna eller ämnet fråntas honom eller henne. Genom förordning av statsrådet anges under vilka förutsättningar och på vilka sätt alkoholdrycker och alkoholhaltiga ämnen som fråntagits någon får hållas i myndigheternas förvar eller förstöras.

Påträffas hos den som ska tas in i fängelse eller någon annan sluten anstalt eller som ska tas in i eller som vårdas i en enhet för missbrukarvård alkoholdrycker eller något annat alkoholhaltigt ämne, får anstaltens personal frånta personen i fråga dryckerna eller ämnet och bevisligen förstöra dem.

60 a §

Förstöring

En anhållningsberättigad tjänsteman får bevisligen förstöra eller låta förstöra sådana alkoholhaltiga drycker eller andra alkoholhaltiga ämnen jämte kärl eller emballage samt sådana råvaror, redskap och utrustningar som kan tas i beslag eftersom det finns skäl att anta att de kommer att dömas förverkade, om egendomen inte har nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

60 b §

Undersökning av föremål och husrannsakan av fordon

Om en person som inte har fyllt arton år på sannolika skäl misstänks för en förseelse som avses i 50 a § 4 mom. 4 punkten, får polisen undersöka de föremål som personen i fråga för med sig, i syfte att frånta personen de alkoholdrycker som han eller hon olagligt innehar och förstöra dem. Vid undersökningen ska i övrigt bestämmelserna om kroppsvisitation i 5 kap. i tvångsmedslagen följas.

Om det finns sannolika skäl att misstänka att någon har gjort sig skyldig till lindrigt alkoholbrott enligt 50 a kap. 3 § i strafflagen, får det företas husrannsakan i det fordon som personen i fråga använder, i syfte att ta reda på om det finns olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit i fordonet.

60 c §

Okänd eller frånvarande ägare

(se 105 § i 1968 års alkohollag)

Om egendom som kan dömas förverkad har tagits i beslag men gärningsmannen eller ägaren är okänd eller saknar känd vistelseort i Finland, ska personen i fråga genom offentlig stämning kallas att inställa sig vid domstolen en bestämd dag som inte får sättas tidigare än den sjunde dagen från det att stämningen offentliggjordes. Stämningen ska hållas offentligt framlagd i domstolens kansli.

Inställer sig inte den beslagtagna egendomens ägare som instämts i laga ordning att svara i saken och visar ägaren inte laga förfall, avgörs anspråket om egendomens förverkande trots utevaron.

—————
Denna lag träder i kraft den 200 .
—————

3.

Lag**om ändring av 5 kap. 10 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 5 kap. 10 § 1 mom., sådant det
lyder i lag 646/2003, som följer:

Gällande lydelse

5 kap.

**Husrannsakan samt kroppsvisitation och
kroppsbesiktning**

10 §

Förutsättningar för kroppsvisitation

På den som är skäligen misstänkt för
1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex månader,
2) lindrig misshandel,
3) snatteri, lindrig förskingring, lindrigt olovligt brukande, lindrig bruksstöld av motordrivet fortkaffningsmedel, innehav av inbrottsredskap, lindrigt alkoholbrott,
4) lindrig skadegörelse eller
5) lindrigt bedrägeri,
får företas kroppsvisitation för att söka efter föremål eller egendom som ska tas i beslag eller som ska ställas under tillfälligt skingringsförbud eller beläggas med tillfällig kvarstad, eller annars för att undersöka omständigheter som kan ha betydelse för utredning av brottet.

Föreslagen lydelse

5 kap.

**Husrannsakan samt kroppsvisitation och
kroppsbesiktning**

10 §

Förutsättningar för kroppsvisitation

På den som är skäligen misstänkt för
1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex månader,
2) lindrig misshandel,
3) snatteri, lindrig förskingring, lindrigt olovligt brukande, lindrig bruksstöld av motordrivet fortkaffningsmedel, innehav av inbrottsredskap, *lindrigt alkoholbrott*,
4) lindrig skadegörelse eller
5) lindrigt bedrägeri,
får företas kroppsvisitation för att söka efter föremål eller egendom som ska tas i beslag eller som ska ställas under tillfälligt skingringsförbud eller beläggas med tillfällig kvarstad, eller annars för att undersöka omständigheter som kan ha betydelse för utredning av brottet.

Denna lag träder i kraft den 20 .